

ПЕРЕДПЛАТА-2021

Індекс	Назва видання	Періодичність виходу на рік	1 міс.	2 міс.	3 міс.	6 міс.	12 міс.
Вартість передплати, грн (без врахування послуги «приймання передплати»)*							
40123	Газета «ОСВІТА УКРАЇНИ»	50 р. на рік	200	400	600	1200	2400
68832	ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЗБІРНИК ДЛЯ ОСВІТЯН	12	200	400	600	1200	2400
68836	СПЕЦВИПУСК ГАЗЕТИ «ОСВІТА УКРАЇНИ»	12	400	800	1200	2400	4800
68829	ВСЕСВІТНЯ ЛІТЕРАТУРА В ШКОЛАХ УКРАЇНИ	6	—	150	—	450	900
68830	ГЕОГРАФІЯ ТА ЕКОНОМІКА В РІДНІЙ ШКОЛІ	6	—	150	—	450	900
68838	УКРАЇНСЬКА МОВА І ЛІТЕРАТУРА В ШКОЛАХ УКРАЇНИ	6	—	150	—	450	900
68833	ІСТОРІЯ В РІДНІЙ ШКОЛІ	6	—	150	—	450	900
68834	МАТЕМАТИКА В РІДНІЙ ШКОЛІ	6	—	150	—	450	900
30670	ПЕДАГОГІЧНА ГАЗЕТА УКРАЇНИ	6	—	150	—	450	900
68831	ІНОЗЕМНІ МОВИ В ШКОЛАХ УКРАЇНИ	6	—	150	—	450	900
68828	БІОЛОГІЯ І ХІМІЯ В РІДНІЙ ШКОЛІ	4	—	—	200	400	800
68839	ФІЗИКА ТА АСТРОНОМІЯ В РІДНІЙ ШКОЛІ	4	—	—	200	400	800
68840	ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ В РІДНІЙ ШКОЛІ	4	—	—	200	400	800
68837	ТРУДОВА ПІДГОТОВКА В РІДНІЙ ШКОЛІ	4	—	—	200	400	800
23823	ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ (HIGHER EDUCATION OF UKRAINE)	4	—	—	200	400	800
68835	ОСОБЛИВА ДИТИНА: НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ	4	—	—	200	400	800
48764	ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА	4	—	—	200	400	800

КОМПЛЕКТИ

98966	ІНФОРМАЦІЙНИЙ Газета «Освіта України», журнал «Інформаційний збірник для освітян»	400	800	1200	2400	4800
89381	ВСЯ ПЕДАГОГІЧНА ПРЕСА Всі видання	—	—	—	10750	21500
08353	ВИЩА ШКОЛА Газети: «Освіта України», «Спецвипуск газети «Освіта України», «Педагогічна газета України»; журнали: «Інформаційний збірник для освітян», Вища освіта України (Higher education of Ukraine)	—	—	—	5650	11300
98964	ШКІЛЬНИЙ Газета «Освіта України», «Педагогічна газета України»; журнали: «Інформаційний збірник для освітян», «Біологія і хімія в рідній школі», «Географія та економіка в рідній школі», «Історія в рідній школі», «Іноземні мови в школах України», «Математика в рідній школі», «Фізика і астрономія в рідній школі», «Українська мова і література в школах України», «Всесвітня література в школах України», «Фізичне виховання в рідній школі», «Трудова підготовка в рідній школі», «Особлива дитина: навчання і виховання»	—	—	—	7550	15100

*Вартість послуги «приймання передплати» — згідно з затвердженими тарифами ДП «Преса», залежно від того, на скільки місяців оформлено передплату.

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

№ 4, 2020

ІННОВАЦІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ

МЕТОДИЧНА РОБОТА

ВИХОВАННЯ

З ДОСВІДУ РОБОТИ

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС 48764

ПОСПІШАЙТЕ ПЕРЕДПЛАТИТИ
НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ФАХОВІ ЖУРНАЛИ

ДОКЛАДНІШЕ НА REDPRESA.UA

02094, м. Київ, вул. Полудренка, 54,
тел./факс: (044) 292-83-05
e-mail: 2345255@ukr.net
Рекламний відділ: тел. (044) 292-83-05
e-mail: office@redpresa.ua

ДОКЛАДНІШЕ –
НА САЙТІ
redpresa.ua

СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНИНА – ПАТРІОТА УКРАЇНИ

Матеріал читайте на с. 37 – 39

Військово-патріотична робота в ДПТНЗ «Сумське ВПУ будівництва і дизайну»

Фінальний етап
Всеукраїнських змагань
«Козацька наснага»

ПРІОРИТЕТИ ПРОФОРІЄНТАЦІЇ

Матеріал читайте на с. 47 – 49

⇒ Майстер клас учня групи № 21 Щербаківа
Станіслава з професії «Електромонтер з
ремонту та обслуговування електроустановок»
у ДНЗ «Сумське міжрегіональне ВПУ»

⇒ Майстер-клас з професії «Монтажник
систем утеплення будівель» здобувачами
освіти Сумського міжрегіонального ВПУ
у виставковому центрі «Іллінський»

ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ФАХІВЦЯ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ КОЛЕДЖУ

Матеріал читайте на с. 50 – 52

Екскурсії у навчальний центр ДТЕК
Ладизинської ТЕС та завод «Green Cool»

STUDY-ШКОЛА: НАВЧАЮСЬ САМ – НАВЧАЮ ІНШИХ

Матеріал читайте на с. 26 – 29

⇒ Майстер-клас з оздоблення одягу на базі
Навчально-практичного центру з підготовки
кваліфікованих робітників за професіями
«Швачка», «Кравець», «Закрійник». Майстер
виробничого навчання (нижче) Ірина Нагорна,
учениця Анна Немцова, директор Навчально-
методичного центру професійно-технічної освіти
у Сумській області Наталія Самойленко

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

№ 4 (89) 2020

ЖОВТЕНЬ – ЛИСТОПАД – ГРУДЕНЬ

Склад редакційної колегії науково-методичного журналу
«ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА»

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР, ГОЛОВА РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ

Нелля Ничкало – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, академік-секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України

ЗАСТУПНИКИ ГОЛОВИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Валентина Радкевич – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, директор Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

Наталія Купаласва – доктор педагогічних наук, доцент, заступник директора з наукової роботи Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Людмила Базиль – доктор педагогічних наук, доцент, учений секретар Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

Валерій Булгаков – кандидат політичних наук, доцент, директор ДВНЗ «Київський коледж будівництва, архітектури та дизайну», голова правління Громадської організації «Всеукраїнська асоціація працівників закладів I – II рівнів акредитації»

Валентина Гордієнко – кандидат педагогічних наук, вчений секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України

Інна Гриценко – кандидат педагогічних наук, доцент, старший науковий співробітник лабораторії професійної кар'єри Інституту професійно-технічної освіти НАПН України (відповідальний секретар)

Роман Гуревич – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, директор Навчально-наукового інституту педагогіки, психології і підготовки фахівців вищої кваліфікації Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Юрій Зінковський – доктор технічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, професор кафедри конструювання та виробництва радіоапаратури Національного технічного університету України «КПІ» імені Ігоря Сікорського

Тетяна Іщенко – кандидат педагогічних наук, професор, директор Державної установи «Науково-методичний центр вищої та фахової передвищої освіти» МОН України

Петро Коржевський – начальник управління освіти і науки Рівненської обласної державної адміністрації освіти і науки України, МОН України

Катерина Мірошніченко – президент Всеукраїнської асоціації працівників професійно-технічної освіти

Василь Петрович – директор ДНЗ «Київський професійний коледж з посиленою військовою та фізичною підготовкою»

Людмила Шевчук – кандидат педагогічних наук, доцент, директор Науково-методичного центру професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області

Ольга Щербак – доктор педагогічних наук, доцент, член-кореспондент НАПН України, директор Київського професійно-педагогічного коледжу імені Антона Макаренка, керівник Українського аналітичного центру професійної освіти «Національна обсерваторія»

Франтішек Шльосек – доктор педагогічних наук, професор надзвичайний Академії спеціальної педагогіки імені Марії Гжегожевської у Варшаві, голова Наукового педагогічного товариства «Польща – Україна», іноземний член НАПН України

Ірина Шумік – генеральний директор Директорату професійної освіти МОН України

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ,
ІНСТИТУТ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ НАПН УКРАЇНИ

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ

Виходить чотири рази на рік. Заснований у 1997 році

Свідоцтво про державну реєстрацію

серія KB № 23535-13375ПР від 31.08.2018 р.

Схвалено вченою радою

Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

(протокол № 14 від 30.11.2020 р.)

Передплатний індекс 48764

ЗМІСТ

СТОРІНКА ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА

Ничкало Нелля. Андрагогіка і професійна освіта 2

У ВСЕУКРАЇНСЬКІЙ АСОЦІАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

Мірошніченко Катерина. Новини всеукраїнської асоціації працівників професійно-технічної освіти 5

ІННОВАЦІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ

Базиль Людмила, Орлов Валерій. Формування ділової активності майбутніх робітників 7

Лабудько Валентина. Особистісно орієнтоване вивчення математики 11

Однорог Галина. Ключові компетентності у професійній підготовці фахівців швейної галузі: вимоги та реальність 13

Смирнова Ірина. Вебквест як інноваційний засіб формування мобільності учнів 16

Косар Інна. Дистанційне навчання: вектор сучасної парадигми освіти 19

Єрмакова Антоніна. Професійна спрямованість викладання іноземної мови 21

Шимановський Марк. Сучасні виробничі технології у підготовці майбутніх кваліфікованих робітників 23

МЕТОДИЧНА РОБОТА

Самойленко Наталія. STUDY-ШКОЛА: навчаюсь сам – навчаю інших 26

Василенко Оксана. Міжкурсове підвищення кваліфікації педагога 29

Яценкова Єлизавета. Вхідний контроль знань, умінь та навичок з професії: порядок організації та проведення 32

Горбан Євдокія. Тренінг у розвитку професійної компетентності методистів 35

ВИХОВАННЯ

Докторович Галина. Становлення громадянина – патріота України 37

Кіхтенко Інна, Остапчук Світлана. Учніське самоврядування в дії 40

Матвієвська Наталія. Літературно-мистецька студія учнівської молоді 43

ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА

Стрілець Олександр. Особливості дуальної форми здобуття освіти 45

Камишанська Віталія. Пріоритети профорієнтації 47

ФАХОВА ПЕРЕДВИЩА ОСВІТА

Стаднічук Ірина. Формування особистості фахівця в освітньому середовищі коледжу 50

З ДОСВІДУ РОБОТИ

Дякунчак Наталія, Тетяна Рожкова. Освітній процес в умовах карантину 53

Нечипоренко Тамара, Сніжинська Світлана. Дистанція – не перешкода 55

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Пуховська Людмила, Леу-Севериненко Сніжана. Міжнародні та вітчизняні тренди розвитку Центрів професійної досконалості 57

ХРОНІКА

Герлянд Тетяна. Професійна освіта в умовах сталого розвитку суспільства 62

Кравець Світлана. Перспективи співпраці 63

© Усі права захищено. Жодні частина, елемент, ідея, композиційний підхід цього видання не можуть бути скопійованими чи відтвореними в будь-якій формі і ніякими засобами – ні електронними, ні фотомеханічними, у тому числі й ксерокопіюванням, записом або комп'ютерним архівуванням, без письмового дозволу видавця.

За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідають автори. Редакція залишає за собою право на редагування та скорочення прийнятих до друку матеріалів. Рукописи не повертаються. У разі використання матеріалів посилання на журнал є обов'язковим.

© «Педагогічна преса», 2020

© «Професійна освіта», 2020

АНДРАГОГІКА І ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

Нелля НИЧКАЛО, академік-секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України, дійсний член (академік) НАПН України, доктор педагогічних наук, професор

20 листопада цього року відбулися Загальні збори Національної академії педагогічних наук України. На мою думку, це надзвичайно важлива подія. Чому? А тому, що вперше за майже тридцятилітню історію Академії заслуховувалось питання «Про наукове забезпечення розвитку освіти дорослих в Україні».

Шлях до цього історичного академічного зібрання, не був легким: його супроводжувало чимало заперечень (що це за освіта і для чого?) й водночас суперечностей. І знову постає запитання: чому? А відповідь, як говориться, лежить на поверхні. У нашій державі десятиліттями недооцінювалось значення цієї проблеми. Причина цього – нерозуміння важливості на всіх рівнях – і загальнодержавних, і галузевих, і регіональних, і локальних.

Як не прикро, але маємо визнати, що тривалий час у нас зневажалась андрагогіка як важлива міждисциплінарна галузь наукового знання про освіту дорослих. Довідково: «Андрагогіка – галузь науково-гуманітарної сфери знань, освітній напрям, теоретична дисципліна. Термін «андрагогіка» утворено за аналогією терміна «педагогіка» від грецьких «aner» («andros») і «agein» («ago») «andros» – доросла людина та «agein» – вести, тобто з урахуванням етимологічного походження термін означає «вести дорослу людину». Вперше термін «андрагогіка» було ужито німецьким педагогом А. Каппом у 1833 р. для позначення розділу педагогіки, який досліджував особливості навчання та освіти дорослих, проте його активне поширення в наукову практику відбулося лише в середині ХХ ст.» Освіта дорослих: енциклопедичний словник / за ред. В. Г. Кременя, Ю. В. Ковбасюка. – К. : Основа, 2014. – С. 26.

Освіта дорослого населення у другій половині ХХ – на початку ХХІ століття набула винятково важливого значення. Соціально-економічний, культурний і технологічний прогрес потребує від фахівців різних галузей неперервного оновлення знань, розвитку вмінь та оволодіння новими компетентностями й інноваційними технологіями. Реалізації цих вимог покликана сприяти державна

© Ничкало Н., 2020

політика щодо розвитку людського капіталу, освіти дорослого населення й готовність суспільства до кардинальних змін у цій сфері. Її мета – розвиток особистості, творчих здібностей, професійної та соціальної компетентностей різних категорій дорослого населення. Як зазначає Президент НАПН України академік В. Г. Кремень, «сьогодні варто розуміти, що майбутнє належить не великим особистостям, не трудовим масам, а інтелектуальним працівникам, мислячим індивідам...».

Зарубіжний досвід переконливо свідчить, що успішному розвитку освіти дорослих сприяють передусім державна політика й законодавча база, що передбачають відповідальність держави, підприємців, об'єднаних територіальних громад і громадських організацій за підтримку професійного і особистісного розвитку громадян, визначають порядок фінансування цієї діяльності, атестаційні вимоги. У багатьох країнах (США, Франції, Канаді, Швеції, Японії, Іспанії та інших) цілеспрямовано реалізуються державні програми, спрямовані на розвиток освіти різних категорій дорослого населення. Прийнято законодавчі акти, якими визначено шляхи розвитку, джерела фінансування і підтримки освіти дорослих тощо. Так, у США було прийнято Закон про освіту дорослих (1966 р.), Закон про освіту дорослих та сімейну грамотність (1998 р.), Закон про освіту для всіх (2007 р.), Закон про освіту дорослих і економічне зростання (2009 р.), Закон про освіту дорослих і грамотність корінних жителів (2014 р.), у Норвегії «Акт про освіту дорослих» – у 1976 р., у Німеччині також уже давно діють відповідні земельні закони.

Законодавство зарубіжних країн у галузі освіти дорослих є потужним і розгалуженим. Наприклад, у Фінляндії прийнято п'ять законів, що регулюють освіту дорослих. З 1998 р. тут діють Закон і Указ про професійне навчання дорослих та Закон і Указ про добровільну просвітницьку діяльність. У 2000 р. набув чинності Закон про матеріальну підтримку в системі навчання дорослих, а у 2010 – 2011 рр. прийнято Закон про неформальну освіту дорослих. З 2003 р. успішно діють Закон й Указ «Про професійну підготовку

вчителів для дорослих». У Данії також прийнято законодавчі акти, якими регулюється розвиток освіти дорослих. Ще у 1985 р. набув чинності один із перших законів – «Закон про освіту працівників», що регулює освіту дорослих у цій країні. Поряд із цим чинними є Закони Данії «Про освіту для дорослих іммігрантів», «Про спеціальну освіту для дорослих», «Про оплачувану відпустку для навчання», «Про освіту для дорослих та подальше навчання». Декілька законів було розроблено урядом для матеріальної підтримки і заохочення дорослих до освіти і навчання, зокрема «Закон про допомогу для освіти дорослих».

Прикро констатувати, що наша держава помітно відстає у розвитку освіти дорослих. Це спричинено недооцінкою, необґрунтованістю й відповідно – низьким рівнем реалізації державної політики у сфері освіти дорослих, відсутністю необхідної законодавчої бази, зокрема Закону «Про освіту дорослих», а відповідно – й належного фінансування для навчання різних категорій дорослого населення. У державі не передбачено навіть офіційної статистики щодо освіти дорослих. В органах державної влади та управління освітою різних рівнів немає компетентного персоналу, відсутні відповідні структурні підрозділи, а в департаментах та управліннях освіти і науки обласних, міських і районних державних адміністрацій немає навіть жодного працівника, відповідального за цю сферу. Здебільшого ці функції виконують науково-методичні і навчально-методичні центри професійно-технічної освіти в областях.

Упродовж останніх 15 років Національна академія педагогічних наук України посилила увагу до наукового забезпечення розвитку освіти дорослих. Насамперед ідеться про аналітичні документи, підготовлені вченими академічних інститутів за редакцією В. Г. Кременя. Ідеться про «Білу книгу національної освіти України» (2010), Національні доповіді «Про стан і перспективи розвитку освіти в Україні» (2011, 2016). Після опублікування цих аналітичних документів загальнодержавного і прогностичного значення Президією НАПН України, академічними відділеннями, й зокрема Відділенням професійної освіти і освіти дорослих, а також структурними підрозділами Академії й особливо Інститутом педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України цілеспрямовано проводиться значна робота, спрямована на наукове забезпечення освіти дорослих. Доречно згадати, що науковими співробітниками академії розроблено дві концепції розвитку освіти дорослих в Україні (2011, 2016 рр.). Їх автор – Л. Лук'янова, член-кореспондент НАПН України, директор Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна. Саме в цих концепціях обґрунтовано необхідність розроблення і прийняття Закону України «Про освіту дорослих».

Доречно згадати, 5 листопада 2018 року відбувся загальноакадемічний методологічний семінар «Концептуальні засади розвитку освіти дорослих: світовий досвід, українські реалії і перспективи», організований Відділенням професійної освіти і освіти дорослих НАПН України, Інститутом педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна і Товариством «Знання» України. В ньому взяли участь понад 200 осіб, серед яких – дійсні члени (академіки) і члени-кореспонденти НАПН України, педагогічні, науково-педагогічні працівники українських і зарубіжних закладів вищої і післядипломної освіти, педагоги загальноосвітніх шкіл, професійних (професійно-технічних) закладів освіти, працівники навчально-методичних і науково-методичних центрів професійно-технічної освіти, закладів фахової передвищої освіти, представники громадських організацій, центрів освіти дорослих, працівники інститутів НАПН України та чимало ентузіастів освіти дорослих. Розроблено рекомендації щодо розвитку освіти дорослих у нашій державі на загальнодержавному, регіональному рівнях і рівні закладів освіти, а також за концептуальним, організаційно-педагогічним, інформаційним, міжнародним напрямками; видано книгу «Концептуальні засади розвитку освіти дорослих: світовий досвід, українські реалії і перспективи»: збірник наукових статей за ред. Кременя В. Г., Ничкало Н. Г.; – К.: Знання України, 2018. – 616 с. Особливо приємно наголосити, що багато представників професійної (професійно-технічної) освіти є авторами статей цього збірника.

Спільними зусиллями МОН України, директорату вищої освіти та освіти дорослих (генеральний директор директорату О. І. Шаров) та наукових співробітників Академії, зокрема Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна (директор Л. Б. Лук'янова) та Всеукраїнської асоціації освіти дорослих розроблено проект Закону України «Про освіту дорослих». У жовтні-листопаді цього року відбулося його всеукраїнське громадське обговорення. Сподіваємося, що на початку 2021 р. цей закон буде прийнято Верховною Радою України.

Дуже часто не лише директори професійно-технічних училищ, а й відомі науковці висловлюють сумніви щодо актуальності розвитку освіти дорослих у системі професійної (професійно-технічної) освіти. Проте реалізація професійної підготовки дорослих на основі андрагогічних принципів з охопленням всіх складових формальної і неформальної освіти дорослих (друга освіта, додаткова освіта, підвищення кваліфікації, перекваліфікація, перепідготовка, перенавчання) є невід'ємною складовою успішного професійного життя людини. На нашу думку, ефективність освіти дорослих у професійній (професійно-

технічній) освіті залежить від тісної співпраці всіх суб'єктів цієї освіти з Міністерством освіти і науки, Міністерством соціальної політики, Міністерством розвитку громад та територій та іншими відомствами, а також територіальними громадами та асоціаціями роботодавців з питань освіти впродовж життя.

Хочу заперечити колегам-скептикам щодо ролі професійної (професійно-технічної) освіти у розвитку освіти дорослих. Реальні факти свідчать, що з кожним роком зростає кількість таких закладів, які послідовно творчо вирішують ці питання. Мова не йде про окремі регіони. Такий досвід є в усіх областях. Так, у Луганській області зацікавлено увагу на проблемі створення нових моделей життєдіяльності у процесі рекурентної освіти дорослих в умовах східного регіону; між Агенцією регіонального розвитку Луганської області, Навчально-методичним центром професійно-технічної освіти у Луганській області, Луганським центром професійно-технічної освіти укладено меморандум про співпрацю.

У системі професійної освіти Донецької області на початок 2020/2021 навчального року нараховується 40 державних закладів професійної (професійно-технічної) освіти і майже 50 % з них здійснюють освіту дорослого населення у співпраці з обласним, районними й міськими Центрами зайнятості, підприємствами замовниками робітничих кадрів, Державними реабілітаційними установами, установами виконання покарань та приватними особами.

Гнучкі та мобільні траєкторії здобуття професійних кваліфікацій реалізуються в Полтавській області шляхом упровадження неформальної та інформальної освіти. Цінним є досвід проведення стажування на підприємствах та установах.

Навчально-методичний центр у Сумській області (НМЦ ПТО) – це «навчальна організація», яка вибудовує свою діяльність у форматі STUDY-ШКОЛИ: навчаюся сам – навчаю інших, що дозволяє реалізувати один з основних принципів розвитку людини – навчання упродовж життя. Модель STUDY-ШКОЛИ охоплює декілька функцій: систематична професійна підготовка і підвищення кваліфікації персоналу; менеджмент знань, а також консолідація та обмін досвідом між партнерами; формування єдиної корпоративної культури, що уможливорює збереження, зміцнення, розвиток системи цінностей професійно (професійно-технічної) освіти регіону; інтенсифікація інноваційних процесів.

У Вінницькій області діє 32 заклади професійної (професійно-технічної) освіти та 3 навчальні центри при установах виконання покарань. Відповідно до ліцензій 13-ма закладами професійної (професійно-технічної) освіти здійснюється курсова підготовка дорослого, незайнятого населення.

Навчально-методичний центр ПТО у Волинській області організовує модульні курси на базі НПЦ під керівництвом спеціалістів з підприємств з можливістю надання знань випереджувального характеру про новітні виробничі технології. За результатами 2019 року в закладах освіти Волині організовано професійне навчання 1287 осіб з числа безробітних. У цій області успішно реалізується державна соціальна програма для людей, яким виповнилося 45 років та мають страховий стаж не менше 15 років, але ще не досягли пенсійного віку.

Науково-методичний центр професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації у Хмельницькій області надає освітні послуги з підвищення кваліфікації з психолого-педагогічної та методичної підготовки для педагогічних працівників, які здійснюють підготовку дорослого населення, та персоналу, який залучається до професійного навчання на виробництві для підприємств Хмельницької області та інших регіонів України. І це лише окремі приклади небайдужості у вирішенні цієї складної проблеми в регіонах.

Однак маємо визнати, що сьогодні цього недостатньо.

Сподіваємося, що Верховною Радою України незабаром буде прийнято закон «Про освіту дорослих». Водночас зазначимо, що тільки цього закону недостатньо. Доцільно також переглянути інші закони, якими регулюються різні аспекти освіти дорослих, підвищення кваліфікації, перекваліфікації людини в умовах динамічних змін на ринку праці. Необхідно розробляти сучасні підзаконні нормативно-правові акти, які регулювали б діяльність різних міністерств і відомств, об'єднаних територіальних громад та громадських організацій. На національному рівні актуальними залишаються питання розроблення критеріїв визначення освітніх потреб, планування, контролю, звітності, а також створення системи освіти дорослих у професійній освіті на національному, регіональному й місцевому рівнях.

Отже, слова «андрагогіка» і «професійна освіта» закономірно поєднуються. І не лише на теоретичному рівні, а й, безумовно, на практичному. Адже в нашій державі необхідна політична воля й консолідація зусиль органів державної влади, закладів освіти, науковців, об'єднаних територіальних громад, роботодавців та громадських організацій у цілеспрямованому розв'язанні цієї проблеми. Від цього залежить педагогізація всього суспільства, піднесення загальнокультурного і професійного рівня різних категорій населення, їх громадянської активності.

На моє переконання, за таких умов наша держава зможе піднятися на високий цивілізаційний рівень у розвитку освіти дорослих на основі обґрунтованої й випереджувальної державної політики в цій справі, від якої залежать долі мільйонів її громадян.

НОВИНИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ АСОЦІАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

Катерина МІРОШНИЧЕНКО, президент Всеукраїнської асоціації працівників професійно-технічної освіти, м. Київ

18.09.2020 р. відбулося планове засідання Президії Всеукраїнської асоціації працівників професійно-технічної освіти (далі ВАПП) у форматі онлайн, у якому взяли участь 28 членів Президії та 12 запрошених гостей.

На розгляд Президії ВАПП було винесено такі питання:

1. Про відновлення співпраці Асоціації із державними та громадськими організаціями – зацікавленими в розвитку професійної освіти України.

2. Про результати зустрічі керівництва ВАПП із заступником Міністра освіти України А. Вітренком.

3. Про надання пропозицій до проекту Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту», запропонованого для обговорення Директоратом професійної освіти МОН України. Розгляд пропозиції до альтернативного проекту закону, запропонованого народним депутатом Верховної Ради України І. Констанкевич.

4. Про основні напрями модернізації професійної освіти, що передбачені проектом нової державної програми відродження професійної освіти (за підсумками презентації програми у Дніпропетровській області).

5. Про відзначення 80-річчя створення системи підготовки кваліфікованих кадрів та нагородження кращих працівників відзнаками ВАПП.

6. Про актуальні проблеми 2020–2021 навчального року в системі професійної освіти (інформація із регіонів).

За інформацією керівників ВАПП за період із 18.06.2020 р. по 18.09.2020 р. проведено чимало важливих заходів:

- зібрано та систематизовано персональну інформацію про контактні дані членів Президії та Ради ВАПП, яка надана керівникам регіональних осередків ВАПП.

- завершено роботу над створенням нового сайту ВАПП;

© Мірошніченко К., 2020

- надано пакет документів до Голосіївського районного відділу державної виконавчої служби у м. Києві ЦМУ Міністерства юстиції України щодо внесення змін про керівні органи ВАПП;

- направлено інформаційні листи до потенційних стейкхолдерів із пропозицією до співпраці, а саме: Міністерства освіти і науки України, Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки і інновацій, Національної академії педагогічних наук України, Національної атестаційної комісії, ДСЯО, Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, Університету менеджменту освіти НАПНУ, ІМЗО МОН України, Асоціації міст України, ФРУ, КонФРУ, Спільного представницького органу сторони роботодавців на національному рівні, Громадської ради при МОНУ, Інституту професійних кваліфікацій;

- надіслано листи департаментам (управлінням) освіти і науки виконавчих органів влади обласних та м. Києва державних адміністрацій, головам регіональних осередків ВАПП щодо відзначення 80-річчя від створення системи ПТО.

- **19.09.2020 р.** відбулася робоча зустріч із заступником міністра МОН України А. Вітренком щодо проблемних питань розвитку професійної освіти (звіт надіслано головам регіональних асоціацій).

- направлено лист до Комітету Верховної Ради України з питань бюджету щодо внесення змін до ст. 89 та 90 Бюджетного кодексу України для врегулювання підготовки за кошти регіонального бюджету фаховий молодших бакалаврів у закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

- направлено пропозиції до директорату професійної освіти МОН України щодо внесення змін до проекту Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту».

- направлено листи до МОН України, Офісу Президента, Кабінету Міністрів України

та Комітету Верховної Ради України щодо відзначення 80-річчя створення системи професійно-технічної освіти на національному та відомчому рівнях, за результатами якого нагороджено понад 200 працівників закладів П(ПТ)О;

- нагороджено кращих працівників системи професійної (професійно-технічної) освіти Грамотами та Подяками ВАПП за активну інноваційну діяльність.

Під час засідання Президії ВАПП було заслухано інформацію головного консультанта Комітету з питань науки, освіти і інновацій Верховної ради України А. Луцької, яка розповіла про основні позиції щодо фінансування ЗП(ПТ)О, передбачені проектом Закону про Бюджет України на 2021 рік. Зокрема, передбачено: загалом на освіту 173,8 млрд грн, із них субвенція на здобуття середньої освіти – 102,5 млрд. Безпосередньо на професійну освіту спрямовано: на створення навчально-практичних центрів 150 млн грн, здобуття професій загальнодержавного значення – 200 млн грн, на фінансування навчальних центрів при установах покарань та навчально-методичну службу – 287,8 млн грн. Разом із тим, на розвиток вищої освіти – 22 млрд грн, фонд розвитку фахової передвищої та вищої освіти – 1 млрд грн.

Наразі МОН України подало пропозиції щодо збільшення напрямів фінансування П(ПТ)О, вони вивчаються комітетами Верховної Ради України. Головами обласних асоціацій ВАПП було порушено чимало проблемних питань, що потребують активного втручання ВАПП, а саме:

- В. Василенко (Дніпропетровська асоціація) та О. Саврук (Львівська асоціація) порушили питання серйозних проблем із призначенням директорів ЗП(ПТ)О, яких або тримають упродовж довгого періоду в статусі виконуючих обов'язки, або призначають терміном на 1 рік щорічно, що вносить дестабілізацію у роботу закладів освіти;

- В. Грінченко (Чернігівська асоціація), В. Рудик (Рівненська асоціація) наголосили, що не врегульовано питання щодо особливості здобуття професійно-практичної підготовки в умовах карантину. Є значні особливості набуття професійних кваліфікацій, які неможливо здобути у дистанційному режимі, а це не передбачено у рекомендаційних листах МОН України;

- М. Зальвовський (Херсонська асоціація) зазначив, що не врегульовано питання затвердження робочих навчальних планів, формування регіонального замовлення на

підготовку фахових молодших бакалаврів за рахунок коштів регіонального бюджету;

- В. Удовиченко (Запорізька асоціація) акцентував, що багато проблем є у закладів професійної освіти сільськогосподарського спрямування. Для них не передбачено програми «Шкільний автобус», а більшість учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти після 9 класу потребує такого підвезення, як і учнів до опорних шкіл, так як до багатьох невеликих населених пунктів не ходить громадський транспорт, або це коштує значних сум, а стипендія – лише 400 грн. Для ЗП(ПТ)О не передбачено субвенції на будівництво спортивних майданчиків, реконструкцію гуртожитків, на що передбачено бюджетні кошти для загальної середньої і вищої освіти. Головне прохання – дозволити закладам П(ПТ)О здійснювати закупівлю с/г матеріалів (насіння, добрива тощо) на таких же умовах, як і виробникам с/г продукції, а не через PROZORO.

Вирішили:

- порушити зазначені питання у зверненні ВАПП до МОН України та направити відповідні пропозиції до робочої групи при МОН, що наразі працює над змінами нормативно-правових актів для закладів сільськогосподарського спрямування;

- направити звернення до Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Міністерства фінансів України та Міністерства освіти і науки України щодо збільшення фінансування на потреби професійної освіти та збільшення заробітної плати педагогічним працівникам закладів професійної (професійно-технічної) освіти у проекті Бюджету України на 2021 рік;

- забезпечити системне подання інформаційних матеріалів про позитивні практики діяльності закладів професійної освіти та заходи, проведені за участі осередків ВАПП до сайту ВАПП;

- продовжити роботу щодо аналізу чинних нормативно-правових актів у галузі професійної (професійно-технічної) освіти з метою їх модернізації, оновлення та розроблення нових актуальних нормативно-правових актів;

- рекомендувати регіональним осередкам ВАПП здійснювати моніторинг проблем, що заважають функціонуванню та поступальному розвитку системи професійної освіти, з метою напрацювань заходів щодо їх вирішення та надання пропозицій центральним і місцевим органам влади, зокрема щодо розроблення та внесення змін до законодавчих актів.

ФОРМУВАННЯ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ РОБІТНИКІВ

Людмила БАЗИЛЬ, доктор педагогічних наук, доцент, учений секретар Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, м. Київ;

Валерій ОРЛОВ, доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії професійної кар'єри Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, м. Київ

Розкрито особливості формування ділової активності майбутніх робітників у закладах професійної освіти в Україні. Окреслено соціально-економічні та психолого-педагогічні умови формування і розвитку ділової активності робітника, його підприємницьких якостей. Висвітлено основні результати наукових досліджень з проблем розвитку підприємницької компетентності, виконаних в Інституті професійно-технічної освіти НАПН України. Схарактеризовано методичні засоби формування ділової активності майбутніх робітників у закладах професійної освіти.

Ключові слова: професійна освіта, ділова активність, підприємницька діяльність, заклади професійної освіти, кваліфіковані робітники.

Liudmyla BAZYL, Valerii ORLOV

FORMATION OF BUSINESS ACTIVITY OF FUTURE WORKERS

The urgency and features of the formation of business activity of future workers are highlighted and revealed in vocational education institutions in Ukraine. Attention is paid to the socio-economic and psychological-pedagogical conditions of formation and development of business activity of the worker as a component of entrepreneurial qualities of a person. The main results of scientific research on the problems of development of entrepreneurial competence, performed by the staff of the Institute of Vocational Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine. The methodical means of formation of business activity of future workers in establishments of professional education are characterized.

Keywords: vocational education, business activity, entrepreneurial activity, vocational education institutions, skilled workers.

Трансформаційні процеси, що від початку ХХІ ст. відбуваються в економіці України, актуалізували розвиток підприємництва як самостійного соціально-економічного явища й увиразнили необхідність формування ділової активності майбутніх кваліфікованих робітників як потенційних суб'єктів підприємницької діяльності. У царині економіки й соціальної психології встановлено, що добробут суспільства зумовлюється активною діяльністю творчих громадян, дії яких сприяють економічному поступу України. Джерелом активності особи традиційно вважають потреби, котрі спонукають до виконання окремих дій і здійснення відповідної діяльності. Принципову відмінність між активністю й діяльністю дослідники вбачають у тому, що остання, у більшості випадків, зумовлюється потребою в предметі, а активність – потребою в діяльності [7, 270]. Це означає, що ділова активність є рушійною силою, зокрема підприємницької діяльності, особливим джерелом пробудження підприємницького потенціалу майбутнього

кваліфікованого робітника. Задоволення потреб індивіда передбачає процес оволодіння конкретними видами діяльності, зокрема опанування підприємницькими вміннями і навичками, що зумовлюються впливами соціального оточення.

Історичні й інституційні передумови становлення ділової активності як наукового поняття спричинили появу дещо обмеженого, однобічного тлумачення його лексико-семантичного змісту, що зосереджується, здебільшого, на підприємницькій та бізнес-активності. Підтвердженням цьому є наукові праці Петера Х. Верхана [2], Д. Мак-Клелланда [6], Й. Шумпетера [8, 3] та ін. Справді, в Україні внаслідок кардинальних змін, що відбулися на початку ХХ ст., було покладено край ринковому господарюванню. З ліквідацією приватної власності форми малого і середнього підприємництва припинили своє існування [10, 27]. Упродовж багатьох десятиліть мало місце поступове зниження рівня ділової активності працівників. Тому впроваджувалися різні способи й механізми розвитку трудової активності.

© Базиль Л., Орлов В., 2020

Сучасні українські дослідники розглядають розвиток ділової активності й підприємництва в Україні як самостійне соціально-економічне явище, а водночас звертають увагу на необхідність формування ділової активності потенційних суб'єктів підприємницької діяльності. За результатами проведених досліджень можемо констатувати, що поняття «ділова активність» – неоднозначне й досі належною мірою не висвітлене ні в загальнонаукових, ні у філософських, ні в спеціальних психологічних енциклопедіях і словниках.

Проте, незважаючи на відсутність дефініції в енциклопедично-довідникових виданнях, маємо підстави стверджувати, що активність є універсальною властивістю, притаманною істотам. Ділову активність виявляють не лише суб'єкти підприємництва, а й більшість представників різних напрямів діяльності, в яких людина має можливість вільно реалізовувати творчий потенціал і отримувати гідну винагороду. Однак в окремих випадках вона співвідноситься з поведінкою, а в інших – зіставляється з діяльністю та визначається за складниками її компонентів. Безсумнівним є те, що формування і розвиток ділової активності майбутніх робітників – це потужне джерело соціально-економічного зростання суспільства.

На основі таких позицій на державному рівні створюються умови для реалізації потенційних можливостей кваліфікованих робітників із розвиненою діловою активністю. Водночас підприємницька активність громадян України забезпечується законодавчою базою, зокрема положеннями Законів України: «Про підприємство» (1991) [4], «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» (1993) [5], «Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні» (2000) [3] тощо.

Зростає інтерес науковців у галузі професійної педагогіки до дослідження передумов формування і розвитку ділової активності майбутніх кваліфікованих робітників у системі професійної освіти. Співробітники Інституту професійно-технічної освіти НАПН України досліджують процеси розвитку кар'єрних орієнтацій і підготовки майбутніх фахівців до підприємницької діяльності. Важливе значення у формуванні кар'єрних орієнтацій, підприємницьких якостей і, зокрема, ділової активності майбутніх фахівців мають напрацювання С. Алексеевої, В. Байдуліна, Л. Базиль, І. Гриценко, Л. Єршової, Д. Закатнова, В. Мадзігона, О. Падалки, О. Романовського, Г. Сохацької, М. Ткаченка та ін. Авторами теоретично обґрунтовано організаційно-педагогічні умови підготовки учнів закладів професійної

(професійно-технічної) освіти до підприємницької діяльності в умовах ЗП(ПТ)О і центрах кар'єри та підприємництва, зокрема експериментально доведено, що становленню майбутніх кваліфікованих робітників як підприємливих успішних професіоналів сприятиме розвиток системи індивідуально-особистісних якостей, які умовно можна об'єднати в такі групи: *успіхи й досягнення* (ініціативність; здатність раціонально використовувати всі наявні ресурси і потенційні можливості у досягненні свідомо поставленої мети; володіння достовірною актуальною інформацією, своєчасне її застосування; ділова активність і наполегливість; прагнення до успіхів; усвідомлення відповідальності за свої дії); *лідерство* (упевненість у собі; здатність переконувати співрозмовників, партнерів; здатність працювати в команді і бути лідером); *підприємницьке мислення* (цілеспрямованість і планування; генерування й оцінювання ідей; результативність дій у розв'язанні проблемних ситуацій); *взаємодія і відносини* (надійність і чесність; комунікабельність і визнання важливості ділових відносин; прагнення постійно розширювати сферу спільної діяльності; імідж); «*економічна грамотність*» (наявність знань і вмінь у питаннях здійснення підприємницької діяльності, орієнтація у професійній сфері); *індивідуально-особистісні потенційні ресурси* (працездатність; саморегуляція, управління своєю психікою; працьовитість, яка виражається через ділову активність; досвідченість; самоорганізація і самопізнання; креативність і нестандартне мислення; послідовність у досягненні максимально можливого корисного ефекту). Розвинути означені якості в учнівської молоді можливо на основі організації освітнього процесу в ЗП(ПТ)О на засадах ситуаційно-контекстного навчання як методологічно-концептуального підґрунтя реалізації компетентнісного підходу в сучасній професійній школі [1, 22–23].

У педагогічній теорії і практиці з-поміж усіх проявів активності особи увагу сфокусовано на понятті «пізнавальна активність». У зв'язку з цим увага педагогів зосереджується переважно на активізації процесів навчання й освітньо-когнітивної діяльності учнівської молоді як сукупності заходів щодо її інтенсифікації та зростання ефективності. Така робота традиційно здійснюється за трьома напрямками: *педагогічним* – використання форм і методів навчання, що стимулюють пізнавальні інтереси; *соціально-психологічним* – завданнями якого є організація міжособистісного спілкування в учнівській групі, змагання і взаємонавчання учнів; *соціально-економічним* – зростання особистої соціальної та економічної зацікавленості

у високих результатах навчання [9, 34]. Такий підхід залишається актуальним і нині, але зміни, що відбулися у суспільстві в період переходу від індустріального до інформаційного суспільства, потребують внесення коректив у систему професійної освіти, зокрема, необхідно переглянути й уточнити цільові орієнтири та зміст професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників і привести їх у відповідність до реалій цивілізаційного розвитку і нових соціально-економічних обставин.

Провідною характеристикою учнів ЗП(ПТ)О є наявність прагнення до повної самостійності. Однак у педагогічній практиці частими є випадки, що саме такі «самостійні учні» неспроможні успішно виконати завдання й завершити розпочату справу. Зважаючи на це, педагогічний вплив щодо них варто реалізовувати як ненав'язливу допомогу і методично-психологічний супровід, щоб не обмежувати їхньої самостійності. Водночас, частими є ситуації щодо недооцінювання особистісної активності учнів. Слухняних і таких, що підлаштовуються під вимоги системи педагога оцінюють часом вище, ніж тих, хто шукає, цікавиться, намагається діяти нестандартно [9, 36].

Важливо враховувати, що в учнів ЗП(ПТ)О активність може проявлятися в найрізноманітніших видах діяльності: навчанні, праці, винахідництві, спорті тощо. У процесі виробничого навчання активність проявляється у виконанні прийомів і операцій, виготовленні виробів, налагодженні механізмів, управління технологічними процесами. Разом із тим важливим проявом ділової активності є сприймання й осмислення ними вказівок майстра, обдумування і планування власної роботи, а також способів контролю і самоконтролю, мисленнєвий пошук найраціональніших способів виконання завдання, формулювання пропозицій, їх перевірка тощо.

Формування ділової активності майбутнього кваліфікованого робітника започатковується на етапі зосередженого спостереження за діями майстра, намаганням майбутніх робітників розібратися у суті його вказівок і порад, й триває у ході розмірковувань під час виконання практичних дій, прагнення самостійно й творчо розв'язати завдання, віднайти найефективніший спосіб (алгоритм чи механізм) вирішення пізнавальних і практичних задач [9, 35–36].

Варто зазначити, що характер і ступінь такої активності можуть бути різними. Якщо результатом навчання для однієї групи учнів можуть бути тільки знання, уміння і навички, набуті під час виконання завдання, то для інших – це зростання рівня ділової активності як особистісної якості, в основі якої усвідом-

лення значення виконаних завдань для майбутньої кар'єри і підприємницької діяльності. У подальшому ділова активність кваліфікованих робітників виявляється у плануванні підприємницької діяльності, використанні різних її засобів, подоланні бар'єрів на шляху до успіху, взаємодії особистості з оточенням. Ділова активність певною мірою співвідноситься з нормами і правилами підприємницької діяльності, хоча визначається власне суб'єктом, його мотивами і потребами щодо започаткування і ведення власного бізнесу. Завдяки діловій активності працівник прагне створити такі умови для реалізації підприємницької діяльності, щоб вона задовольняла його потреби в самореалізації, збагачувала внутрішній світ.

У контексті професійної педагогіки інтерпретація поняття «ділова активність» передбачає віднайдження відповідей на низку запитань: за якими критеріями можна визначати прояви ділової активності в поведінці і ставленнях майбутніх фахівців? Яка її сутність і структура? Які процеси лежать в основі формування ділової активності на різних етапах професійної підготовки та розвитку підприємницької компетентності? Важливим є вирішення комплексу завдань, пов'язаних із розробленням принципів відбору показників ділової активності. Правомірним є також розмежування явищ ділової активності й пасивності стосовно ставлення до професійної і підприємницької підготовки. Вважається, що такий підхід дасть змогу найточніше визначати і фіксувати певний рівень ділової активності.

Проявами ділової активності є: діяльнісне ставлення людини до світу, її здатність здійснювати суспільно значимі перетворення матеріального і духовного середовища на основі суспільно-історичного досвіду людства; активна життєва позиція людини, що виражається в її принциповості, послідовності щодо утвердження своїх поглядів, єдності слова і справи. Виховання ділової активності відбувається, якщо набуття професійних навичок, налагодження міжособистісної взаємодії і поведінка учнів викликані не інструкціями, а сформованими внутрішніми мотивами. Педагогічно продумане заохочення ініціативи й винахідливості закладає основи справжньої самостійності та ділової активності.

На кожному етапі цивілізаційного розвитку закладаються відповідні норми і правила щодо підприємницької активності індивіда, а система професійної освіти сприяє виробленню у майбутніх фахівців власних, притаманних тільки їм форм ділової активності і способів їх запровадження у підприємницьку діяльність. Отже, ділова активність формується у ситуаціях, коли в учня виробляється індивідуальний стиль активності на основі застосування підприємниць-

ких засобів і прийомів задля досягнення поставленої соціально-економічної мети.

Зазвичай активні ділові люди, які прагнуть до успіху, характеризуються відповідними особистісними якостями: почуття такту, гідність, самовиховання, скромність, що виявляються в їхній поведінці. Ділова людина, передусім, дотримується правил етики, оскільки гарні манери слугують проявом її внутрішнього ставлення, уваги і поваги до оточуючих.

Аналіз цілей і особливостей підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів до активної підприємницької діяльності показує, що це – особлива, специфічна галузь освіти, для якої характерний внутрішній конфлікт між безпосередньо освітньою функцією щодо трансляції знань і функцією підготовки до підприємницької діяльності, зокрема пов'язаною із формуванням ділової активності.

У ЗП(ПТ)О на заняттях з основ економіки і підприємництва дії учнів мають переважно імітаційний характер. Часто повторюючись в ігровій формі, вони набувають ознак підприємницьких навичок. Водночас, зростання рівня ділової активності залежить від узгодженості компонентів (емоційного, мотиваційного, операційного), від способу розв'язання виробничих завдань, від позиції, яку робітник займає щодо підприємницької діяльності.

Реалізувати єдність теоретичного і практичного компонентів формування ділової активності учнів ЗП(ПТ)О можливо за такої організації занять, під час якої пріоритетними є інтегративні технології навчання й ігрові методи освітньої діяльності, використовується принцип моделювання підприємницької діяльності, передбачається інтенсивне міжособистісне спілкування з проблем малого підприємництва.

Формування ділової активності й комплексний розвиток підприємницьких якостей кваліфікованих робітників уможливорюється за таких умов: залучення майбутніх фахівців до цілепокладання і планування спільної та індивідуальної підприємницької діяльності; забезпечення розвитку самоврядування в учнівському колективі; використання індивідуалізованих засобів навчання, що стимулюють активність учнів; створення позитивної морально-психологічної атмосфери в процесі навчальної та трудової діяльності; залучення учнів у реальні виробничі відносини.

Ефективними методичними засобами формування ділової активності майбутніх робітників є їхня систематична активна участь у роботі бізнес-клубів, центрів кар'єри і підприємництва, вернісажах-практикумах («Упровадження компетентності підприємливості в освітній процес у контексті реформування освіти і реалізації економічного патріотизму»), проектах із підпри-

ємництва («Фактор успіху: розвиток підприємницьких компетенцій в учнів ПТНЗ», «BEST INVEST», «InnoDnipro»), конкурсах інноваційних бізнес-ідей («Живи і працюй в Україні», «Стартап-юніор», «Workshop» тощо), тренінгах з учнівського соціального підприємництва. Освітній простір таких заходів характеризується широтою можливого спектру реалізованих діяльностей, гнучкістю і різноманіттю форм спілкування та взаємодії учасників, оптимальними умовами для самодіяльності, самовираження й самореалізації, рівноправними відносинами і справжньою співпрацею педагогів та учнів ЗП(ПТ)О. Все це, з урахуванням активної участі учнів у самоврядуванні, сприятиме розвитку ділової активності майбутніх робітників, а для педагогів – успішному вирішенню педагогічних завдань в умовах сучасного закладу професійної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базиль Л. О. Концептуальні засади підготовки здобувачів професійної освіти до підприємницької діяльності / Л. О. Базиль // Актуальні проблеми технологічної і професійної освіти. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, 14 травня 2020 р. – Глухів: Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2020. – С. 17-24.
2. Верхан Петер Х. Предприниматель. Его экономическая функция и общественно-политическая ответственность / Петер Х. Верхан; пер. с нем. – Минск: Эридан, 1992. – 60 с.
3. Закон України «Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні». – [Електронний ресурс]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2157-14>
4. Закон України «Про підприємство». – [Електронний ресурс]. – URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/698-12>
5. Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні». – [Електронний ресурс]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12>
6. Мак-Клелланд Д. Мотивация человека / Д. Макклелланд. – СПб.: Питер, 2007. – 672 с. (Серия «Мастера психологии»).
7. Скрипченко О. В. Загальна психологія / О. В. Скрипченко, Л. В. Волинська, З. В. Огороднійчук. – Київ: Каравела, 2009. – 464 с.
8. Шумпетер Й. Теория экономического развития / Й. Шумпетер. – Москва: Прогресс, 1982. – 55 с.
9. Энциклопедия профессионального образования: в 3-х т. / Под ред. С. Я. Батышева. – Москва, АПО. – 1998. – 568 с. – Т.1 – А – Л – 1998.
10. Яковенко Т. В. Ділова активність: проблеми формування мотиваційного комплексу / Т. В. Яковенко // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. – 2015. – с. 27.

ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНЕ ВИВЧЕННЯ МАТЕМАТИКИ

Валентина ЛАБУДЬКО, методист Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Сумській області, м. Суми

Розглянуто питання поєднання загальноосвітньої та професійної підготовки учнів. Проаналізовано конкретні завдання, пов'язані з професіями будівельної галузі.

Ключові слова: професійно спрямоване навчання, загальноосвітня та професійна (професійно-технічна) підготовка учнів, якість професійних знань.

Valentyna LABUDKO

PERSONALLY ORIENTED STUDY OF MATHEMATICS

The issue of combining general education and professional training of students is considered. Specific tasks related to the construction professions are analyzed.

Keywords: professionally oriented education, general and professional (vocational and technical) training of students, quality of professional knowledge.

Розвиток особистості майбутнього фахівця, становлення його індивідуальності є одним із основних завдань особистісно орієнтованого професійного навчання. Ефективність оволодіння професією залежить від професійної спрямованості, яка визначає мету, мотиви, емоційне ставлення до професії, наявність вольових якостей для подолання труднощів і перешкод у діяльності. Саме професійна спрямованість активно впливає на розвиток професійних здібностей майбутнього працівника.

Сукупність необхідних загальноосвітніх знань та вмінь постійно зростає, адже розвиток суспільства на засадах демократії та гуманізму, потреби сучасного виробництва вимагають переходу до повної середньої освіти. Загальноосвітня підготовка стає невід'ємним складником професійної підготовки, більше того, вона забезпечує можливість підвищувати свій професійний рівень, оволодівати новими професіями, бути конкурентоспроможним та професійно мобільним на ринку праці. Проблема співвідношення та взаємодії професійної й загальноосвітньої підготовки залишається однією з найактуальніших проблем. Єдність і взаємозв'язок цих елементів, а також суперечності, що виникають і потребують вирішення, є рушійними силами освітнього процесу [4, 91].

Перебудова нашого суспільства, кардинальна економічна реформа, перехід до ринкової економіки викликали необхідність переосмис-

лення і чіткого визначення ролі професійної (професійно-технічної) освіти, конкретизації її мети і завдань з урахуванням нинішніх особливостей і перспектив соціально-економічного розвитку. Одним із базових предметів для технічних спеціальностей є математика. Математична освіта відіграє важливу роль у формуванні фахівців технічних спеціальностей, оскільки «саме вона є загальнонауковим фундаментом для оволодіння системою спеціальних знань, а також самоосвіти, яка продовжується протягом усього терміну активності виробничої діяльності за обраним фахом» [1, 85]. Але, «за браком навчального часу та слабкою шкільною математичною підготовкою учнів, евристично-пошукову модель навчання реалізувати важко» [3, 9], тому «відображення в цілях вивчення математики таких специфічних видів діяльності та конкретизація їх через систему відповідних завдань є значним кроком у реалізації прикладної спрямованості» [2, 91].

Метою навчання математики в закладах професійної (професійно-технічної) освіти є не лише забезпечення базового рівня математичної освіти, що відповідає державному стандарту, а й формування професійно значущих знань із математики, необхідних у майбутній виробничій діяльності. Це реалізується шляхом професійної спрямованості у вивченні загальноосвітніх навчальних предметів. В умовах професійної школи поняття професійно спрямованого навчання охоплює проблему органічного поєднання загальноосвітньої та професійної (професійно-технічної) підготовки учнів.

© Лабудько В., 2020

Однією із затребуваних професій в Україні, і в Сумській області зокрема, є професія будівельника. Будівництво – одна із провідних галузей, без якої важко уявити науково-технічний прогрес, розвиток новітніх технологій, створення основних фондів для промисловості, сільського господарства, транспорту, соціальної сфери. З переходом економіки України до ринкових відносин істотно підвищилися вимоги до якості будівельної продукції, підвищення надійності та довговічності останньої. Цього неможливо досягнути без належної уваги до інновацій у будівельній галузі. Усе більшого значення набуває трансформація професійної підготовки, зокрема підвищення якості загальноосвітньої підготовки, особливо з математичних дисциплін.

Тому розв'язання задач на визначення форм та обчислення елементів основних частин будівель з використанням термінів внутрішнього та зовнішнього призначення (перегородка, перемичка, простінок, ніша, пілястра, напівколонна, карниз, сандрик, парапет, фронтон, балкон, лоджія, еркер, перекриття тощо), на зовнішнє та внутрішнє опорядження будинків (фасадів), виконання різних видів штукатурних робіт (обчислення кількості штукатурного розчину, фарбувальних сумішей, шпалер) та інших завдань на обчислення в будівництві не тільки розширює знання учнів будівельної справи, а й підкреслює важливість вивчення такого предмета як математика, у нашому випадку, геометрії. Зв'язок із професією робить продуктивним сам процес набуття знань. Учні будуть добре вивчати предмет лише тоді, коли зрозуміють, що отримані знання знадобляться у житті, обраній професії, побуті. Знання, що не пов'язані з практикою, забуваються. Знання, пов'язані з практикою, життєвим досвідом, умінням застосовувати їх у нестандартних ситуаціях, – ґрунтовніші, стабільніші, корисніші. Завдання викладача – дати учням не лише знання з програмового матеріалу, а й уміння застосовувати їх у професійній діяльності.

Набуті знання підлягають оцінюванню. Запровадження новітніх технологій у системі освіти зумовлює нові підходи в оцінюванні навчальних досягнень із будь-якої дисципліни, зокрема з математики. Оскільки зовнішнє незалежне оцінювання здійснюється у формі тестування (яке з 2021 року буде обов'язковим для всіх учнів), то доцільно поряд із традиційними методами і формами перевірки знань застосовувати тестові форми контролю.

Запропоновані тестові завдання з геометрії доцільно використовувати для всіх професій, пов'язаних з будівельною справою. Завдання, складені за навчальною програмою з матема-

тики для учнів 10–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів (рівень стандарту), затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017 № 1407, та за формами, встановленими Українським центром оцінювання якості освіти на 2021 рік, передбачають:

- тестові завдання закритої форми (з вибором однієї правильної відповіді, на встановлення відповідності (логічних пар) між елементами двох списків, на відтворення послідовності);

- тестові завдання відкритої форми (з короткою відповіддю, з розгорнутою відповіддю).

Отже, професійне спрямування вивчення предметів загальноосвітньої підготовки, зокрема математики, забезпечує якісне засвоєння теоретичного матеріалу, формує в учнів узагальнені наукові поняття, допомагає їм застосовувати здобуті знання на практиці, сприяє виробленню вміння знаходити загальні закономірності й відмінності під час розгляду різноманітних процесів. Розв'язування задач практичного змісту розширює світогляд, розвиває логічне мислення, активізує увагу. Зростає також пізнавальна і практична активність, зацікавленість здобувачів освіти до предметів, що вивчаються, підвищується якість професійних знань, умінь та навичок, зменшується ймовірність механічного заучування матеріалу, спрощується шлях до його засвоєння. Вищезгадані чинники підвищують ефективність освітнього процесу та започатковують професійне становлення особистості, що сприяє швидкому входженню у майбутню професію.

ЛІТЕРАТУРА

1. Божко В. О., Ковальов В. І., Голобов І. М. Особливості викладання математики для молодих спеціалістів / В. О. Божко, В. І. Ковальов, І. М. Голобов // М. В. Остроградський – видатний математик, механік і педагог: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 200-річчю з дня народження М. В. Остроградського. – Полтава: ПППОП, 2001. – С. 85.
2. Великодний С. І. Прикладна спрямованість навчання математики / С. І. Великодний // М. В. Остроградський – видатний математик, механік і педагог: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 200-річчю з дня народження М. В. Остроградського. – Полтава: ПППОП, 2001. – С. 91.
3. Гладкий А. В. Преодолець формализм в обучении математике / А. В. Гладкий // Математика в школе. – 1991. – № 4. – С. 9–11.
4. Теорія і методика професійної освіти : навч. посібник / за ред. З. Н. Курлянд. – Київ : Знання, 2012. – 390 с.

КЛЮЧОВІ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ШВЕЙНОЇ ГАЛУЗІ: ВИМОГИ ТА РЕАЛЬНІСТЬ

Галина ОДНОРОГ, аспірантка Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, м. Київ

Розкрито зміст, роль і місце ключових компетентностей у професійній підготовці фахівців швейної галузі. Акцентовано увагу на проблемі низького рівня усвідомлення робітниками швейної промисловості важливості формування та розвитку ключових компетентностей. Запропоновано рекомендований перелік ключових компетентностей майбутніх кваліфікованих робітників швейної галузі, необхідний для досягнення особистісного і професійного успіху.

Ключові слова: ключові компетентності, компетентнісний підхід, професійні компетентності, швейна галузь, soft skills, hard skills, майбутні кваліфіковані робітники.

Halyna ODNOROH

KEY COMPETENCIES IN PROFESSIONAL TRAINING OF SEWING INDUSTRY PROFESSIONALS: REQUIREMENTS AND REALITY

The content, role and place of key competencies in the professional training of specialists in the sewing industry are revealed. Emphasis is placed on the problem of low level of awareness of the sewing industry workers of the importance of formation and development of key competencies. The recommended list of key competencies of future skilled workers in the sewing industry, necessary for personal and professional success, is given.

Keywords: key competencies, competent-based, professional competencies, sewing industry, soft skills, hard skills, future skilled workers

Постановка проблеми. Розвиток глобалізації суспільства зумовлює постійне зростання вимог до кваліфікованого робітника. Українська швейна галузь не є винятком, а отже потребує компетентних, мобільних та конкурентоспроможних робітників. Майбутній фахівець має володіти ґрунтовними професійними знаннями, що забезпечують майстерність та високу кваліфікацію, а також мати розвинені особистісні якості (ключові компетентності), що сприяють особистісному та кар'єрному успіху.

Мета статті – визначити зміст ключових компетентностей майбутніх кваліфікованих робітників швейного профілю, спираючись на нормативно-законодавчу базу, та проаналізувати рівень усвідомлення робітниками швейної галузі важливості сформованості ключових компетентностей.

Виклад основного матеріалу. Реформа професійної освіти спрямована на випереджувальний розвиток її системи; на задоволення потреб «особистості, суспільства і держави» у сфері професійної освіти, враховуючи світовий досвід та потреби вітчизняного ринку праці; «на забезпечення рівного доступу до якісної професійної освіти і навчання впродовж життя» [6]. Нині за-

тверджено Методику розроблення стандартів професійної (професійно-технічної) освіти за компетентнісним підходом. У цьому документі зазначено, що ключові компетентності «наскрізними і набуваються здобувачами на всіх рівнях освіти». Перелік і зміст ключових компетентностей формується, орієнтуючись на їх значущість «для конкретної професії чи кваліфікації» [7].

У Концепції Нової української школи зазначено, що ключовими компетентностями є ті, «яких кожен потребує для особистої реалізації, розвитку, активної громадської позиції, соціальної інклюзії та працевлаштування і які здатні забезпечити особисту реалізацію та життєвий успіх протягом життя» [5, 11–12]. Відповідно до Закону України «Про освіту» [4] до них віднесено: вільне володіння державною мовою; здатність спілкуватися рідною та іноземною мовами; математична компетентність; компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій; інноваційність; екологічна компетентність; інформаційно-комунікаційна компетентність; навчання впродовж життя; громадянські та соціальні компетентності; культурна компетентність; підприємливість та фінансова грамотність тощо.

Аналіз змісту ДСПТО для професій «Швачка» (код 7436), «Кравець» (код 7433), «Закрій-

ник» (код 7435) [2, 3; 1, 3–4; 3, 3], розроблених у 2016 році, дає змогу стверджувати, що загальні компетентності (формується у процесі загальнопрофесійної, професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки) є в цьому документі тотожними до поняття «ключові компетентності». Для цих професій загальні компетентності є однаковими і визначені у стандартах так:

- оперативність у прийнятті правильних рішень у позаштатних ситуаціях під час роботи;
- здатність відповідально ставитися до професійної діяльності;
- знання професійної лексики та термінології;
- здатність діяти в нестандартних ситуаціях;
- здатність працювати в команді;
- дотримання професійної етики;
- запобігання конфліктних ситуацій [1, 13; 3, 14].

Варто зазначити, що в переліку ключових відсутні компетентності, що стосуються особистісного розвитку (уміння навчатися впродовж життя, здатність долати перешкоди, здатність до самоаналізу та оцінювання власної професійної діяльності тощо).

Враховуючи зазначене вище та низку важливих документів (Закон України «Про освіту», Концепцію Нової української школи, Рамкову програму ЄС щодо оновлених ключових компетентностей, схвалену 17.01.2018 р. Європейським парламентом та Радою Європейського Союзу, Методику розробки стандартів професійної (професійно-технічної) освіти) було сформовано рекомендований перелік ключових компетентностей майбутніх кваліфікованих робітників швейного профілю та визначено їх зміст (табл. 1). Для забезпечення ефективного формування та розвитку ключових компетентностей майбутніх фахівців швейної галузі було виділено три блоки: соціально-громадянський, пошуково-діяльнісний та особистісно-розвивальний.

З метою визначення рівня усвідомлення важливості розвинених ключових компетентностей у здобувачів швейного профілю було виконано аналіз резюме, висвітлених на порталах пошуку роботи (www.work.ua, www.hh.ua, www.rabota.ua). З'ясовано, що в переглянутих нами резюме лише 16 % містять перелік гнучких навичок.

Результати аналізу резюме швачок, кравців та закрійників засвідчують, що здобувачі, окрім професійних навичок, зазначають такі сформовані особистісні якості,

як: *почуття відповідальності та вимогливості до себе* (24,8 %), *орієнтація на розвиток та результат* (20,4 %), *орієнтація на клієнта та комунікативність* (15,9 %), *тайм-менеджмент* (10,6 %) та *креативність* (9,7 %), *комп'ютерна грамотність* (7,1 %). Найменш розвиненими з-поміж розглянутих резюме є такі якості, як: *багатозадачність* (3,5 %) та *стресостійкість* (2,7 %). Вивчення резюме робітників швейної галузі дало змогу з'ясувати, на яких ключових компетентностях акцентують увагу робітники кожної професії окремо. Так було з'ясовано, що *почуття відповідальності* більшою мірою притаманне закрійникам (13,3 %), а в меншій – кравцям (7,1 %) та швачкам (4,4 %). *Орієнтація на розвиток і результат* однаково притаманна кравцям та закрійникам (8,0 %). Майже однаково важливою вони вважають *орієнтацію на клієнта* (для кравців – 6,2 %, закрійників – 8,0 %).

Комунікативність як особистісна якість переважає в резюме кравців (8,8 %), дещо менше вона представлена у швачок (4,4 %) та закрійників (2,7 %). Закрійники акцентують увагу на розвиненій *креативності* (6,2 %) та вмінні організовувати свій час (5,3 %). *Комп'ютерна грамотність* як важливий аспект професійної ефективності та кар'єрного зростання, розвинена лише у 4,4 % кравців та 2,7 % закрійників. У резюме не приділяють великого значення навичкам *багатозадачності* (швачки – 0 %, кравці, закрійники – 1,8 %) та *стресостійкості* (0,9 %). Це детермінує очевидну необхідність підвищення рівня усвідомлення кваліфікованими робітниками швейного напрямку важливості даних навичок для досягнення професійного успіху.

Аналіз пропозиції за професіями дає змогу зробити висновки про те, що високий відсоток сформованих м'яких навичок притаманний кравцям та закрійникам, які здебільшого планують працювати в одиночному виробництві (наприклад, у сфері побутового обслуговування населення). Натомість швачки, акцентують увагу на розвинених професійних навичках, що певним чином відображає специфіку даної професії і відповідає попиту роботодавців.

Висновки. Аналіз резюме засвідчує той факт, що з-поміж кваліфікованих робітників швейної галузі досить низьким є рівень усвідомлення важливості низки ключових компетентностей, необхідних для досягнення професійного успіху. У більшості фахівців домінує стереотипне переконання, що «професійні компетентності – запорука професіо-

Таблиця 1

**Рекомендований перелік ключових компетентностей
майбутніх кваліфікованих робітників швейного профілю**

Назва блоку	Ключові компетентності – закону України «Про освіту»	Зміст ключових компетентностей
Соціально-громадянський	1. Вільне володіння державної мовою	Здатність використовувати рідну мову (усну та письмову) в професійній діяльності
	2. Здатність спілкуватися рідною мовою	Здатність використовувати професійну термінологію, рідну та іноземні мови в професійній діяльності
	3. Громадянська та соціальна компетентність	Діяти як відповідальний громадянин, брати активну участь у житті трудового колективу. Проявляти повагу і толерантність до інших, вміти працювати в команді та автономно, вміти попереджувати та вирішувати конфлікти. Дотримуватися правил внутрішнього розпорядку та професійної етики. Вести здоровий спосіб життя
	4. Екологічна компетентність	Ощадливо використовувати природні ресурси. Здатність до збереження навколишнього середовища
Пошуково-діяльнісний	5. Математична компетентність	Здатність застосовувати логічне та просторове мислення, здатність застосовувати математичне мислення для вирішення широкого спектру завдань
	6. Компетентність у галузі природничих наук, техніки і технологій	Здатність застосовувати новітні технології у професійній діяльності
	7. Інформаційно-комунікаційна компетентність	Здатність пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел
	8. Підприємливість та фінансова грамотність	Здатність до критичного мислення. Здатність діяти в нестандартних ситуаціях. Уміння генерувати нові ідеї. Ініціативність. Готовність брати відповідальність за власні рішення. Уміння вирішувати проблеми
Особистісно-розвивальний	9. Інноваційність	Здатність долати труднощі та реагувати на зміни, уміння ставити перед собою цілі і мотивувати себе, розвивати в собі стійкість та впевненість
	10. Навчання впродовж життя	Здатність до визначення власних потреб щодо розвитку компетентностей, вміння організувати свою діяльність, планувати та управляти часом. Здійснення самоаналізу та оцінювання власної професійної діяльності
	11. Культурна компетентність	Розвиток творчого мислення, самовираження через творчість

налізму». Це передусім пов'язано, з тим, що ключові компетентності в системі професійної освіти – явище достатньо нове. Тому ці компетентності необхідно вивчати, системно інтегрувати в освітній процес, формувати, розвивати й оцінювати так само, як і професійні знання, уміння й навички.

Перспективи подальших наукових пошуків пов'язуємо з визначенням педагогічних умов формування ключових компетентностей майбутніх кваліфікованих робітників швейного профілю та розробленням структурної моделі.

ЛІТЕРАТУРА

1. ДСПТО 7433.С.14.1 – 2016. Професія: 7433 Кравець. 2–6 розрядів. – Київ, 2016. – 55 с.
2. ДСПТО 7433.С.14.1 – 2016. Професія: 7436. Швачка. 1–6 розрядів. – Київ, 2016. – 89 с.
3. ДСПТО 7435.С.14.10 – 2016. Професія: 7435 Закрійник. 4–7 розрядів. – Київ, 2016. – 60 с.

4. Закон України «Про освіту», Верховна Рада, 2017, № 38–39. – [Електронний ресурс]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення 03.09.2020).

5. Концептуальні засади реформування середньої освіти. Нова українська школа. – [Електронний ресурс]. – URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення 20.04.2020).

6. Концепція реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року / Кабінет Міністрів України від 12 червня 2019р. – [Електронний ресурс]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2019-%D1%80#n8> (дата звернення 15.08.2020).

7. Методика розроблення стандартів професійної (професійно-технічної) освіти за компетентнісним підходом. – [Електронний ресурс]. – URL: <https://docs.google.com/viewer?url=https%3A%2F%2Fpon.org.ua%2Fengine%2Fdownload.php%3Fid%3D2628%26viewonline%3D1> (дата звернення 03.09.2020).

ВЕБКВЕСТ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МОБІЛЬНОСТІ УЧНІВ

Ірина СМІРНОВА, методист Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти в Сумській області, м. Суми

Розглянуто види електронних дидактичних засобів. Визначено сутність, переваги та види вебквесту. Викладено технологію розроблення індивідуального вебквесту за допомогою додатку Google Forms.

Ключові слова: інформаційні технології, електронні дидактичні засоби, вебквест, Google Forms, заклади професійної (професійно-технічної) освіти.

Iryna SMYRNOVA

WEBQUEST AS INNOVATIVE TOOL FORMING mobility of students

The article considers the types of electronic didactic tools. The gist, preponderances and types of webquest are defined. The technology of developing an individual webquest using the Google Forms application is presented.

Keywords: information technologies, electronic didactic tools, webquest, Google Forms, professional (vocational) education institutions.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Динамічні процеси, що відбуваються в професійній (професійно-технічній) освіті, зокрема її діджиталізація, зумовлюють активізацію науковців і педагогів-практиків до пошуку продуктивних методик, навчальних технологій, дидактичних засобів, спрямованих на формування мобільної особистості, здатної критично оцінювати інформацію, навчатися впродовж життя. Одним із дидактичних засобів є вебквест. За допомогою аналізу навчально-методичної літератури визначено, що педагоги для створення вебквестів здебільшого використовують конструктори блогів, презентації, online-дошки. У цій статті запропоновано альтернативу зазначеним інструментам – додаток Google Forms.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання створення вебквесту завжди перебувало в центрі уваги педагогів, зокрема, у працях О. Ільченко, М. Гриневич, Я. Биховського, І. Сокол, В. Шмідта, Т. Кузнецової, Е. Полат. Вони наголошують на тому, що створення та ефективне використання в освітньому процесі вебквесту може здійснюватися шляхом формування та вдосконалення навичок педагогів щодо його розробки.

Мета статті – формування та вдосконалення навичок педагогів щодо розроблення індивідуального вебквесту.

Об'єктом дослідження є вебквест як електронний дидактичний засіб.

Предметом дослідження є удосконалення навичок педагогів щодо розробки індивідуального вебквесту за допомогою додатку Google Forms.

© Смирнова І., 2020

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах діджиталізації освіти одним із ключових напрямів діяльності педагогів є створення електронних дидактичних засобів, що можуть використовуватися в умовах змішаного та дистанційного навчання. Набуття та вдосконалення педагогами навичок щодо наповнення вебресурсів (дистанційних курсів, навчальних планів, навчальних програм) є основним завданням Школи розвитку ІТ-компетентності (далі Школа ІТ) Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Сумській області.

«Quest» у перекладі з англійської мови означає «пошук». У науково-педагогічній літературі можна знайти багато визначень поняття «вебквест». У табл. 1 наведено найбільш поширені з них.

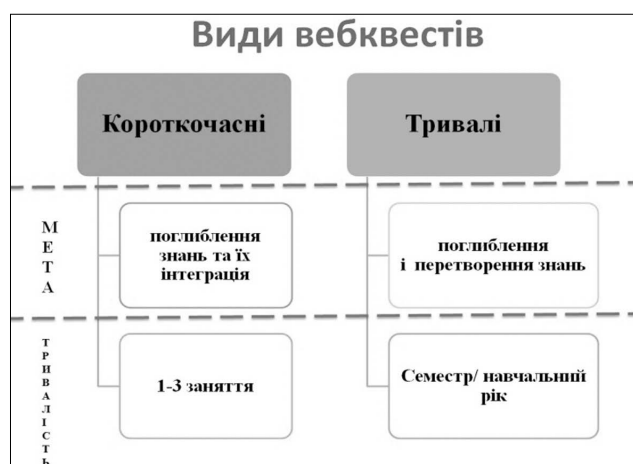
Водночас, узагальнюючи подані визначення, можна виділити два підходи до визначення поняття «вебквест». У першому підході вебквест визначається як педагогічна технологія, у другому – як педагогічний засіб. У будь-якому випадку основною метою використання вебквестів є максимальна інтеграція інтернету в освітній процес (мал. 1).

Вебквест може охоплювати окрему проблему, тему, навчальний предмет або бути міжпредметним. За тривалістю розрізняють два типи вебквестів: для короткочасної та тривалої роботи (мал. 2); за кількістю учасників: командні та індивідуальні. Особливістю освітніх вебквестів є те, що частина або й уся інформація для самостійної та групової роботи учнів знаходиться

Мал. 1. Що таке вебквест

ся на різних вебсайтах. Результатом роботи з вебквестом може бути публікація робіт учнів у вигляді вебсторінок і вебсайтів (локально або в інтернеті).

Мал. 2. Види вебквестів

Як зазначає Є. Полат [5], вебквест має певну структуру (мал. 3).

Зупинимося на технології розроблення індивідуального вебквесту за допомогою додатку Google Forms, що було презентовано на online-майстер-класі в рамках Школи розвитку ІТ-компетентності НМЦ ПТО у Сумській області.

Вебквест у Google Forms має рівневу структуру. Педагог може підвищувати складність розроблених завдань з кожним рівнем. З прикладом вебквесту на тему «Хмарні технології» можна ознайомитися, відсканувавши QR-код.

Мал. 3. Структура вебквестів

Етапи створення вебквесту:

1. На Google Діску створити папку з назвою вебквесту.

2. Створити форму в додатку Google Forms, що відповідатиме першому рівню вебквесту. Форма кожного рівня повинна мати таку структуру:

- *вступ*, що містить загальні рекомендації щодо проходження вебквесту. Обов'язково потрібно описати сюжет і дотримуватися його на кожному рівні;

- *форма для реєстрації* (електронна скринька, ПП, група, заклад освіти). Налаштування обов'язкової реєстрації електронної скриньки варто здійснити через опцію «Збирати електронні адреси» на вкладці «Загальна»;

- *завдання певного рівня*.

3. Увести текст запитання (завдання) та його опис. Питання може містити рисунок. В описі вказати точну характеристику відповіді, яку зазначено в полі «Перевірка відповіді» (реєстр введення літер, потреба пробілу, мова, кількість знаків після коми в числі).

4. Обрати тип запитання. Для завдань вебквесту варто обрати типи запитань: «З короткими відповідями», «З варіантами відповідей», «Прапорці». Якщо обрано тип запитання «З варіантами відповідей» або «Прапорці», то необхідно обов'язково увімкнути опцію «Увімкнути / вимкнути оцінки» на вкладці «Тести» та позначити правильні варіанти відповідей. Якщо обрано тип запитання «З корот-

Таблиця 1

Підходи до визначення поняття «вебквест»

№	Автори, науковці	Сутність
1	О. Ільченко [3], М. Гриневич [2]	Технологія орієнтована на учнів, занурених у процес навчання, яка розвиває їхнє критичне мислення. Одна із найбільш ефективних моделей використання інтернету в навчальному процесі
2	Т. Кузнецова [4]	Формат уроку орієнтований на розвиток пізнавальної, пошукової діяльності учнів, на якому значна частина інформації здобувається через ресурси інтернету
3	І. Сокол [6]	Дидактична структура, відповідно до якої викладач удосконалює пошукову діяльність учнів, задає їм параметри цієї діяльності і визначає її час
4	В. Шмідт [7]	Проблемне завдання, для виконання якого використовуються інформаційні ресурси інтернету
5	Я. Биховський [1]	Сайт в інтернеті, з яким працюють учні, виконуючи те чи те навчальне завдання

кими відповідями», то необхідно увімкнути опцію «Перевірка відповіді» та обрати вид відповіді. Якщо завдання вебквесту передбачає визначення терміна або розгадку навчального ребусу, то варто обрати тип відповіді «Текст»; якщо передбачає розв'язання задачі, відповіддю на яку є число, то варто обрати тип відповіді «Число». Далі обрати «Містить», записати саму відповідь, враховуючи опис завдання, та вказати підказку.

5. Відкрити налаштування форми і написати повідомлення щодо правильності відповіді з відгуком для учня, і обов'язково приєднати туди посилання на наступний рівень вебквесту (Форма 2).

6. Заповнити форми та перевірити етапи виконання вебквесту (переходи між рівнями, посилання, відповідність між описом відповіді і самою відповіддю).

7. Поширити посилання на форму 1 з-поміж учнів (розмістити на сайті, блозі, платформі для дистанційного навчання, надіслати електронною поштою). У назві кожної форми можна вказувати рівень запитань (рівень 1, 2) або назву завдання, а в описі форми – підбадьорювати, заохочувати, описувати деталі сюжету вебквесту. Кількість рівнів вебквесту залежить від його тривалості, складності завдань. Для кожного рівня вебквесту рекомендується використовувати різні педагогічні прийоми, а саме:

- ребуси (генератор http://rebus1.com/ua/index.php?item=rebus_generator);
- головоломки «Знайди слова» (генератор <https://childdevelop.ru/generator/letters/puzzle.html>);
- анаграми (генератор <https://childdevelop.com.ua/generator/letters/anagram.html> або <https://anagram.poncy.ru/>);
- завдання з підбором слів за маскою. Маска слова – це коли у словах деякі букви замінюються символами «_», «*». При цьому варто використовувати лише літери нижнього регістру;
- завдання (запитання), що передбачають числову відповідь (можуть бути будь-які задачі з числовим розв'язком);
- завдання щодо збирання пазлів (генератор <https://www.jigsawplanet.com/>);
- інтерактивні кросворди, що потребують визначення головного слова на перетині відповідей;
- визначення терміна, коли в завданні наведено опис певного поняття, а учневі запропоновано назвати його.

Педагог може зробити шифрування запитання або відповіді за допомогою порядкового номера букв в алфавіті, тому завданням вебквесту може бути довільне завдання, відповіддю на яке є число, одне/два/три слова. Головне, щоб правильна відповідь була одна, бо лише в такому разі можна налаштувати автоматичний перехід учнів з одного рівня вебквесту на інший.

Висновки. Особливість вебквесту як засобу навчання полягає в реалізації освітніх завдань через ігрову діяльність, використанні сучасних технічних засобів навчання, що сприяють мотивуванню інтелектуальної активності учнів, розвитку пошукового характеру навчальної діяльності. Крім того, учасники вебквестів практикують використання інтернету для розширення своїх професійних знань.

ЛІТЕРАТУРА

1. Биховский Я. С. Образовательные веб-квесты / Я. С. Биховский. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ito.edu.ru/1999/III/1/30015.html>
2. Гриневич М. С. Медіаосвітні квести / М. С. Гриневич // Вища освіта України. – 2009. – № 3. – Дод. 1. – Тем. Вип. Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології. – К.: Гнозис, 2009. – 630 с. – С. 153 – 155.
3. Ільченко О. В. Використання вебквестів у навчально-виховному процесі / О. В. Ільченко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/30113/
4. Кузнецова Т. А. Технология веб-квест как интерактивная образовательная среда / Т. А. Кузнецова // ИТО-Иваново-2011. – Секция 2. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ito.edu.ru/2011/Ivanovo/II-0-12.html>.
5. Полат Е. С. Педагогические технологии дистанционного обучения / Е. С. Полат. – М.: Академия, 2008. – 400 с.
6. Сокол І. «Веб-квест» як інноваційний метод формування творчої особистості / І. Сокол. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://prezi.com/tf7lzsylhd09/presentation/>
7. Шмідт В. В. Технологія веб-квеста при навчанні англійської мови студентів немовних спеціальностей / В. В. Шмідт // Академия наук. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sconference.org/publ/nauchno_prakticheskie_konferencii/pedagogicheskie_nauki/teoriya_i_metodika_professionalnogo_obrazovaniya/12-1-0-174

Шановні читачі!

Не забудьте передплатити журнал «ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА» на 2021 р.

Передплатний індекс 48764

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ: ВЕКТОР СУЧАСНОЇ ПАРАДИГМИ ОСВІТИ

Інна КОСАР, методист Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти в Сумській області, м. Суми

Проаналізовано зміст поняття «дистанційне навчання». Обґрунтовано основні перспективи використання інтерактивних методів і технологій у дистанційному освітньому процесі. Висвітлено позитивні та негативні аспекти застосування дистанційного навчання в освітньому процесі.

Ключові слова: дистанційне навчання, інтерактивне навчання, суб'єкти освітнього процесу.

DISTANCE LEARNING:

VECTOR OF THE MODERN PARADIGM OF EDUCATION

The article analyzes the essence of the concept of "distance learning". The main prospects for the use of interactive methods and technologies in the distance educational process are determined. The positive and negative aspects of the use of distance learning in the educational process have been identified.

Keywords: distance learning, interactive learning, subjects of the educational process.

В останні роки в модернізації процесу освіти, а саме при переході від навчання «знань, умінь і навичок» до компетентнісного підходу, відбуваються суттєві зміни цілей, змісту, методів і технологій навчання. Традиційна пасивна модель навчання, коли учень є «об'єктом» навчання, де він просто слухає, бачить і запам'ятовує інформацію, яка передається йому від педагога (незаперечного авторитета), поступово стала змінюватися на активну модель навчання. У процесі активної взаємодії суб'єктів освітнього процесу (педагога та учня) виникає діалог, співпраця і зворотний зв'язок.

Застосування інтерактивних методів передбачає активне використання різних навчальних матеріалів (книжок, карт, схем, інструкцій, навчальної дошки, комп'ютерів – всього того, що може бути необхідним для досягнення поставлених цілей навчання).

Особливої актуальності набуває дистанційна форма навчання. Дистанційне навчання є самостійною формою навчання, що відображає всі компоненти, властиві освітньому процесу, такі як: мета, зміст, методи, форми і засоби навчання, за допомогою яких навчаються, спілкуються з використанням інтернет-технологій [1].

Деякі вчені помилково припускають, що дистанційне навчання (ДН) – це якась оновлена форма заочного навчання, яка більшою

мірою відноситься до традиційної пасивної моделі навчання «педагог → учень» [3, 5]. Насправді ж система навчання в дистанційній формі будується на основі принципів активного та інтерактивного навчання. Дистанційне навчання – це спосіб реалізації освітнього процесу за допомогою інформаційних і телекомунікаційних технологій. Воно базується на принципах відкритого навчання, що потребує широкого використання комп'ютерних навчальних програм різного призначення та створення навчального матеріалу та спілкування між учнем і викладачем за допомогою сучасних телекомунікацій інформаційного середовища.

Дистанційне навчання має низку переваг перед іншими формами навчання. Так, практично не виходячи з дому, можна підтримувати регулярний контакт з викладачем за допомогою аудіо або відеозв'язку, одержувати структурований навчальний матеріал, представлений в електронному вигляді.

Таке навчання дає змогу здобути освіту на відстані, створює можливості всім бажаючим навчатися, не залежить від зовнішніх економічних, соціальних, географічних чинників, а також від можливих особистісних фізіологічних обмежень. Навчання і контроль за обробкою матеріалу здійснюється за допомогою комп'ютерної мережі, з використанням онлайн і офлайн технологій.

© Косар І., 2020

До позитивних особливостей дистанційного навчання можна віднести:

- проведення занять в індивідуальному темпі;
- наявність і незалежність від географічного і тимчасового розташування того, хто навчається, і освітнього закладу;
- комфортні умови для творчого самовираження;
- можливість залучення в освітній процес дітей з обмеженими можливостями здоров'я та особливими потребами.

Характерною особливістю дистанційного навчання є надання учням можливості отримання необхідних знань з використанням інформаційних ресурсів (бази даних і знань, комп'ютера, відео- та аудіозапису, електронних бібліотек, а також традиційні підручники і навчальні посібники).

Упровадження нових технологій за допомогою електронного навчання підтримується державою на різних рівнях. Для правильної організації дистанційної діяльності учнів необхідно розглянути основні форми і види навчальної діяльності в інформаційних мережах. Оскільки інтерактивна модель навчання передбачає активне спілкування учнів між собою і з викладачем, то і в дистанційній формі таке спілкування має залишатися першорядним видом діяльності на різних етапах процесу навчання. Основні види діяльності на дистанційних заняттях не відрізняються від очних видів діяльності. До них відносяться: дискусії, обговорення, бесіди, рольові ігри з вирішенням навчальної проблеми, проектна діяльність тощо [2, 376].

Усе це спонукає учнів до самостійних міркувань і висловлювань, адже розвиток самостійної діяльності є також одним із пріоритетних напрямів сучасної педагогіки. Так можна сказати, що самостійність безпосередньо пов'язана з проявом активності та інтерактивності на заняттях (аудиторних і дистанційних). Інтерактивні форми організації пізнавальної діяльності вимагають зацікавленості, самостійного мислення, наполегливості, творчості та ініціативи при вирішенні навчальної проблеми. Незважаючи на вищезазначені позитивні сторони, дистанційне навчання має недоліки, які необхідно враховувати педагогу при організації онлайн-заняття.

Дистанційна форма навчання може мати проблеми технічного характеру. Деякі проблеми можуть виникати незалежно від учасників навчального процесу: погана пропускна спроможність ліній зв'язку, нездатність телекомунікаційних мереж відреагувати на

зростаюче навантаження і навіть повна відсутність можливості виходу в інтернет. Є також технічні труднощі, які безпосередньо залежать від підготовки самого учня до заняття, від ступеня його оснащення необхідним обладнанням.

Незважаючи на те, що дистанційна освіта надає можливості для навчання кожного, таке навчання вимагає певної підготовленості. *По-перше*, воно ґрунтується на широкому використанні ресурсів і послуг інтернету. *По-друге*, як показує практика, використання дистанційних форм роботи з учнями з початковим рівнем підготовленості з тієї або тієї дисципліни не таке ефективне, як використання очних форм навчання. Отже, перш ніж переходити на дистанційне навчання, базові знання краще отримати за традиційною формою, однак інтеграція очних і дистанційних форм навчання з упровадженням у них інтерактивних методів і технологій є найбільш перспективною моделлю навчання в сучасному світі.

Поеднання очних і дистанційних форм навчання вимагає кропіткої підготовки до педагогічного проектування [2, 375].

Такий вид навчання стимулює, мотивує навчальну діяльність учнів, оскільки передбачає певний елемент змагання між учасниками групи, які, по-перше, мають разом знайти відповідь на запитання або розв'язати певну проблему, по-друге – застосувати неформальний підхід до пошуку відповіді чи розв'язку.

Отже, наразі інформаційні освітні технології дистанційного навчання спрямовані на розвиток творчого продуктивного мислення учня, ефективного спілкування всіх членів учнівського колективу. У сучасних умовах поширення пандемії коронавірусу дистанційне навчання розвивається та вдосконалюється, а також стає необхідним вектором сучасної парадигми освіти – навчання впродовж усього життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – URL: <http://uiite.kpi.ua/2019/06/03/1598/>
2. Кудрявцева С. П. Міжнародна інформація: навчальний посібник / С. П. Кудрявцева, В. В. Колос. – К. : Видавничий дім «Слово», 2005. – 400 с.
3. Дистанційне навчання як сучасна освітня технологія / Матеріали міжвузівського вебінару (м. Вінниця, 31 березня 2017 р.) / відп. ред. Л. Б. Ліщинська. – [Електронний ресурс]. – Вінниця : ВТЕІ КНТЕУ, 2017. – 102 с.

ПРОФЕСІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Антоніна ЄРМАКОВА, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Маріупольського професійного ліцею автотранспорту, м. Маріуполь, Донецька область

Висвітлено досвід викладання іноземної мови у професійному ліцеї, що сприяє підвищенню якості професійної підготовки кваліфікованих, конкурентоздатних на ринку праці робітників.

Ключові слова: іноземна мова, німецька мова, виробниче навчання, урок з професійною спрямованістю, бінарний урок, дидактичний матеріал, позакласна робота, семінар-практикум, конкурентоздатність, компетенція.

Антоніна ЄРМАКОВА

PROFESSIONAL ORIENTATION OF FOREIGN LANGUAGE TEACHING IN PROFESSIONAL EDUCATION

The work of a teacher of vocational (vocational) education on the implementation of the professional orientation of teaching a foreign language, which contributes to the training of skilled, competitive workers in the labor market.

Keywords: foreign language, German language, industrial training, lesson with professional orientation, binary lesson, didactic material, extracurricular work, seminar-workshop, competitiveness, competence.

Ураховуючи високу мобільність сучасного ринку праці, знання іноземної мови сьогодні набувають важливого значення. Щоб успішно конкурувати на ринку праці, недостатньо лише володіти професійними компетенціями, треба вміти запропонувати свої послуги іноземною мовою. Ні в кого не викликає сумніву факт, що з двох претендентів на посаду оберуть того, хто володіє іноземною мовою хоча б на рівні B1 за класифікацією Ради Європи, а, отже, зможе досягти мети комунікації в різних професійних і життєвих ситуаціях. При цьому менеджери і спеціалісти з підбору кадрів завжди дотримуються принципу: якщо наразі іноземна мова не потрібна, завжди може виникнути ситуація, коли вона буде необхідною. Цю думку ми намагаємося донести до своїх учнів.

Опираючись на 25-річний досвід роботи викладачем німецької мови в Маріупольському професійному ліцеї автотранспорту, сьогодні з упевненістю стверджуємо, що викладання іноземної мови в закладі професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О) повинно обов'язково мати професійну спрямованість. Адже ми готуємо не просто робітників, а висококваліфікованих, конкурентоздатних на ринку праці фахівців з робітничих професій. У цьому контексті визначено і методичну проблему: «Професійна спрямованість викладання іноземної мови в ЗП(ПТ)О». Початком цієї

роботи став ретельний аналіз тем навчальної програми з німецької мови, щоб використання професійно спрямованого матеріалу стало складовою структури кожного уроку та дало би змогу розширювати знання учнів як з іноземної мови, так і зі спеціальної технології та виробничого навчання. Нині вже є деякі напрацювання з цієї проблеми. Передусім, це уроки з професійною спрямованістю: урок-дослідження «Автомобіль. Його минуле, сучасне і майбутнє» для спеціальності «Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів, водій категорії «С»; урок-екскурсія «Мое місто» для спеціальності «Маляр, штукатур»; урок-проект «Зачіски» для спеціальності «Перукар-модельєр»; урок-диспут «Вибір професії» для спеціальності «Електрогазозварник» тощо. Готувати такі уроки нелегко, тому це відбувається не так часто. Професійна спрямованість уроків іноземної мови визначається характером професії, тому викладачеві іноземної мови треба мати чітке уявлення щодо кожної професії, за яким ведеться професійна підготовка в ЗП(ПТ)О. Цьому слугують програми та підручники зі спеціальних предметів і виробничого навчання, знайомство з майстернями закладу професійної освіти, екскурсії на базове підприємство. Необхідним є також знайомство з інструментами та обладнанням, які використовують здобувачі професійної освіти, а також певні знання з охорони праці.

Важливо зазначити, що здобувачам професійної освіти дуже подобаються такі уроки.

© Єрмакова А., 2020

Учні беруть найактивнішу участь у їх підготовці та проведенні, проявляючи при цьому наполегливість, креативність, критичне мислення. На таких уроках вони реалізують усі наявні в них знання, уміння та навички.

Особливої уваги заслуговують бінарні уроки (німецька мова та виробниче навчання). Така спільна діяльність викладачів іноземної мови й майстрів виробничого навчання, формує в учнів креативну компетентність. На таких уроках в учнів з'являється можливість побачити результати своєї праці. Прикладом таких уроків є: «Ми працюємо в слюсарній майстерні» для спеціальності «Машиніст крана металургійного виробництва»; «Пошив відкладного коміра» для спеціальності «Швачка, оператор швацького устаткування» та ін. Успішно поєднавши на цих уроках знання німецької мови зі знаннями, вміннями та навичками з виробничого навчання, викладачеві німецької мови і майстрові виробничого навчання вдалося не лише поглибити інтерес до обраної професії та німецької мови, а й розширити професійні знання.

Вважаємо, що такі уроки – це реальна можливість підготувати конкурентоспроможного на ринку праці робітника, який однаково добре буде володіти і своєю спеціальністю, й іноземною мовою. Адже ці уроки розроблено з дотриманням усіх вимог: ретельно проаналізована навчальна програма з іноземної мови і виробничого навчання для визначення загальних тем; структура уроку складена так, що в неї органічно вписується використання професійної лексики й термінології, текстів, вправ іноземною мовою з наданням необхідного матеріалу за спеціальністю; фактичний і дидактичний матеріал дібрано відповідно до теми уроку з урахуванням тих вимог, які ставляться до предмета «Іноземна мова» та до виробничого навчання за відповідною професією.

На уроках із професійною спрямованістю використовуються дидактичні матеріали: словники професійних термінів, розроблені для кожної спеціальності; спеціально дібрані тексти за професійною спрямованістю і розроблені до них вправи, кросворди, ребуси, чайнворди. Так, дидактичний матеріал з професійною спрямованістю для спеціальності «Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів, водій категорії «С» та дидактичний матеріал до теми «Ми працюємо в слюсарній майстерні» були розглянуті на засіданні навчально-методичної ради Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Донецькій області (Протокол № 39 від 10.12.2012 р. і Протокол № 3 від 27.02.2016 р.) та рекомендовані до видання та розповсюдження як методичні рекомендації.

Професійну спрямованість доцільно враховувати і в позанавчальній роботі під час підготовки конкурсів, КВК, квестів німецькою мовою за різними спеціальностями. Викладачі іноземної мови беруть активну участь у семінарах-практикумах, які вже протягом декількох років проводить Інститут Гете в м. Києві в рамках проєкту «Міст до професії. Німецька мова в закладі професійної освіти». Фахівці з Федеративної республіки Німеччини, використовуючи різноманітні форми роботи (у парах, у групах, ігри, створення мініпроєктів тощо), наочно демонструють, як можна поєднати професію з іноземною мовою. Усе нове й цікаве, отримане на цих семінарах, ми впроваджуємо у своїй роботі та отримуємо позитивні результати.

У жовтні 2018 р. в м. Києві відбувся другий завершальний етап Всеукраїнського конкурсу з німецької мови «Моє резюме: знято», який проводив Інститут Гете. У ньому взяли участь 14 здобувачів професійної освіти із різних міст України. З-поміж них була учениця 3-го курсу Маріупольського професійного ліцею авто-транспортного, вона стала учасницею рольової гри «Assesment center», яка симулювала всі етапи проведення відбору на робоче місце або місце практики в Німеччині. За результатами завершального етапу конкурсу учениця ввійшла до списку найкращих в Україні, одержала сертифікат і запрошення на Workshop до Інституту Гете в Києві. У травні 2020 р. здобувач професійної освіти 2-го курсу нашого ліцею взяв участь у черговому конкурсі від Гете Інституту «Моя робота – за кулісами», що відбувався у рамках проєкту «Міст до професії. Німецька мова в закладі професійної освіти».

Так, надаючи урокам і позакласній роботі з предмета «Німецька мова» професійної спрямованості, ми намагаємося не лише озброювати здобувачів освіти ґрунтовними знаннями з німецької мови, які вони могли б використовувати у своїй роботі, а й підготувати те підґрунтя, на якому буде базуватися їхнє подальше професійне життя. Цим підґрунтям є любов до обраної професії, творче ставлення до будь-якої справи, зацікавленість у результатах своєї праці, бажання самовдосконалюватися, щоби бути завжди затребуваним на ринку праці.

Маріупольський професійний ліцей авто-транспортного є тим закладом освіти, який уже майже 50 років готує кваліфікованих на ринку праці робітників, використовуючи при цьому різноманітні шляхи формування їх конкурентоздатності. Один з цих шляхів – це підготовка робітників європейського зразка, які не тільки володітимуть двома-трьома спеціальностями, а й добре знатимуть хоча б одну іноземну мову, зможуть користуватися нею у своїй роботі.

СУЧАСНІ ВИРОБНИЧІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

Марк ШИМАНОВСЬКИЙ, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник лабораторії технологій професійного навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, м. Київ

Висвітлюються окремі аспекти оптимізації професійної підготовки кваліфікованих робітників-верстатників. Виявлено, що в умовах ринкової економіки постійно з'являються нові верстатні технології. Обґрунтовано висновок про нагальність налагодження взаємодії між професійною освітою та найбільш впливовими стейкхолдерами – розробниками, виготовлювачами та продавцями інноваційних верстатів. Доведено необхідність готувати кваліфікованих робітників – верстатників на основі випереджувального підходу, із розрахунку на майбутнє долучення до світових трендів верстатобудування.

Ключові слова: адитивні верстати, субтрактивні верстати, інноваційні технології, стандарти професійної освіти, стейкхолдери, нові підходи до оптимізації освітнього процесу в професійній педагогіці.

Mark SHIMANOVSKY

MODERN PRODUCTION TECHNOLOGIES IN TRAINING OF FUTURE SKILLED WORKERS

The article is devoted to the optimization of professional training of skilled machine workers. It has been found that new machine technologies are constantly appearing in a market economy. It is concluded that the interaction between vocational education and the most influential stakeholders – developers, manufacturers and sellers of innovative machines – is urgent. The need to train skilled workers – machine operators in advance, with a view to future accession to world trends in machine tools.

Keywords: additive machines, subtractive machines, innovative technologies, standards of vocational education, stakeholders, new approaches to optimizing the educational process in vocational pedagogy.

Постановка проблеми. До середини минулого століття основним принципом у застосуванні верстатів була механічна обробка деталей більш твердим різцем чи свердлом, а також штампування. Такі верстати мають назву «субтрактивні». Розвиток ринкової економіки привів до нового етапу науково-технічного прогресу, що виявляється у появі новаторських технологій: числове програмування управління верстатами та комплексами верстатів; звернення до немеханічних методів впливу на деталь; поява адитивних технологій; застосування нових матеріалів, з яких виготовляються оброблювані деталі. Результатом стало не лише суттєве підвищення продуктивності праці, а й нові можливості кінцевого продукту, – із складнішими конструкціями та з новими механічними, хімічними, біологічними, медичними властивостями. Такі інновації є результатом взаємодії між академічною наукою, яка пропонує нові теоретичні основи та практиками – верстатобудівниками, які на підґрунті таких технологій втілюють у життя інновації. Зрозуміло, що цей процес неможливий без менеджерів-організаторів та підприємців, які знаходять можливості фінансування таких науково-практичних пошуків.

© Шимановський М., 2020

Однак такі інновації не одразу відображаються як у практиці виробництва, так і у відповідній діяльності освітньої складової системи професійної підготовки. Просування на ринок інноваційних верстатів безпосередньо пов'язане з можливістю їхньої реалізації одразу із добре підготовленим для роботи кваліфікованим робітником – верстатобудівником, оператором верстатів, наладчиком, програмером. Незважаючи на наявне відставання вітчизняного виробництва від виробництва у провідних державах світу, необхідно вже сьогодні орієнтуватися на нові технології, готуючи кваліфікованих верстатників для майбутніх процесів у виробництві випереджувально, тобто розраховуючи на майбутні перспективні впровадження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У «Державному стандарті професійно-технічної освіти ДСПТО 8211.DJ.28.52-2014 професія: «Верстатник широкого профілю» передбачено засвоєння сучасних технологічних процесів оброблення заготовок різанням (терморізання, плазмове, лазерне оброблення, електрофізичні методи оброблення). Стандарт також добре відображає проблематику застосування у верстатних роботах числових програмних засобів, розроблена «Типова навчальна програма з предмета «Інформаційні технології». Проте, назва-

ний Стандарт недостатньо конкретизує робітничі компетентності саме в контексті новітніх технологій. Наведено далеко не повний перелік нових технологій без визначення конкретних компетентностей. Більше того, адитивні технології у стандарті взагалі не відображені.

У Стандарті професійної (професійно-технічної) освіти СП(ПТ)О 7423 .С.16.10 -2017 Професія: «Верстатник деревообробних верстатів». Код: 7423, – верстати лазерного різання, які останнім часом здійснили справжній прорив у технологіях деревообробки, узагалі не згадуються.

Останнім часом українські педагоги Л. Седінкін, В. Кальченко, А. Рудик, В. Венжега, О. Гордєєв, П. Захаров, Н. Стахнів, Л. Девін, Н. Новіков, Н. Равська, П. Родін, П. Мельничук, В. Солодкий розробили чимало методичних посібників та тренінгових курсів, які допомагають викладачам здійснювати освітній процес у контексті анонсованої теми. Однак, таких досліджень недостатньо для оптимізації освітнього процесу в системі професійної освіти. Освітні можливості залишилися у форматі розроблених виготовлювачами верстатів інструкцій-мануалів та гайдів і не вийшли на рівень добре обґрунтованої теоретично і педагогічно доцільної освітньої літератури.

Мета статті – дослідити процеси, характерні для розвитку конструкцій інноваційних верстатів, запропонувати нові підходи до підготовки кваліфікованих робітників-верстатників – фахівців у галузі інноваційних верстатних технологій.

Виклад основного матеріалу. Сучасні (інноваційні) методи обробки матеріалів (дерева, металу, скла, бетону та інших будівельних матеріалів, пластичних мас, природного та штучного каменю, композитів) набувають усе більшого розповсюдження у виробництві. Узвичаєні виробничі технології обробки матеріалу ґрунтуються винятково на принципі субтрактивності.

Субтрактивне виробництво – це виробничі процеси, засновані на контрольованому видаленні небажаних матеріалів шляхом різання, свердління, штампування або фрезерування для досягнення бажаних форм. Осучаснення таких верстатів відбувається двома шляхами: запровадження числового керування верстатами, тобто управління таким верстатами за допомогою комп'ютера; використання нових технологій впливу на матеріал – лазера, електроерозії, ультразвуку, електролізу, термомеханічного і термомагнітного впливу. Головним недоліком таких верстатних технологій є великий обсяг відходів, тобто нераціональні витрати матеріалів.

Адитивне виробництво передбачає інакшу процедуру. Особливістю адитивних технологій

(англ. Additive Manufacturing), також «фаббер-технології» (англ. Fabber technology), «3D-друк», або «тривимірний друк») є те, що деталь формується шляхом додавання матеріалу на основу. Варто підкреслити, що в світі спостерігається високий рівень уваги до запровадження новітніх технологій. Скажімо, загальна ринкова вартість адитивних верстатів у світі становить орієнтовно близько мільярда 300 мільйонів доларів. Ринок 3D-принтерів при цьому має перспективу збільшитися до 7,08 мільярда доларів США до 2022 року. Виробництво самих верстатів, що ґрунтуються на цій технології, співвідноситься з наданням послуг на цих верстатах у співвідношенні 1:1 (50/50). Частка таких верстатів у США 39,1 %, Японії 12,2 %, Німеччині 8,0 % та Китаї 7,7 % і демонструє постійне зростання [1].

Зрештою, 75 % всього 3D-друку здійснюється лише у трьох державах – США, Великобританії та Нідерландах. Власне кажучи, це не тільки показник динаміки самого ринку цієї технології, а й перспективна потреба того ж ринку в підготовлених фахівцях – кваліфікованих робітниках. Варто підкреслити, що адитивні технології цілком інакші, порівняно з усталеними. Відповідно, необхідні так само принципово інші підходи у навчанні спеціалістів-робітників як у контексті змісту, так і в контексті методик навчання.

Революційний характер фаббер-технологій реалізується у таких моделях виробництва.

1. Досерійне виробництво прототипів, тобто створення моделей, які мають забезпечити дослідницьке випробування нових ідей.

2. Створення декількох базових варіантів моделей-прототипів для прискорення розроблення кінцевого продукту.

3. Перспективне виробництво достатньо великих обсягів деталей і готових виробів, тобто безпосереднє цифрове адитивне серійне виробництво.

4. Є також реальна можливість друку матеріалів, які іншими способами виготовити практично неможливо, скажімо, поєднання речовин, які просто несумісні.

Варто наголосити, що зростання частки новітніх, передусім адитивних технологій, не виключає розвитку технологій субтрактивних. Особливо перспективним є напрям, пов'язаний із гібридним виробництвом. Складні верстати, побудовані за таким принципом, поєднують як адитивні, так і субтрактивні процеси на одній машині. Такі верстати дають можливість виготовляти надскладні вироби, які іноді просто неможливо створити стандартними адитивними чи субтрактивними методами. Особливо ефективні адитивні технології в авіації та космічній галузі, в оборонній промисловості. В Україні до

числа лідерів у застосуванні адитивних технологій належить компанії Prostir 3D, яка працює на ринку новітніх технологій у співробітництві з такими організаціями, як КБ Антонов.

Так само цікавим є застосування адитивних технологій в авіакосмічній галузі. Науково-конструкторське підприємство з розроблення ракетно-космічної техніки Державне підприємство «Конструкторське бюро «Південне» ім. М. К. Янгеля», використовує адитивні технології у розробці сучасних ракетноносіїв та космічних апаратів. Тут було створено виробничу ділянку для впровадження новітніх розробок, головною технологічною одиницею якої є промислова адитивна 3D-система Stratasys F900.

Однак, дещо відірвані від практики заклади професійної (професійно-технічної) освіти почасти не встигають за умовами та вимогами ринку, так як обмежені рамками державних стандартів, програм. Проблемою є також як технічні можливості парку власних верстатів, так і фінансові обмеження. Важливим чинником є й недостатній рівень обізнаності майстрів виробничого навчання та викладачів спецтехнологій у таких технологіях. Варто підкреслити, що проблема не тільки й не стільки у самих інноваційних технологіях. Педагогічний контекст полягає в тому, що необхідно готувати кваліфікованих робітників для роботи на таких верстатах. Заклади професійної (професійно-технічної) освіти не справляються з вимогами роботодавців з підготовки таких робітників.

Маємо визнати, що новітні технології, незважаючи на складнощі, відсутність відповідних стандартів, програм та підручників, поступово з'являються у практиці професійної освіти. До речі, дирекцією Заліщицького аграрного коледжу придбано і активно освоюється 3D-принтер – Tronxy 3D Printer [2]. У Київському професійному коледжі з посиленою військовою та фізичною підготовкою до 2020/2021 навчального року створено сучасну навчально-виробничу лабораторію цифрових систем, що обладнана 3D сканером та 3D принтером [3].

Дуальна система породжує певну, хоча і досить примарну надію на запровадження новітніх технологій. Однак у ситуації, яка створена в українській промисловості, власники підприємств не мають ні можливості, ні бажання модернізувати верстатний парк, тим більше, довіряти дуже дорогі, унікальні верстати учням для навчання. Більше того, вони і самі недостатньо поінформовані про сучасні тенденції верстатобудування. Свого часу українські підприємці – Яхненки, Терещенки, Симиренки, Бродські – щорічно виїздили за кордон, на виставки і завжди привозили в Україну новітні технології.

Вихід із цієї ситуації вбачаємо у створенні інноваційних центрів-майданчиків, які мають бути обладнані максимальною кількістю різнотипних найсучасніших верстатів. Створення таких центрів може бути підтримане підприємцями, які спеціалізуються на розробці та продажу новітніх верстатів. Така інновація є максимально вигідною саме для тих стейкхолдерів, які займаються просуванням інноваційних технологій на ринку, оскільки вони, у разі залучення до такої бізнес-технології, зможуть запропонувати покупцеві верстат одразу з кваліфікованим робітником – оператором верстатів (станочником), техніком-технологом, наладчиком та машинобудівником широкого профілю. Навчений зацікавленими особами кваліфікований фахівець буде і працювати на верстаті, і обслуговувати його.

Висновки. Новітні адитивні та субтрактивні верстатні технології є важливою умовою залучення української промисловості до світового конкурентного ринку. Українська промисловість суттєво відстає від світового рівня розвитку сучасного верстатобудування. Відповідні проблеми супроводжують і професійну освіту. Професійні стандарти недостатньо відображають потреби виробничих процесів, що, певною мірою є віддзеркаленням недостатнього розвитку ринку сучасних верстатів. Необхідно суттєво змінити Стандарт, розробити відповідні програми, посібники, підручники. Важливою умовою є створення за допомогою стейкхолдерів інноваційних Центрів, які мають забезпечити впровадження у виробництво верстатів нових технологій, а також готувати кваліфікованих робітників – фахівців. Такі Центри мають діяти на випередження, тобто реалізовувати освіту, навіть якщо верстатів з такою технологією ще не існує у вітчизняного виробника.

ЛІТЕРАТУРА

1. Global 3D Printer Market 2018-2022. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.technavio.com/talk-to-us?report=IRTNTR20178&type=sample&src=report_banner&utm_source=t6&utm_medium=bw&utm_campaign=businesswire
2. Червоняк А. Адитивні технології в коледжі / А. Червоняк // ВП НУБіП України «Заліщицький аграрний коледж ім. Є. Храпливого». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakryh.org.ua/index.php/2013-12-21-10-42-13/naukova-robota/955-aditivni-tekhnologiji-u-koledzhi/>
3. Новітні цифрові технології у професійному коледжі з посиленою військовою та фізичною підготовкою. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://don.kyivcity.gov.ua/news/10191.html>

STUDY-ШКОЛА: НАВЧАЮСЬ САМ – НАВЧАЮ ІНШИХ

Наталія САМОЙЛЕНКО, директор Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти в Сумській області, кандидат педагогічних наук, м. Суми

Викладено окремі теоретичні аспекти «навчальної організації», висвітлено досвід реалізації концепції «навчальної організації» у Навчально-методичному центрі професійно-технічної освіти в Сумській області. Розкрито дієві механізми роботи навчально-методичної установи в напрямі професійного розвитку педагога закладу професійної (професійно-технічної) освіти та саморозвитку власне Навчально-методичного центру.

Ключові слова: навчальна організація, професійний розвиток, навчання, партнерство, проектна діяльність, дослідно-експериментальна діяльність.

Natalia SAMOYLENKO

STUDY SCHOOL: I LEARN - I TEACH OTHERS

Some theoretical aspects of "educational organization" are stated, the experience of realization of the concept of "educational organization" in the Educational and methodical center of vocational education in Sumy region is covered. Effective mechanisms of work of educational and methodical institution in the direction of professional development of the teacher of institution of professional (professional and technical) education and self-development of actually Methodological training center of vocational education are shown.

Keywords: educational organization, professional development, training, partnership, project activity, research and experimental activity

Реалізація стратегії навчання протягом життя визначила нову методологію підготовки педагогічних кадрів, в основі якої – максимальна орієнтація на варіативність у реалізації компетентнісної моделі, що повною мірою відображає запити економіки, базується на знаннях і передових інформаційно-перетворюючих технологіях професійної діяльності. Завдання, що стоять перед педагогом професійної школи, стали значно складнішими й потребують розвитку компетенцій діалогової взаємодії з учнями, готовності до професійної творчості, також прояву особистісних якостей. Розширилося і коло актуальних педагогічних завдань, які не обмежуються лише навчальною аудиторією і регламентованим у часі процесом «трансляції знань», а враховують широкий спектр питань проектування, планування, моделювання професійної діяльності, глибокого впровадження змісту освіти у виробничу практику, визначення і аналіз можливих ризиків, починаючи від організації професійної діяльності в умовах реального соціально-економічного процесу.

У контексті вищезазначеного наголосимо, що установи підвищення кваліфікації, зокрема і навчально-методичні центри професійно-

© Самойленко Н., 2020

технічної освіти (далі НМЦ ПТО), мають стати невід'ємним елементом інформаційно-освітнього простору як центри формування і розвитку педагога, розвитку інноваційних педагогічних практик, що, також потребує здійснення як змістових, так і організаційних перетворень. Це спонукає нас переосмислити зміст діяльності навчально-методичних центрів у форматі «навчальної організації», яка може швидше реагувати на зміну зовнішнього середовища, застосовувати нововведення, та, зрештою, поліпшити результати організації освітнього процесу в закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

Більшість науковців (К. Арджирис, Г. Джонсон, І. Нонакі, Д. Робі, П. Сенге, Т. Сталл та ін.), «навчальну організацію» розглядають як багаторівневу концепцію і визначають її як «органічну» з позиції взаємозв'язку між індивідуальною поведінкою, роботою команди та організаційними практиками і культурою [1].

Навчальна організація – це місце, де переконання, цінності та норми працівників спрямовані на підтримку стійкого навчання в умовах виховання «культури навчання», де «навчатись вчитися» є фундаментальною цінністю, яка реалізується практично щодня. Навчальна організація фокусується на розробленні та обміні баченням, зосередженням на навчанні

всіх учасників процесу, створенні та підтримці можливостей безперервного навчання всіх працівників, сприянні командному навчанню та співпраці між усіма працівниками, встановленні культури дослідження інновацій та розвідок, упровадженні менеджменту знань та навчання, розширенні концепції професійного навчання як виходу за рамки установи, моделюванні та зростанні лідерства у навчанні. Отже, ці орієнтовані на дії «виміри» та їх основні характеристики – «елементи», як визначають їх М. Коулс і Л. Столл, підкреслюють те, якою прагне бути установа, так і те, які процеси, що вона проходить, роблять її «навчальною організацією» [1].

Отже, розглядаємо Навчально-методичний центр у Сумській області (далі НМЦ ПТО) як «навчальну організацію», яка вибудовує свою діяльність у форматі STUDY-ШКОЛИ: навчаюся сам – навчаю інших (вивчати – навчатися – учити). У цьому контексті ми прагнемо допомогти педагогу професійної школи адаптуватися до роботи в сучасних складних умовах, увійти в сучасний освітній простір, знайти власну педагогічну модель діяльності та індивідуальної траєкторії свого професійного розвитку з метою одержання якісного результату. А це передбачає:

- формування потреби в безперервному навчанні, здобутті додаткових компетентностей у сфері освіти, пробудження інтересу до творчості;

- підвищення рівня професійної освіти, фахової майстерності, удосконалення управлінської діяльності;

- створення умов для професійної самореалізації особистості.

Тому основними завданнями діяльності НМЦ – STUDY-ШКОЛА є:

- удосконалення методичної культури педагога;

- поглиблення практико-орієнтованості методичної роботи, професійно-освітньої системи області (забезпечення професійного зростання педагога і керівника закладу: формування ціннісно-цільових установок, удосконалення знань, умінь, способів діяльності; зростання професійної, соціальної й інноваційної активності педагога та керівника);

- здійснення інформаційно-методичного, науково-методичного супроводу діяльності закладів професійної (професійно-технічної) освіти щодо стимулювання різних видів соціального партнерства, підтримки їх відкритості.

Вирішення поставлених завдань реалізується через створення структури у форматі проектного офісу; упровадження мережевої моделі організації методичної служби шляхом розроблення корпоративного порталу системи професійної освіти області; упровадження комунікаційної

стратегії професійної освіти, зокрема НМЦ ПТО у Сумській області; надання методичного супроводу впровадження сучасних інноваційних та виробничих технологій з використанням потенціалу навчально-практичних центрів за галузевим спрямуванням; підвищення кваліфікації керівного складу та педагогів закладів професійної (професійно-технічної) освіти (ЗП(ПТ)О) області через участь у роботі проектних команд, проблемних і творчих груп, науково-практичних конференцій і форумів обласного, всеукраїнського, міжнародного рівнів, професійний та особистісний бенчмаркінг; розроблення й реалізацію модульних навчальних програм щодо використання нових технологій навчання і виховання, розвитку професійних та управлінських компетенцій; проведення досліджень, розроблення освітніх стандартів, планів і програм навчання.

STUDY-ШКОЛА є формою професійного розвитку педагогічних працівників закладів професійної освіти, які бажають підвищувати свій рівень самоосвіти, володіти інноваційними освітніми методиками й технологіями, прагнуть активно їх використовувати та поширювати у професійному середовищі, продукувати оригінальні, інноваційні ідеї, вносити пропозиції щодо вдосконалення освітнього процесу в професійному закладі та створювати шляхи їх реалізації, і здійснює свою діяльність на практико-орієнтованій основі.

Як саме?! Через формат діяльності шкіл професійного спрямування для певної категорії педагогічних працівників. Зокрема з метою адаптації молодих педагогів до роботи в педагогічному та учнівському колективах; розвитку методичних, професійних, психолого-педагогічних компетентностей, удосконалення вмінь та навичок роботи в освітньому середовищі в НМЦ ПТО у Сумській області працюють Школа молодого педагога «Перші кроки до майстерності», Школа молодого педагога професійної підготовки, Школа/творча лабораторія «Методист», діяльність якої спрямована на розвиток та вдосконалення професійної майстерності в організації діяльності системи методичної роботи закладу.

Педагогічні працівники за різними формами навчання удосконалюють інформаційно-комунікаційну компетентність у Школі розвитку ІТ-компетентності. У рамках школи започатковано різні форми роботи – онлайн-майстер-класи, учасники яких у прямому ефірі навчаються використовувати сучасні інформаційні ресурси. Зокрема, проведено онлайн-майстер-класи з тем: «Сервіс для створення інтерактивних презентацій Mentimeter», «Google Class – інструмент дистанційного навчання», «Використання сервісу Google Maps в освітньому процесі закладів П(ПТ)О»,

«LearningApps – конструктор інтерактивних вправ», «Мистецтво створення сучасних презентацій за допомогою Інтернет-сервісу Prezy.Next». У дистанційних формах роботи Школи беруть участь педагогічні працівники різних областей України. Учасники шкіл після тестування отримують сертифікат.

Зміст та результати роботи Школи висвітлюються на офіційному сайті НМЦ ПТО у Сумській області (https://nmcppto.sumy.ua/?page_id=11880), у спільноті «Професійна освіта Сумщини» у Facebook. Активно функціонують сайт школи розвитку IT-компетентності (<https://sites.google.com/view/itschool-snmc/>), блог (<https://blogptnznachanna.blogspot.com/>) та навчальний канал в YouTube (https://www.youtube.com/channel/UCiFa2ZAHY3xFwddeWcyBRiQ?view_as=subscriber).

Важливо, що діяльність НМЦ ПТО будується на принципах безперервності, індивідуалізації, диференціації, гнучкості та партнерства, в основі якого лежить концепція мережевої взаємодії та взаємодії із зацікавленими сторонами. Концепція мережевої взаємодії спрямована на створення системи стратегічного партнерства: заклади професійної освіти області – Сумський центр розвитку професійної кар'єри – заклади вищої освіти, інші наукові установи (як інтелектуальний потенціал) – виробництво (роботодавці).

Такий формат роботи дає можливість фокусуватися на вирішенні таких першочергових завдань, як: аналіз потреб ринку праці; формування регіонального замовлення на підготовку робітничих кадрів і забезпечення першим робочим місцем; спільна розробка змісту та реалізація основних і додаткових освітніх програм; виконання спільних науково-дослідних робіт, проєктів; здійснення оцінки якості підготовки випускників та їх сертифікації.

Прикладом такої роботи, є проведення «круглих столів» з питання розвитку соціального партнерства у сфері професійної (професійно-технічної) освіти регіону за участю широкого кола зацікавлених осіб: представників Федерації роботодавців України, науковців Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, представників директорату розвитку ринку праці та зайнятості Міністерства соціальної політики України, державних експертів директорату професійної освіти Міністерства освіти і науки України, працівників відділу наукового та навчально-методичного забезпечення змісту професійної освіти Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України, представників місцевого самоврядування, центру зайнятості, керівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти Сумської області, підприємств-замовників робітничих кадрів. Роз-

глянули питання організації професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти, сучасні моделі взаємодії закладів професійної (професійно-технічної) освіти із соціальними партнерами.

Під час зустрічей презентовано кращі практики впровадження елементів дуальної форми навчання в освітній процес ДНЗ «Сумське між-регіональне вище професійне училище» і ДНП АТ «Сумське НВО», ДНЗ «Сумський центр ПТО харчових технологій, торгівлі та ресторанного сервісу» і магазином «Ватсон», ДПТНЗ «Конотопський професійний аграрний ліцей» і ПАТ «Конотопагропостач». Питання співпраці закладу П(П)ТО і виробництва, регіональних центрів зайнятості були обговорені в контексті діяльності центрів розвитку професійної кар'єри. Зміцнення партнерства здійснюється в умовах дослідно-експериментальної діяльності.

НМЦ ПТО у співробітництві з ДПТНЗ «Роменське вище професійне училище» і ДНЗ «Сумський центр ПТО» та науковим супроводом Інституту професійно-технічної освіти НАПН України розпочато дослідно-експериментальну роботу всеукраїнського рівня з теми «Розвиток публічно-приватного партнерства у сфері професійної (професійно-технічної) освіти з використанням технологій стратегічного менеджменту».

Діяльність Центру спрямовується на розвиток дослідної діяльності як напрям науково-методичної роботи з педагогами закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Так, здійснюється координація та науково-методичний супровід чотирьох регіональних експериментів з питань:

- «Упровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників» (ДНЗ «Білопільське вище професійне училище», «Шосткинський центр професійно-технічної освіти», ДПТНЗ «Конотопське вище професійне училище», «Сумський центр професійно-технічної освіти з дизайну та сфери послуг»);
- «Розвиток освітнього інформаційного середовища ліцею засобами дистанційної форми навчання» (ДПТНЗ «Синівський професійний аграрний ліцей»);
- «Соціальне партнерство як інструмент підвищення якості підготовки кваліфікованих робітників» (ДПТНЗ «Реутинський професійний аграрний ліцей» та «Конотопський професійний аграрний ліцей»);
- «Професійна підготовка учнів з особливими освітніми потребами в професійно-технічному навчальному закладі як необхідна умова їх соціальної адаптації та подальшої трудової зайнятості» (ДНЗ «Глухівське вище професійне училище»).

Результати експериментів представлено у розроблених методичних рекомендаціях з упровадження дуальної форми навчання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти області; розроблено вебсередовище за професією «Продавець продовольчих товарів» для здійснення професійного навчання за дистанційною формою; розроблено навчальний посібник з організації професійного навчання та соціальної адаптації учнів з особливими освітніми потребами; реалізовано спільні партнерські проекти закладів П(ПТ)О і виробничих підприємств у рамках інституту соціального партнерства.

Ураховуючи вимоги сьогодення, у НМЦ ПТО в Сумській області запроваджується механізм проектного офісу, що дає змогу працювати в режимі розвитку, при якому за допомогою планування, організації, управління і контролю процесів розвитку та освоєння нововведень нарощується освітній потенціал, підвищується рівень його використання, і, як результат, поліпшується якість роботи. Проектно-орієнтована діяльність реалізується через регіональні проекти: «Створення Сумського центру розвитку професійної кар'єри», «Методика розробки та створення віртуального комплексно-методичного забезпечення з профе-

сій «Продавець продовольчих товарів», «Манікюрник», «Упровадження інтегрованого навчання при підготовці кваліфікованих робітників з професії «Кухар, кондитер», «Реалізація змішаного навчання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти Сумської області».

Отже, розвиток партнерства сприяє об'єднанню зусиль для підвищення якості та конкурентоспроможності, передусім, закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Так, НМЦ ПТО як «навчальна організація» – це «освітня школа», у якій педагогічні працівники та власне працівники постійно розширюють свої можливості досягнення результатів, у якій опановують нові широкомасштабні способи мислення, у якій люди постійно вчаться того, як «навчатись разом». А розвиток професійної освіти – це синергетика інтелектуальної та виробничої сфери, поштовх працювати в новому форматі – STUDY-ШКОЛА: навчаюсь сам – навчаю інших.

ЛІТЕРАТУРА

1. Kools M., Stoll L., George B., Steijn B., Bekkers V. The school as a learning organisation: The concept and its measurement. – URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/ejed.12383>

МІЖКУРСОВЕ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГА

Оксана ВАСИЛЕНКО, методист Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти в Сумській області, м. Суми

Обґрунтовано розвиток професійної компетентності сучасного педагога, його постійного самовдосконалення і позитивного ставлення до змін.

Ключові слова: безперервна педагогічна освіта, професійне спрямування, підвищення кваліфікації, професійний розвиток педагога.

Oksana VASILENKO

INTERCOURSE DEVELOPMENT OF TEACHER QUALIFICATION

The article substantiates the need to develop the professional competence of a modern teacher, constant self-improvement and a positive attitude to change.

Keywords: continuous pedagogical education, professional orientation, advanced training, professional development of a teacher.

У сучасному інформаційному суспільстві відбувається усвідомлення того, що розвиток економічних і соціальних відносин у державі залежить від рівня освіти громадян, які можуть самостійно ставити та реалізовувати цілі.

© Василенко О., 2020

Саме освіті належить пріоритет у формуванні людського ресурсу, що нині стає вирішальним чинником як економічного розвитку країни, так і досягнення життєвого успіху людини. Актуальним є питання безперервного професійного розвитку та якісного підвищення кваліфікації пе-

дагогів. Відбувається нова хвиля диверсифікації форм і методів підвищення кваліфікації.

Сучасні умови потребують від педагога постійного вдосконалення знань. Сьогодні все частіше ми отримуємо безліч пропозицій від різних інституцій щодо підвищення кваліфікації. Відповідно до частини другої статті 54 Закону України «Про освіту», педагогічні працівники зобов'язані постійно підвищувати свій професійний і загальнокультурний рівні та педагогічну майстерність. Але такий обов'язок урівноважується правом педагогічних працівників, визначеним у частині першій цієї статті, на вільний вибір освітніх програм, форм навчання, закладів освіти, установ і організацій, інших суб'єктів освітньої діяльності, що здійснюють підвищення кваліфікації.

Пошук інформації щодо підвищення кваліфікації педагогічний працівник може здійснювати у будь-який спосіб – на сайтах суб'єктів підвищення кваліфікації, на інформаційних чи спеціальних ресурсах, у тематичних групах, через запит необхідної інформації безпосередньо в суб'єкта підвищення кваліфікації тощо. Навчально-методичні центри професійної освіти відіграють важливу роль у формуванні педагогічної спільноти регіонів та функціонують в умовах реформації української освіти, а методист виступає в ролі сучасного менеджера, стратега, співорганізатора єдиного освітнього (педагогічного) середовища.

У міжкурсовий період Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти (далі НМЦ ПТО) у Сумській області організовує підвищення кваліфікації педагогів через формат діяльності Шкіл професійного спрямування відповідно до професійних потреб педагогічних працівників. Наприклад, Школа/творча лабораторія «Методист», діяльність якої спрямована на розвиток та вдосконалення професійної майстерності в частині організації діяльності системи методичної роботи закладу. Актуальність діяльності Школи/творчої лабораторії «Методист» полягає в необхідності підвищення кваліфікації педагогічних працівників, їх готовності до реалізації освітньої політики шляхом опанування новітніми практиками, технологіями, методиками, формами, методами професійної діяльності на засадах інноваційних освітніх підходів. Школа функціонує відповідно до затвердженого положення про творчу лабораторію «Методист».

На нашу думку, Школа є формою професійного розвитку педагогічних працівників, зокрема методистів закладів професійної освіти, які бажають підвищувати рівень самоосвіти, володіти інноваційними освітніми методиками й технологіями, прагнуть активно їх використовувати та поширювати у професійному середовищі, продукувати оригінальні інноваційні ідеї, вносити пропозиції щодо вдосконалення освітнього

процесу в професійному закладі та створювати шляхи їх реалізації, і здійснює свою діяльність на практико-орієнтованій основі.

Школа передбачає навчання за дистанційною та очною формами. Підвищення рівня професійної освіти, фахової майстерності, вдосконалення управлінської діяльності, створення умов для професійної самореалізації особистості – складові мотивації для слухачів Школи. Результативність роботи Школи залежить від сучасних форм проведення занять, зокрема таких, як методичний коучинг.

Що означає слово «коуч», «коучинг»? На початку ХХІ ст. у світі з'явилася ще одна професія, призначення якої – сприяти людині в досягненні її життєвих цілей, розвитку та успіху, коучинг – процес, під час якого людина або група людей навчаються й одержують навички, необхідні для їхньої підтримки. Дослівний переклад слова «коучинг» – «тренерство».

Коучинг також увійшов у сферу освіти як педагогічний метод. Наведемо фрагмент навчання Школи/творчої лабораторії «Методист» у форматі методичного коучингу.

Вправа «Сходишки до вдосконалення»

Мета: мотивувувати прагнення до безперервної самоосвіти та самовдосконалення.

Очікуваний результат: уміння використовувати свій природний потенціал досягнення, успіх у професійному самовираженні.

Тренер роздає учасникам картки у вигляді сходинок угору та звертає увагу на створення індивідуальних освітніх маршрутів педагога.

Кожен учасник отримує аркуш зі «Сходишками до вдосконалення». Кожна сходинка – це крок до досконалості. Потрібно зобразити себе на сходинці, відповідно до своїх професійних досягнень. На нижніх сходах необхідно означити словами вже досягнуте, а на верхніх те, чого прагну досягнути. Учасники команд презентують свої аркуші.

Тренер підбиває підсумок, акцентуючи увагу на тому, що кожен має риси та властивості, які є показниками професійної компетентності (мал. 1).

Мал. 1. Сходишки до вдосконалення

Вправа «Конструктивна дискусія»

Мета: формування, розвиток професійної компетентності педагогів.

Очікуваний результат: підвищення результатів професійної діяльності.

Учасникам тренінгового заняття пропонується обговорити проблему «Роль і місце методиста закладу професійної (професійно-технічної) освіти в розвитку професійної компетентності педагогічного працівника». Учасники об'єднуються в групи: «Новатори», «Оптимісти», «Критики». Кожна з груп виконує відповідні ролі, а саме: «Новатори» пропонують новацію щодо означеної проблеми дискусії, «Оптимісти» висловлюють аргумент на захист озвученої проблеми, «Критики» спостерігають за оптимістами і песимістами і критикують, висловлюючи свої думки й підбивають підсумки.

Вправа «Чарівний кошик»

Мета: вдосконалення професійної компетентності.

Очікуваний результат: реалізація отриманих рішень у педагогічному просторі або реаліях свого особистого життя.

Учасники отримують аркуші паперу у вигляді краплинок, записують на них основні характеристики компетентного педагога та наповнюють ними «чарівний кошик». Мотиватор дістає з кошика аркуші, зачитує висловлювання, коментує їх (мал. 2).

Мал. 2. Складові професійної компетентності

Розвивати бажання учасників тренінгового заняття вдосконалювати свою професійну компетентність допоможуть вправи «Запропонууй своє бачення», «Кодекс взаємодії», «Визначте ієрархію».

На нашу думку, такі тренінгові заняття мотивують педагогів до самовдосконалення,

рефлексії, оволодіння механізмами комунікативної компетентності. Професійне зростання особистості може бути успішним лише за умови постійного засвоєння інноваційних ідей, що можливе тільки в результаті самостійного навчання упродовж усього життя. Модель сучасного педагога передбачає готовність до застосування нових освітніх ідей, здатність постійно навчатися, бути в постійному творчому пошуку. Ці якості не видаються додатком до диплому про педагогічну освіту, а формуються у щоденній педагогічній праці.

Отже, хто не хоче відставати, мусить рухатися вперед і не зупинятися, досягнувши вершини, а підійматися вище. У цьому й полягає основна місія сучасного педагога.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зязюн І. А. Неперервна освіта як основа соціального поступу / І. А. Зязюн // Неперервна професійна освіта: теорія і практика : зб. наук. праць. – К. : Вид. центр НТУ «ХП», 2001. – Ч. 1. – С. 15–23.
2. Концепція розвитку неперервної педагогічної освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 14.08.2013 р. № 1176. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/36816/.
3. Ничкало Н. Г. Неперервна професійна освіта як світова тенденція / Н. Г. Ничкало // Професійна освіта в зарубіжних країнах: порівняльний аналіз. – Черкаси: ВИБІР, 2000. – 322 с.
4. Олійник В. В. Освіта впродовж життя: як і чому вчити дорослих? / В. В. Олійник. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.apsu.org.ua/images/top3.jpg>.
5. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / З. Н. Курлянд, Р. І. Хмелюк, А. В. Семенова та ін.; за ред. З. Н. Курлянд. – К.: Знання, 2007. – 495 с.
6. Радкевич В. Науково-методичне забезпечення розвитку професійної освіти і навчання: результати і перспективи / В. Радкевич // Модернізація професійної освіти і навчання: проблеми, пошуки і перспективи: зб. наук. пр./ редкол.: В. О. Радкевич (голова) та ін.; Ін-т проф.-техн. освіти НАПН України. Київ: Поліграфсервіс, 2015. – Вип. 6. – С. 5–20.
7. Сігаєва Л. Неперервна освіта для ціложиттєвого розвитку особистості людини: історико-педагогічний аспект / Л. Сігаєва // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. – 2008. – № 1. – С. 146–158.
8. Щербак О. І. Підвищення кваліфікації педагогічних працівників у системі неперервної освіти / О. І. Щербак // Післядипломна освіта в Україні. – 2017. – № 1. – С. 18–22.

ВХІДНИЙ КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ, УМІНЬ ТА НАВИЧОК З ПРОФЕСІЇ: ПОРЯДОК ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ

Єлизавета ЯЩЕНКОВА, методист Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Сумській області, м. Суми

Розглянуто методику та порядок організації, проведення вхідного контролю знань, умінь та навичок з професії.

Ключові слова: вхідний контроль знань, умінь та навичок, професія, заклад професійної (професійно-технічної) освіти, освіта.

Yelyzaveta YASHCHENKOVA

INCOMING CONTROL OF KNOWLEDGE, SKILLS AND ABILITIES IN THE PROFESSION: PROCEDURE OF ORGANIZATION AND CONDUCT

The article considers the methodology and procedure for conducting incoming control of knowledge, skills and abilities in the profession.

Keywords: incoming control of knowledge, skills and abilities, profession, institution of professional (vocational and technical) education, education.

Професійна освіта є фундаментом людського розвитку та прогресу суспільства; виступає гарантом індивідуального розвитку й формує інтелектуальний, духовний, виробничий потенціал суспільства. Сучасні ринкові умови потребують наявності робітників та спеціалістів, які мають три-чотири професії, що вимагає підготовки, перепідготовки та підвищення їх кваліфікації. Освіту дорослих унормовано Законом України «Про освіту», яка спрямована на реалізацію права кожної повнолітньої особи на безперервне навчання з урахуванням її особистісних потреб, пріоритетів суспільного розвитку та потреб економіки [1].

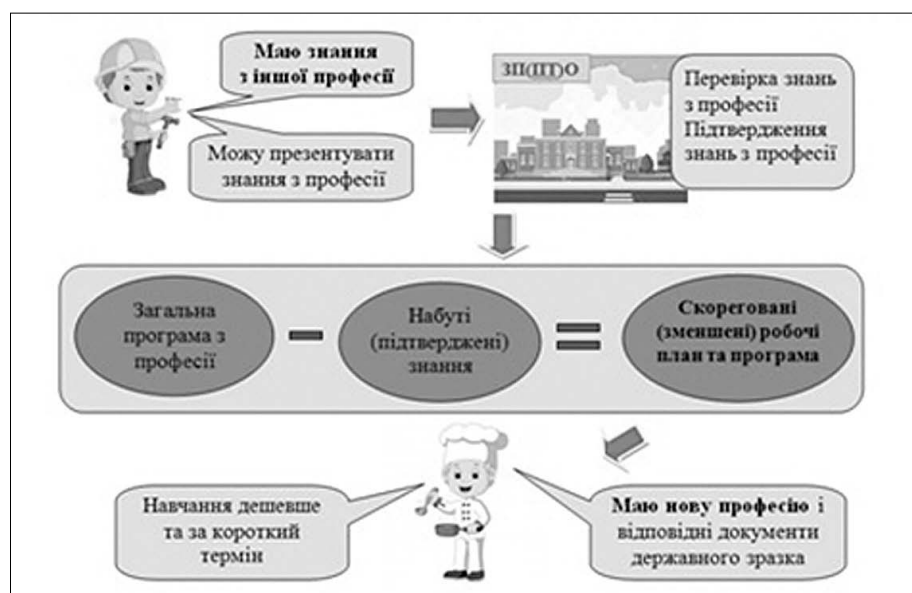
Організація освітнього процесу в закладах професійної (професійно-технічної) освіти повинна бути спрямована на отримання конкретних професій та компетенцій, на забезпечення відповідних умов навчання для майбутніх кваліфікованих робітників. Для організації освітнього процесу заклади освіти відповідно до законодавства і своїх установчих документів можуть запроваджувати очну (денну, вечірню), заочну, дистанційну та мережеву форми здобуття професійної освіти [6]. А для скорочення термінів навчання заклади професійної (професійно-технічної) освіти мають право на проведення вхідного контролю знань, умінь та навичок для осіб, які вже мають робітничу професію.

Вхідний контроль запроваджено у 2014 році. Його метою є не тільки виявлення відповідності професійного рівня особи кваліфікаційним вимогам робітничої професії, що враховує раніше

набуті професійні знання, уміння та навички, а й оптимальне використання часу й фінансових ресурсів як для майбутнього здобувача освіти, так і для закладу освіти на підставі неформального або формального професійного навчання (мал. 1, 2).

Порядок проведення вхідного контролю поширюється на заклади професійної (професійно-технічної) освіти незалежно від форм власності та підпорядкування. Право на проведення вхідного контролю за відповідною професією надається закладам, що мають ліцензію на надання освітніх послуг у сфері професійної (професійно-технічної) освіти. Необхідною умовою є зазначення в ліцензії за відповідною професією таких видів підготовки як перепідготовка або підвищення кваліфікації. Організатором проведення вхідного контролю є заклад професійної (професійно-технічної) освіти.

Після проведення вхідного контролю заклад освіти розробляє скоригований робочий навчальний план, який можна зменшити від основного. На підставі скоригованого навчального плану можна працювати за індивідуальною формою навчання, а також комплектувати навчальні групи з урахуванням однакових за обсягом раніше здобутих освітніх та професійних знань, умінь та навичок. З досвіду роботи пропонуємо наступний алгоритм проведення вхідного контролю знань, умінь та навичок для осіб, яких приймають на навчання за програмами перепідготовки або підвищення кваліфікації до закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Роботу з організації та проведення вхідного контролю поділено на чотири кроки.

Мал.1. Процедура проведення вхідного контролю для здобуття іншої професії

Алгоритм проведення вхідного контролю знань, умінь та навичок для осіб, які приймаються на навчання за програмами:

Крок 1

1. Відкриття ліцензії Міністерства освіти і науки України на відповідну професію з видами підготовки: перепідготовка, підвищення кваліфікації.
2. Вивчення типових навчальних планів та програм із професії.
3. Розроблення робочих навчальних планів та програм із професії, критеріїв кваліфікаційної атестації випускника.
4. Внесення інформації про проведення вхідного контролю знань, умінь та навичок із відповідної професії до Правил прийому закладу професійної (професійно-технічної) освіти.

Крок 2

1. Складання наказу по закладу про розроблення анкет самооцінювання з кожного предмета робочого навчального плану.
2. Складання анкет самооцінювання з кожного предмета робочого навчального плану.
3. Засідання методичної (циклової) комісії про розгляд анкет самооцінювання з кожного предмета робочого навчального плану.
4. Розроблення відповідних зразків документів «Висновок щодо відповідності результатів вхідного контролю критеріям кваліфікаційної атестації з професії», «Заява абітурієнта на проходження вхідного контролю», «Протокол вхідного

контролю знань, умінь та навичок з предмета, журналу видачі висновків.

5. Створення експертної комісії з професії.

6. Створення апеляційної комісії з професії.

7. Заява абітурієнта на навчання за відповідною професією.

8. Вивчення документів про освіту абітурієнта.

Крок 3

1. Заява абітурієнта на проходження вхідного контролю знань, умінь та навичок.

2. Надання безкоштовних консультацій щодо проведення вхідного контролю знань, умінь та навичок, прав і обов'язків особи, яка виявила бажання його пройти.

3. Заповнення анкет самооцінювання абітурієнтом.

4. Вивчення анкет самооцінювання експертною комісією.

5. Проведення засідання експертної комісії (розгляд заповнених абітурієнтами анкет самооцінювання, обираючи засоби та методи виявлення обсягу і рівня знань, умінь та навичок експертною комісією).

6. Розроблення тестів, ККР, ККЗ для проведення вхідного контролю.

7. Проведення засідання експертної комісії (розгляд тестів, ККР, ККЗ для проведення вхідного контролю).

8. Розроблення графіка проведення вхідного контролю знань, умінь та навичок.

Мал. 2. Процедура проведення вхідного контролю для підвищення кваліфікації з набутої професії

9. Розроблення графіка проведення консультацій для вхідного контролю знань, умінь та навичок.

10. Складання наказу по закладу про організацію вхідного контролю знань, умінь та навичок.

11. Проведення вхідного контролю знань, умінь та навичок.

12. Оцінювання результатів вхідного контролю знань, умінь та навичок (протягом 3 календарних днів після проведення вхідного контролю).

13. Внесення до протоколів засідань експертної комісії та до журналів обліку теоретичного і виробничого навчання результатів вхідного контролю знань, умінь та навичок із навчальних предметів та/або окремих тем професійної підготовки.

14. Письмове повідомлення абітурієнту в триденний строк висновку щодо відповідності результатів вхідного контролю критеріям кваліфікаційної атестації з професії.

15. Робота апеляційної комісії у разі виникнення спірних питань (до 5 робочих днів).

16. Прийняття остаточного рішення експертною комісією.

17. Повідомлення абітурієнту остаточного висновку щодо відповідності результатів вхідного контролю критеріям кваліфікаційної атестації з професії.

Крок 4

1. Розроблення скоригованих робочих навчальних планів та програм із професії.

2. Засідання відповідної методичної (циклової) комісії про розгляд скоригованих робочих навчальних планів та програм із професії.

3. Затвердження скоригованого робочого навчального плану з професії відповідно до чинного законодавства.

4. Установлення вартості навчання з підвищення кваліфікації, перепідготовки з урахуванням вхідного контролю.

5. Повідомлення відповідної інформації абітурієнту.

6. Складання наказів по закладу про зарахування та про організацію освітнього процесу з відповідної професії за результатами вхідного контролю.

На допомогу закладам професійної (професійно-технічної) освіти Сумської області розроблено методичні рекомендації «Порядок проведення вхідного контролю знань, умінь та навичок за відповідною професією» <https://nmcpto.sumy.ua/?p=19690>.

Державним професійно-технічним навчальним закладом «Роменське вище професійне училище» у рамках дослідно-експеримен-

тальної роботи за темою «Відкрите професійне навчання населення на модульно-компетентнісній основі» (керівники: старший науковий співробітник Інституту професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України В. Аніщенко, директор ДПТНЗ «Роменське ВПУ» П. Помаран) апробовано технології вхідного контролю. Результати висвітлено у методичному посібнику «Відкрите професійне навчання населення на модульно-компетентнісній основі».

Висновки. Запровадження вхідного контролю в закладах професійної (професійно-технічної) освіти дає можливість закладам виконувати замовлення підприємств на кваліфікованих робітників із розширеними компетенціями у короткі терміни. А використання вищезазначеного алгоритму проведення вхідного контролю адаптує роботу закладів освіти до умов сьогодення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про освіту» від 05.06.2017 № 2145-VIII. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

2. Закон України «Про професійно-технічну освіту». База даних «Законодавство України»/ Верховна Рада України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80>

3. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах» від 30.05.2006 № 419. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0711-06>

4. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Типових правил прийому до професійно-технічних навчальних закладів України» від 14.05.2013 № 499. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0823-13#Text>

5. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Порядку проведення вхідного контролю знань, умінь та навичок для осіб, які приймаються на навчання за програмами перепідготовки або підвищення кваліфікації до професійно-технічних навчальних закладів» від 06.06.2014 № 688. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0743-14#Text>

6. Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України «Про затвердження Положення про інституційну форму здобуття професійної (професійно-технічної) освіти» від 12.12.2019 № 1552. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0182-20>

ТРЕНІНГ У РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МЕТОДИСТІВ

Євдокія ГОРБАН, аспірантка Інституту професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України, м. Київ

Висвітлено особливості проведення тренінгового заняття як однієї з ефективних і перспективних форм навчання дорослих; схарактеризовано освітні потреби методистів, можливості застосування технології колективної розумової діяльності в умовах тренінгового навчання задля підвищення професійної компетентності методистів закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Ключові слова: заклад професійної (професійно-технічної) освіти, професійна компетентність методиста закладу професійної (професійно-технічної) освіти, тренінгове заняття, інверсія, колективна розумова діяльність, колективне мислення.

Yevdokiia HORBAN

TRAINING IN THE DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF METHODISTS

The article highlights the features of the training session as one of the effective and promising forms of adult learning; the author characterizes the educational needs of the adult audience, the possibility of applying the technology of collective mental activity in terms of training to increase the professional competence of professional (vocational) education methodologists.

Keywords: institution of professional (vocational) education, professional competence of professional (vocational) education methodologists, training, inversion, collective mental activity, collective thinking.

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Прискорений динамізм наукового прогресу, поява нових інформаційних технологій, швидкий темп сучасного життя змушують до постійного пошуку й запровадження інновацій. На часі вивчення і запровадження відповідних технологій реалізації освітньої діяльності, які сприяли б підготовці людини до життя в умовах інформаційного суспільства, що швидко змінюється, формуванню її здатності критично мислити й творчо вирішувати проблеми сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій дає підстави стверджувати, що тренінгові технології сприяють самореалізації особистості та покращують якість професійного спілкування. Застосування різноманітних тренінгів в освітньому процесі зумовлено їх ефективністю. В результаті їх використання відбувається формування та розвиток умінь та навичок, розвиток професійної компетентності.

Основні положення щодо методичної розробки соціально-психологічних і психолого-педагогічних тренінгів досліджують сьогодні українські та зарубіжні науковці, зокрема: В. Бевз, Н. Бухлова, М. Васильєв, І. Вачков, О. Главник, А. Грецов, С. Дерябо, Ю. Ємельянов, Т. Зайцева, В. Кокоренко, В. Пузіков, Н. Рождественська, О. Сидоренко, А. Семенова, В. Стрельников, А. Толщин, Л. Шепелева, Н. Цзен та інші автори. Практичне використання тренінгових технологій відображено в наукових працях Л. Козлової, Л. Мітіної, В. Павловського та ін.

© Горбан Є., 2020

Основні напрями дослідження технології колективної розумової діяльності представлені в роботах Г. Альтшуллера, К. Вазіної, Д. Левітеса, Г. Щедровицького тощо.

Мета статті – дослідити тренінгове заняття як одну з форм навчання дорослих; можливості практичного застосування технології колективної розумової діяльності на тренінговому занятті з метою розвитку професійної компетентності методиста закладу професійної (професійно-технічної) освіти (надалі – ЗП(ПТ)О).

Виклад основного матеріалу дослідження. Істотні зміни в житті суспільства, оновлення усіх сфер діяльності людини, переоцінка та утвердження у свідомості громадян нових світоглядних орієнтацій є характерними рисами сучасного етапу історичного розвитку країни. Велика відповідальність за формування і розвиток сучасної особистості доби цифрових технологій покладається на вітчизняну педагогічну спільноту й особливу її ланку – методичну службу, роль якої відчутно зростає сьогодні у зв'язку з необхідністю раціонального й оперативного використання інноваційних форм та методів навчання і виховання.

Одним з важливих важелів методичного впливу на розвиток професійної майстерності педагога є вивчення досвіду колег у вузькому (на рівні предмета, професії, методичної комісії, навчального закладу) та широкому (на регіональному, національному, міжнародному рівні) освітньому середовищі. До таких належить і соціальне партнерство між регіональними навчально (науково)-методичними центрами професійно-технічної освіти та закладами ЗП(ПТ)О.

Співпраця Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Чернівецькій області та Науково-методичного центру професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області успішно розвивається на взаємовигідній добросусідській основі упродовж декількох десятиріч. Хмельницькі колеги останніми роками зацікавилися досвідом роботи педагогічних колективів ЗП(ПТ)О Чернівецьчини щодо забезпечення методичного супроводу та особливостей організації навчально-виробничого процесу. З цією метою 27–28 вересня 2019 р. область відвідала група заступників директорів з навчальної, навчально-методичної роботи та методистів ЗП(ПТ)О Хмельницької області.

Змістовна й насичена програма перебування делегації передбачала низку інформаційно-ознайомлювальних заходів: участь у тренінговому занятті; відвідування та ознайомлення з матеріально-технічною базою, комплексно-методичним забезпеченням предметів і професій, особливостями організації навчально-виробничого процесу міських ЗП(ПТ)О; круглий стіл.

Відповідно до програми візиту та у рамках експерименту з теми «Школа розвитку професійної компетентності методистів закладів професійної (професійно-технічної) освіти» педагоги Хмельниччини взяли участь у тренінговому занятті «Підготовка педагогів закладів професійної (професійно-технічної) освіти до застосування технології колективної розумової діяльності», що відбулося на базі Державного професійно-технічного навчального закладу «Чернівецький професійний ліцей сфери послуг».

Освітні потреби дорослої аудиторії вирізняються своїми особливостями. Їхні стартові позиції базуються на власному досвіді та критичному ставленні до авторитету того, хто навчає (тренера, коуча, організатора, координатора, наставника, ментора, фасилітатора, супервізора тощо). Головною метою навчання дорослих є розв'язання їхніх актуальних проблем. А, отже, вони навчаються усвідомлено, а тому їм краще вчитись, виконуючи практичні вправи. З огляду на це для такої форми навчання найкраще підходить тренінгове заняття як метод активного навчання (як складова педагогічної технології) [7].

Технологія колективної розумової діяльності виступає однією з технологій, здатних забезпечити безперервний процес управління розвитком потреб, здібностей тих, хто навчається [3]. Методичними орієнтирами для учасників цього тренінгового заняття слугували виконувані ними теоретичні й практичні завдання: застосування завдань творчого та дискусійного характеру; розвиток теоретичних знань з технології колективної розумової діяльності; організація колективного навчання; використання ігрових технологій; застосування методів «метод фокальних об'єктів (випадковостей)», «гірлянда асоціацій», «аналіз та синтез фантастичних ідей».

Під час тренінгового заняття сформувався емоційно-комфортний, психологічно безпечний простір, що дало

змогу учасникам тренінгової групи відчути вплив позитивних емоцій та бажання їх в собі культивувати. Одним із позитивних способів впливу на емоційний стан учасників тренінгового заняття стало застосування вправ-«криголамів» для зняття напруги, енергетизації групи [2]. Його учасники в ігровій формі виконали низку практичних вправ, зокрема: гру-розминку «Розбери ім'я», «Надай допомогу» (мотивувальна вправа), «Ключові слова» («Гірлянда асоціацій»), «Рефлексія» («Що я не очікую від цього тренінгового заняття?», «Перевірте свою ерудицію», «Продовження фантастичної ситуації», «Генерація асоціацій» (діяльність), «Генерація асоціацій до слова «технологія», «Удосконалення годинників», «Рефлексія» («Чи справдилися ваші очікування?»).

Варто наголосити на тому, що під час тренінгів учасники після особистого практичного застосування певного методу чи прийому навчання відразу оцінювали його переваги й недоліки у навчанні дорослих, викладанні предмета, обговорювали питання його оптимального застосування у формуванні чи розвитку на цій основі компетенцій і компетентностей. Упродовж тренінгового навчання панувала неформальна творча невимушена атмосфера, яка забезпечувала можливість кожному бачити всіх учасників тренінгу, підкреслювала рівнозначність позицій. Завершилося тренінгове заняття врученням його учасникам сертифікатів Інституту професійно-технічної освіти НАПН України.

Висновки. Створення сприятливих умов для виявлення творчих самостійних сил сучасного педагога, використання нових, прогресивних форм і методів навчання – важливе завдання. Забезпечити розвиток природних творчих задатків, здібностей, може лише педагог-сучасник, педагог-коуч, педагог-тренер. Саме методистам ЗП(ПТ)О належить важлива місія з донесення до своїх колективів результатів наукових досліджень, ідей вітчизняного і зарубіжного педагогічного досвіду, запровадження інноваційних педагогічних та виробничих технологій в освітній процес на основі використання тренінгової форми навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вазина К. Я. Коллективная мыследеятельность – модель развития человека / К. Я. Вазина. – Москва : Педагогика, 1990. – 196 с.
2. Гончаров С. М. Креативні методи навчання в кредитно-модульній системі організації навчального процесу: навч.-метод. посіб. / за заг. ред. С. М. Гончарова. – Рівне : НУВГП, 2007. – 116 с.
3. Корольова К. В. Психологічний тренінг як засіб особистісного зростання / К. В. Корольова // Соціальна психологія. – 2018. – № 3. – С. 76–94.
4. Мілютіна К. Л. Теорія та практика психологічного тренінгу: навч. посіб. / К. Л. Мілютіна. – К. : МАУП, 2004. – 192 с.
5. Технологія тренінгу / Упоряд.: О. Главник, Г. Бевз / за заг. ред. С. Максименко. – Київ : Главник, 2005. – 112 с.
6. Федорчук В. М. Тренінг особистісного зростання: навч. посіб. / В. М. Федорчук. – Київ : «Центр учбової літератури», 2014. – 250 с.

СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНИНА - ПАТРІОТА УКРАЇНИ

Галина ДОКТОРОВИЧ, методист Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Сумській області, м. Суми

Висвітлено основні принципи формування нового покоління українців – особистостей, які самоідентифікують себе як невід’ємну частинку рідного народу. Схарактеризовано основні напрями військово-патріотичного виховання у регіональних Центрах військово-патріотичного виховання, створених у закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

Ключові слова: патріотизм, військово-патріотичне виховання, регіональні Центри військово-патріотичного виховання.

Halyna DOKTOROVYCH

BECOMING A CITIZEN - THE PATRIOT OF UKRAINE

The article sets out the basic principles of forming a new generation of Ukrainians, individuals who identify themselves as an integral part of the native people. The main ways of introduction of military-patriotic education by opening of the Regional Centers of military-patriotic education in establishments of professional (vocational and technical) education are stated.

Keywords: patriotism, military-patriotic education, regional Centers of military-patriotic education.

*Хто у хвилину загального лиха
може думати про щось інше,
аніж про порятунок Батьківщини –
той не гідний жити у вільній державі*

Ф. Клінгер

Виховання в молодого покоління почуття патріотизму, відданості справі, зміцнення державності, активної громадянської позиції нині визнані проблемами загальнодержавного масштабу. У Державних національних програмах «Освіта» («Україна ХХІ століття»), «Діти України», «Національній програмі патріотичного виховання громадян, розвитку духовності», законах України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», Національній доктрині розвитку освіти України як стратегічні визначено завдання виховання в особистості любові до Батьківщини, усвідомлення нею свого громадянського обов’язку на основі національних і загальнолюдських духовних цінностей, утвердження якостей громадянина – патріота України як світоглядного чинника.

Патріотизм покликаний дати новий імпульс духовному оздоровленню народу, формуванню в Україні громадянського суспільства, яке передбачає трансформацію громадянської свідомості, моральної, правової культури особистості, розквіту національної самосвідомості і ґрунтується на визнанні пріоритету прав людини. Виходячи з цього, патріотизм наразі є нагальною потребою і держави, якій необхідно, щоб молодь стала національно свідомими громадянами – патріотами, здатними забезпечити країні гідне місце в цивілізованому світі, і особистості, яка любов’ю

© Докторович Г., 2020

до Батьківщини прагне досягти взаємності з метою створення умов для вільного саморозвитку й збереження індивідуальності; і суспільства, яке зацікавлене в тому, щоб саморозвиток особистості, становлення її патріотичної самосвідомості здійснювався на моральній основі.

Нині помітно зростає роль військової підготовки у закладі освіти. Набуті в закладах освіти військові звання та навички визначатимуть рівень спроможності виконання конституційного обов’язку громадянином України щодо захисту України. Наразі навчальні заклади є єдиним центром з підготовки всіх без винятку юнаків (незалежно від того, будуть вони призвані на строкову військову службу чи ні) до захисту Батьківщини.

Формування в учнівської та студентської молоді ціннісного ставлення до суспільства, держави та до самого себе, відчуття своєї належності до України, усвідомлення єдності власної долі з долею своєї країни, активної за формою та моральної за змістом життєвої позиції є головним принципом відбору інноваційних підходів у національно-патріотичному вихованні учнів. Педагогічними колективами закладів професійної (професійно-технічної) освіти області постійно проводиться робота з пошуку нових нестандартних підходів у питаннях національно-патріотичного виховання учнівської молоді, відповідно до викликів часу, використовуючи різні інноваційні педагогічні технології, що широко використовуються в організації освітньої роботи.

Так, у закладах професійної (професійно-технічної) освіти поетапно та комплексно реалізуються принципи формування нового покоління україн-

ців, особистостей, які самоідентифікують себе як невід'ємну частинку рідного народу через:

- повагу до Конституції, законів України, державних символів, української мови;
- прояв громадянської позиції;
- збереження і примноження українських традицій;
- популяризацію духовної, моральної та культурної спадщини українського народу;
- налагодження постійної співпраці, взаємодії та ефективної координації між складовими сил безпеки та оборони, органами державної влади, місцевого самоврядування, громадськими організаціями;
- популяризацію волонтерського руху;
- шанобливе ставлення до героїчного минулого України та героїзму революційних подій в Україні у 2004 р., 2013–2014 рр., АТО/ООС;
- готовність до виконання обов'язку із захисту незалежності та територіальної цілісності України;
- упровадження проєктів та проведення заходів, конкурсів, спрямованих на підвищення престижу військової служби.

З метою безпосередньої участі учнів у реалізації заходів патріотичного спрямування в закладах професійної освіти застосовуються нові форми і методи (акції «Один день в армії», флешмоби «Україна єдина», віртуальні естафети між закладами освіти області, телемарафони тощо).

Для виконання вищезазначених завдань на базі закладів професійної (професійно-технічної) освіти функціонує сім регіональних Центрів військово-патріотичного виховання:

- ✓ ДПТНЗ «Недригайлівське вище професійне училище»;
- ✓ ДПТНЗ «Роменське вище професійне училище»;
- ✓ ДНЗ «Шосткинський центр професійно-технічної освіти»;
- ✓ ДНЗ «Глухівське вище професійне училище»;
- ✓ ДПТНЗ «Конотопський професійний аграрний ліцей»;
- ✓ ДПТНЗ «Хотінський професійний аграрний ліцей»;
- ✓ ДПТНЗ «Сумське ВПУ будівництва та транспорту».

На їх створення з обласного бюджету виділено майже 7 млн гривень.

Центри покликані допомогти у розв'язанні проблем та питань, що постали, а саме:

1. Якісно підготувати учнівську молодь до служби у Збройних силах України, навчити володіти зброєю, забезпечити якісну тактичну, стройову, вогневу та медичну підготовку, бути готовим до різних ситуацій, що наближені до бойових.

2. Практично закріплювати знання, уміння та навички учнів на навчально-польових зборах.

3. Максимально використовувати матеріально-технічну базу Центрів та надати допомогу викла-

дачам закладів загальної середньої, професійної (професійно-технічної) області для забезпечення якісного викладання предмета «Захист України», організації участі у змаганнях, конкурсах районного, обласного та всеукраїнського рівнів.

Знання викладачем новітніх технологій, що використовується на уроках з предмета «Захист України», дає змогу організувати процес патріотичного та військово-патріотичного виховання у закладі, правильно добираючи необхідні форми і методи роботи з підлітками. Для підвищення ефективності уроку з предмета «Захист України» є оволодіння здобувачами освіти різноплановими прийомами безпосередньої діяльності, що допоможе включитися учням до самостійної роботи, можливості роздумувати, робити висновки. З цією метою секція викладачів предмета «Захист України» працювала над методичним супроводом Центрів. Так, викладач ДПТНЗ «Білопільське ВПУ» Л. Богатиренко створив робочий зошит відповідно до нової програми предмета «Захист України». Викладач основ медичних знань ДНЗ «Сумське міжрегіональне ВПУ» О. Русанова підготувала «Збірник завдань для організації освітнього процесу з основ медичних знань і домедичної допомоги».

Ніхто не стане заперечувати, що готовність Збройних сил України до виконання своїх функцій залежить від підготовленої молоді до проходження строкової військової служби, адже вона є почесним обов'язком кожного громадянина України, і саме на Центри покладено завдання – підвищити мотивацію та рівень патріотизму призовників, що сприяє збільшенню кількості молоді, яка свідомо йтиме на строкову та службу за контрактом до Збройних сил України.

Ефективна робота Центрів дасть можливість учнівській молоді області розвивати та вдосконалювати навички безпечного та відповідального поводження зі зброєю, спеціальними засобами, інженерним обладнанням, опанувати сучасні прийоми та техніки підготовки захисників України на заняттях, брати участь у заняттях із військово-прикладних видів спорту та їх різновидів, мати можливість виступати на різного рівня змаганнях: регіональних, всеукраїнських, міжнародних.

У кожному регіональному Центрі на принципах партнерства та взаємодії налагоджено активну роботу та укладено договори про співпрацю з громадськими об'єднаннями, формуваннями, військовими комісаріатами, військовими частинами, органами місцевого самоврядування.

Так, у державному професійно-технічному навчальному закладі «Недригайлівське вище професійне училище» цікаво і змістовно проведено змагання зі стрільби з пневматичної та лазерної зброї з-поміж учнів та педагогічних працівників закладу. Учні показали майстер-клас зі складання автомата, педагоги закріпили свої навички зі стрільби.

У Центрах військово-патріотичного виховання проводять спартакиади серед допризовної молоді районів. Мета змагань – залучити якомога більшу кількість учнівської молоді до систематичних занять фізичною культурою і спортом для зміцнення здоров'я, популяризувати різні види спорту, виявити сильнішу команду районів з-поміж допризовної молоді. Найчастіше переможцями таких зональних змагань були учні закладів професійної (професійно-технічної) освіти. На базі спорткомплексу Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка у квітні 2019 р. вони взяли участь у фінальному обласному етапі Всеукраїнських змагань «Козацька насага». Переможу виборолла команда державного професійно-технічного навчального закладу «Недригайлівське вище професійне училище», що буде захищати честь області на Всеукраїнському етапі гри.

Відповідно до плану спільних дій закладів загальної середньої та професійної (професійно-технічної) освіти на базі центрів проводяться міжрайонні семінари, засідання у форматі «круглого столу» для викладачів предмета «Захист України». Для дітей та учнівської молоді на постійній основі у Центрах спільно із працівниками Комунальної установи Сумського обласного центру відпочинку, оздоровлення, туризму та військово-патріотичного виховання проводимо навчально-польові збори. Учасники відпрацьовують навички в домедичній та тактичній медицині, евакуації пораненого з поля бою, орієнтування на місцевості, поводження зі зброєю, вибухонебезпечними приладами, пробують свої сили у тактичній грі «Лазертаг».

Департаментом освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації, Навчально-методичним центром професійно-технічної освіти у Сумській області спільно з управлінням молоді та спорту Сумської обласної державної адміністрації, Сумським обласним військовим комісаріатом підписано план спільних заходів на 2020–2021 роки у галузі військово-патріотичного виховання, що потребують сприяння Збройних сил України або інших військових формувань та будуть реалізовуватися в Сумській області.

Лише за 2019 рік кількість учнів закладів загальної середньої освіти, які відвідали Центри і брали участь у заняттях, змаганнях, заходах, становить близько 15 тисяч осіб, що значно підвищило статус закладів професійної (професійно-технічної) освіти, сприяло зацікавленню робітничими професіями.

Актуальність національно-патріотичного виховання доведена самим життям. Спільна праця вихованців та педагогів сприяє формуванню духовно-етичних, патріотичних орієнтирів молоді. Підготовка інформації, збір матеріалів про героїчні подвиги українців, віртуальні стежки-подорожі, акції, тематичні виставки допомагають не просто удосконалити свої знання про Україну в минуло-

му та сьогоденні, а й по-особливому розкриває значення слова «Батьківщина», підвищує цінність національних традицій та колориту, популяризує престижність військової професії. Показовим із цього питання є робота у ДПТНЗ «Сумське ВПУ будівництва і дизайну». Військово-патріотична робота в закладі здійснюється через організацію та функціонування гуртка «Юний патріот», що розпочав свою роботу у вересні 2018 року. За цей короткий час гуртківці брали участь у Всеукраїнській військово-патріотичній грі «Вояцький дух». Члени клубу беруть участь і показують значні результати в щорічних обласних «Іграх патріотів».

Постійно члени клубу беруть участь у заходах патріотичної спрямованості, часто виступають ініціаторами їх проведення. З ініціативи учасників гуртка на базі військової частини започатковано проведення акції «Один день в армії». Учасники акції знайомляться з побутом солдат, умовами проживання, харчування військових строкової служби, з місцем несення служби добовим, змагаються у швидкості застигання ліжок, збиранні та розбиранні автомата та мають змогу побачити сучасні види стрілецької зброї, техніки, озброєння. Під час заходу всі учасники переглядають відеофільм про 27-му Сумську реактивну артилерійську бригаду, рекламно-агітаційний ролик про військову службу за контрактом та мають змогу скуштувати солдатської каші. У конкурентній боротьбі гуртківці виборюють призові місця.

Для того, щоб не втратити свою спортивну форму, досконалість, гуртківці не упускають можливості показати свою спритність, вправність, витривалість. Так, наприкінці вересня 2019 року учні гуртка «Юний патріот» здійснили захопливий похід-сплав на байдарках річкою Псел. Досконалості немає меж, і тому заклади професійної (професійно-технічної) освіти перебувають у пошуку цікавих, неординарних, нестандартних, креативних, сучасних підходів до проведення заходів національно-патріотичного та військово-патріотичного виховання учнівської молоді. Повністю підтримую вислів Бернарда Шоу «Патріотизм – переконання, що твоя країна краща за інші тільки тому, що саме в ній ти народився».

ЛІТЕРАТУРА

1. Акт проголошення незалежності України: Прийнятий Верхов. Радою УРСР, 24 серп. 1991 р. // *Голос України*. – 1992. – 17 груд. – С. 2.
2. Бабак О. В., Бех І. Д. Виховання національно свідомого, патріотично зорієнтованого молодого покоління, створення умов для його розвитку як чинник забезпечення національних інтересів України: Аналіт.-інформ. матеріали / Бабак О. В., Бех І. Д., Василевська Т. Е., Ващенко К. О., Вільчинська І. Ю.; Довженко В. І. (голова ред. кол.) // Державний комітет України у справах сім'ї та молоді; Державний ін-т проблем сім'ї та молоді. – К., 2003. – 191с.
3. Бех І. Д. Виховання особистості: Сходження до духовності / І. Д. Бех. – К.: Либідь, 2006. – 272 с.

УЧНІВСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ В ДІЇ

Інна КІХТЕНКО, методист Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Сумській області, м. Суми.

Світлана ОСТАПЧУК, голова циклової комісії виховного відділу державного професійно-технічного навчального закладу «Шосткинське вище професійне училище», м. Суми

Висвітлено досвід організації органів учнівського самоврядування в закладах професійної (професійно-технічної) освіти Сумської області. Авторами презентовано модель учнівського самоврядування та результати його діяльності за цією моделлю.

Ключові слова: учнівське самоврядування, заклад професійної (професійно-технічної) освіти, обласна рада лідерів учнівського самоврядування.

Inna KIKHTENKO, Svitlana OSTAPCHUK
STUDENTS' SELF-GOVERNMENT IN ACTION

The article presents the experience of organizing students' self-government bodies in vocational (professional and technical) education institutions of Sumy region. The authors present the model of students' self-government and the results of its activities according to this model.

Keywords: students' self-government, vocational (professional and technical) education institution, regional council of students' self-government leaders.

На сучасному етапі здобувачам освіти закладів професійної (професійно-технічної) освіти Сумської області надано більше прав і повноважень, створено широкі можливості для самореалізації кожного; вони здобувають управлінські вміння, навчаються жити в демократичному суспільстві.

Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти (далі НМЦ ПТО) у Сумській області у 2015 р. ініціював створення нової моделі обласної ради лідерів учнівського самоврядування закладів П(ПТ)О (далі – Рада). Першим кроком на шляху до створення самоврядної моделі Ради стала підготовка положення про учнівське самоврядування, створення структури та логотипу учнівського самоврядування. Відповідно до Положення для організації ефективної роботи Ради область було поділено на 4 округи: Північний, Центральний, Південний та Сумський, які очолюють віцепрезиденти – учні закладів П(ПТ)О. Організаційною формою роботи Ради є збори, що проводять двічі на рік. Двічі на рік проводять і збори в округах під головуванням віцепрезидентів. Головний осередок Ради очолює президент – учень закладу П(ПТ)О, який переміг в інтернет-виборах. З 2015 р. на працювано досвід проведення на вебсайті нашого центру, соціальних мережах «Facebook», «Instagram». Проведення виборів в інтернетній мережі дає змогу залучити громадськість до життя профтехосвіти. Так, у 2015 р. у перших

виборах президента обласної ради лідерів учнівського самоврядування в мережі взяли участь понад 3 тис. осіб.

Процес планування роботи Ради на навчальний рік також зазнав суттєвих змін. Під час планування заходів на навчальний рік тривають консультації з Президентом та віцепрезидентами, у процесі співпраці щороку виникають нові ідеї та проекти. Одночасно із затвердженням плану роботи Ради на рік підписується угода про співпрацю між НМЦ ПТО в Сумській області, в особі директора, та Радою, в особі новообраного президента.

Створена модель сприяла усуненню формалізму в підходах до організації діяльності учнівського самоврядування в закладах П(ПТ)О (мал.1).

Протягом п'яти років Рада працювала в новому форматі та вже має позитивні результати. У кожному закладі діє своя модель учнівського самоврядування, осередки мають окремі приміщення для проведення зборів та вирішення нагальних питань, лідери обов'язково беруть участь у нарадах, які проводять заступники директора з навчально-виховної роботи, в засіданнях стипендіальних комісій, в управлінні життям закладів тощо. Діяльність органів учнівського самоврядування обов'язково висвітлюється на вебресурсах НМЦ ПТО у Сумській області (https://nmcpto.sumy.ua/?page_id=167, https://www.instagram.com/rada_lideriv_zppto_sumy/?hl=uk), закладу П(ПТ)О. Лідери самостійно (без участі та вказівок адміністрації закладу) створюють та ведуть сторінки своїх осередків у соціальних мережах.

© Кіхтенко І., Остапчук С., 2020

Мал. 1. Модель обласної ради лідерів учнівського самоврядування ЗП(П)ТО Сумської області

Нині представники учнівського самоврядування охоче беруться за відповідальні справи, не залишаються осторонь проблемних питань закладу освіти, міста (села), їх мешканців, екології, охоче беруть участь в акціях і проєктах суспільного значення «Життя у стилі ЕКО» під гаслом «Ми – за чисту планету», «Я – українець, я – бренд», «Моя історія моєї Батьківщини», «Слобожанський обєріг», «Увіковічуємо слово Кобзаря» тощо. Значним проєктом-дослідженням самоврядуванців стало видання збірника «Випускниками славиться профтех-освіта Сумщини».

У квітні 2020 р. НМЦ ПТО в Сумській області проводилося дослідження щодо використання технологій дистанційного навчання учнівською молоддю закладів П(П)ТО. Організацією проведення цього опитування опікувалася Рада. Завдяки ефективним діям активістів, в опитуванні взяли участь понад 1,5 тис. здобувачів освіти. Як результат діяльності Ради, значно збільшилася кількість учнів, які активно працюють у самоврядних органах. Посади президента, віцепрезидентів стали надзвичайно престижними як для учнів, так і закладу П(П)ТО. Досвід роботи учнівських осередків у кожному закладі П(П)ТО унікальний. Пропонуємо окремі акценти з роботи ради учнівського самоврядування ДПТНЗ «Шосткинське вище професійне училище».

Учнівське самоврядування в Шосткинському вищому професійному училищі – добровільна організація учнів, яка забезпечує право й надає можливість у межах Статуту здійснювати регулювання й управління справами, які належать до їхньої компетенції та в інтересах учнів навчального закладу.

Радою учнівського самоврядування визначено правила для її членів, основні заповіді в діяльності, власну структуру (мал. 2), рада обирає свого президента і складає план роботи на поточний навчальний рік.

Упродовж навчального року учнівська спільнота училища бере активну участь в організації та проведенні різних виховних заходів, уроків мужності, акцій, флешмобів тощо. Особлива увага приділяється організації благодійних та екологічних акцій, волонтерській роботі. Учнівське самоврядування закладу активно співпрацює з координаційною радою з питань національно-патріотичного виховання при виконавчому комітеті Шосткинської міської ради, планує і проводить спільні заходи із Шосткинським

наркодиспансером та Шосткинським ВПГУННП Сумської області з метою поліпшення правового виховання, попередження та профілактики правопорушень з-поміж учнів училища.

Хроніка «добрих» справ лідерів учнівського самоврядування Шосткинського вищого професійного училища. Лідери організації презентують справи організації перед учнівською спільнотою, на сторінках сайту навчального закладу, на вебсайті НМЦ ПТО у Сумській області, у соціальних мережах. Найбільш знаменні події року, навчальні, професійні та спортивні досягнення, а також досягнення в галузі культури і громадської діяльності заносяться до Книги рекордів училища, яка була створена з метою підняття престижу закладу і профорієнтаційної агітації.

Учнівське самоврядування в Шосткинському вищому професійному училищі щорічно проводить активну роботу з різних напрямів. Результатом такої роботи є численні заходи, акції та зустрічі, які сприяють залученню учнівської молоді до вирішення важливих соціальних проблем та формуванню гармонійної, громадсько-активної особистості. Як теплі промені сонця підтримують слабкий паросток, так і почуття милосердя дарує втіху й підтримку серцям у цьому суворому світі. Так, уже доброю традицією для наших самоврядуванців-волонтерів стало вітати Шосткинське міське товариство допомоги дітям з особливими потребами «Турбота» з різними святами. Вихованці закладу щоразу з нетерпінням чекають на гостинці та теплі слова підтримки від учнів Шосткинського вищого професійного училища. Дарувати радість іншим – то є справжнє щастя!

Активісти закладу продовжують надавати психологічну та моральну підтримку воїнам-учасникам Антитерористичної операції та Операції об'єднаних сил, їхнім родинам, учням, чиї батьки є учасниками ООС. Щороку в училищі організовують уроки мужності «Герої поряд...» за участю військових та заходи вшанування Героїв Небесної Сотні, захисників Донецького аеропорту та учасників Революції Гідності.

Не залишається поза увагою самоврядуванців відзначення Дня пам'яті та примирення і Дня Перемоги. Волонтерський загін Шосткинського вищого професійного училища «Небайдужі серця», створений у 2002 році активістами учнівського самоврядування, продовжує працювати над проєктом «Ветеран живе поруч». У рамках роботи над проєктом було започатковано видання учнівського альманаху. Три роки поспіль наш альманах, у якому ми звітуємо про проведену дослідницько-пошукову роботу та здійснену допомогу, посідає почесне I та II місце в обласному конкурсі «Ветеран живе поряд» з-поміж закладів професійно-технічної освіти, а цього року учнівський альманах Шосткинського вищого професійного училища став лауреатом XXIII Міжнародного конкурсу шкільних медіа. Училище славиться своїми традиційними конкурсами: «Від-

Мал. 2. Структура Ради учнівського самоврядування

критий Фестиваль «Вареники-Шостка-Фест», «Відкритий чемпіонат з інтелектуальних ігор «Брейн-ринг», «Інтернет-конкурс на кращий рецепт борщу». Лідери учнівської спілки підтримують ідею проведення подібних заходів з-поміж учнівської молоді і здійснюють постійну допомогу в організації.

Учнівське самоврядування училища продовжує свою роботу і в умовах дистанційного навчання. Під час карантину запустили флешмоб під хештегом #учнівськесамоврядуваннявдії#, брали участь в акціях «Дарую педагогу настрій», «Паркан відвертості». Найкращі учні закладу змагалися в рейтинговому конкурсі «ТОП-19», який цього року відбувався онлайн. Учасники записували відеозвернення, ділилися своїми успіхами на сторінках сайту закладу освіти.

За ініціативою самоврядуванців дружня родина Шосткинського вищого професійного училища з нагоди Дня матері та Дня сім'ї провела акцію «Сім'я, мати і дитина – це ми всі, це Україна!». Під час якої усі бажаючі змогли взяти участь у створенні тематичного онлайн-фотоколажу. Пріоритетним напрямом роботи учнівської спілки є формування в молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини. З цією метою в закладі відбувся загальноучилищний флешмоб «Краща мова єднання – українська», присвячений Міжнародному дню рідної мови. Традиційно проходять акції до Шевченківських днів «#selfie_with_Shevchenko», з нагоди Всесвітнього дня української хустки «Зроби фото з хусткою», «Я – українець, я – бренд» та ін.

За ініціативи лідерів учнівського самоврядування в навчальному закладі стартував проєкт «Життя у стилі ЕКО» під гаслом «Ми за чисту планету». Координатори проєкту організують прибирання прилеглених до училища територій, висаджують дерева та

квіти, проводять акції та виховні заходи на екологічній тематиці. Для реалізації профорієнтаційної мети в училищі стартував соціальний проєкт «Будуємо майбутнє разом». Головний меседж проєкту: «У сучасних реаліях робітничі професії в тренді. Навчання в професійному училищі – не вирок для невдач, а можливість вибудувати для себе гідне життя й успішна сходинка для кар'єрного росту». Цікавою частиною проєкту став розділ «Успішні випускники «Шосткинського вищого професійного училища». Щороку навчальні заклади випускають у самостійне життя частину своїх учнів. А чи завжди ми знаємо, як складається їхня доля? Лідери учнівського самоврядування вивчили це питання.

За підсумками такої пошукової роботи створено мультимедійний і друкований альбом «Успішні випускники Шосткинського вищого професійного училища», що містить цікаві історії кар'єрного сходження понад сотні колишніх наших учнів. Родзинкою стала агітбригада «Позитив», з уст якої пролунав головний меседж проєкту: «Навчатися в училищі – модно і престижно». З цією програмою учні виступили в усіх школах міста.

У Шосткинському вищому професійному училищі відбулося чимало цікавих і не менш значущих подій, які висвітлено на сторінках нашого сайту <https://vpu19.ucoz.ua/>, у фейсбуці <https://www.facebook.com/profile.php?id=100026793460923>, інстаграм <https://instagram.com/vpu19shostka?igshid=1999983a9d8cv> та новинах місцевого телебачення телеканалу «ТКС».

Життя в Шосткинському вищому професійному училищі не стоїть на місці. Сучасна учнівська молодь розумна і талановита, енергійна та небайдужа, активна й відповідальна. Вона готова до змін, здатна самостійно організувати своє суспільне життя і відповідати за свої рішення. А знання, навички й вміння, набуті в учнівському самоврядуванні, допоможуть їй успішно самореалізуватися в майбутньому житті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про освіту» від 05.06.2017 № 2145-VIII. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення 09.09.2020).
2. Закон України «Про професійно-технічну освіту». База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80>
3. Збірник інформаційно-методичних матеріалів з досвіду роботи органів учнівського самоврядування дітей та учнівської молоді Київщини / укладач Т. М. Доценко. – Біла Церква : ЦТДЮК, 2008. – 168 с.
4. Приходько М. І. Учнівське самоврядування в сучасному вимірі / М. І. Приходько. – Харків : Видавнича група «Основа», 2008. – 176 с.
5. Шикова Ю. О. Учнівське самоврядування: свобода і відповідальність в контексті громадянського виховання / Ю. О. Шикова // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. – Серія : Педагогіка і психологія, 2012. – № 37. С. 47–50. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzvdpu_pp_2012_37_13.

ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКА СТУДІЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

Наталія МАТВІЄВСЬКА, керівник літературно-мистецької студії «Кетяг талантів», викладач української мови та літератури, заступник директора з навчально-виховної роботи ДНЗ «Сумський центр харчових технологій, торгівлі та ресторанного сервісу», м. Суми

Висвітлено діяльність літературно-мистецької студії «Кетяг талантів» у рамках виховної роботи з учнівською молоддю, окреслено основні етапи роботи над альманахом, наведено приклади учнівських поезій.

Ключові слова: виховна робота, літературно-мистецька студія, альманах, розвиток таланту, поезія початківців.

Natalia MATVIEVSKA

LITERARY AND ART STUDIO OF STUDENT YOUTH

The article reflects the activities of the literary and art studio "Ketyag of talents" in the framework of educational work with students, outlined the main stages of the almanac improvement, examples of students poems are given.

Keywords: educational work, literary and art studio, almanac, talent development, poetry of beginners.

*Поезія – це свято, як любов.
О, то не є розмова побутова!*

Ліна Костенко

Однією з найважливіших функцій виховання залишається виявлення та розвиток здібностей, талантів здобувачів освіти. Виховна робота в закладі професійної (професійно-технічної) освіти багатоаспектна, різнопланова та спрямована на формування всебічно розвиненої особистості. Щороку до навчального закладу приходять першокурсники зі своїми неповторними характерами, темпераментами, вподобаннями, уміннями та навичками. Кожна дитина має таланти, які ми, педагоги, повинні розвивати. Звичайно, першочерговим завданням для педагогічного колективу залишається навчити здобувачів освітніх послуг того, за чим вони прийшли до закладу професійної освіти, – обраного фаху. Водночас не варто забувати, що вчорашні школярі прагнуть не лише отримати омріяну професію та скласти іспити на високий розряд, а й самореалізуватися у житті.

Передусім наголосимо, важливим є індивідуальний підхід до кожного: комплексне та детальне вивчення документації новоприбулого учня, анкетування, особисті бесіди педагогів (класний керівник, майстер виробничого навчання, викладач-предметник, керівник гуртка, практичний психолог та ін.), у ході яких з'ясовуються знання, уміння, здібності молодшої людини. Одним із видів роботи з обдарованою молоддю є діяльність літературно-мистецької студії.

© Матвієвська Н., 2020

У ДНЗ «Сумський центр ПТО харчових технологій, торгівлі та ресторанного сервісу» діє літературно-мистецька студія «Кетяг талантів», результатом роботи якої є випуски альманаху з однойменною назвою. Творча молодь з літературними здібностями має унікальну можливість презентувати свої надбання учнівському та педагогічному колективу на шпальтах газети закладу освіти «Вісник», в альманасі «Кетяг талантів», на сайті закладу. Окрім того, здобувачі освіти можуть узяти участь у різноманітних літературних конкурсах, познайомитися із сучасними письменниками, просто приємно і корисно поспілкуватися. Для багатьох це можливість заявити світу про себе, зробити перші спроби пера та навчитися поетично висловлювати думки.

У суспільстві досі, на жаль, побутує думка, що заклади П(П)ТО існують для молодих людей, які не показали високих результатів в освітньому процесі та позанавчальній діяльності. Насправді це не відповідає дійсності, адже у нашому закладі багато літературно здібних і талановитих вихованців. Отже, літературно-мистецька студія дає можливість змінити уявлення про досягнення наших здобувачів освіти. Вона діє на добровільних засадах, учні особисто вирішують доцільність виконання тих чи інших проектів без примусу педагога, але зауважимо, що саме викладач безпосередньо формує уявлення дітей про студію, пояснює можливості та перспективи самореалізації кожного учня. Саме керівник студії задає тон творчій роботі, м'яко коригує, наставляє, підказує, підтримує та зацікавлює.

Без потужної зовнішньої мотивації учнівського проекту важко відбутися. Без титанічних організаторських зусиль та доброзичливості педагога мистецька студія навряд чи працюватиме, тому на керівника покладено велику відповідальність за успіх справи.

Ідея створення літературної студії в нашому закладі має давню історію. Ще на початку своєї педагогічної роботи я зацікавлювала молодь навчальним предметом як на уроках, так і за межами навчального кабінету. Також намагалася відшукати з-поміж вихованців тих, хто робив перші спроби пера. Таких виявилось доволі багато, адже юність є порою становлення особистості, часом яскравих емоцій та вражень, пошуку самоідентичності. Отже, висловлені на папері власні емоції, почуття, переживання дають молодій людині гарну можливість сформулювати думку, занотувати почуте чи побачене. У результаті виникають цікаві вірші чи проза.

Метою створення літературної студії є підтримка талановитої молоді, організація цікавого та корисного дозвілля, залучення учнів до участі у різноманітних заходах. Авторам-початківцям приємно усвідомлювати, що їх почули та оцінили, адже молодь позитивно та дружньо сприймає творчість товаришів по парті. Юні поети виступають на святах, виховних заходах, презентуючи власні напрацювання.

Цікавою та плідною є робота зі створення поетичних збірок. Ці проекти літературно-мистецької студії зазвичай тривають декілька місяців і відбуваються кількома етапами.

Щороку вихованці літературної студії проводять цю копітку, але цікаву для них роботу. Учні також відвідують презентації нових книжок, спілкуються з письменниками-земляками, бувають у бібліотеках, музеях, на виставках та шліфують свої вміння і навички постійною працею з розвитку власних здібностей.

Безпосередні, інколи наївні вірші юних літераторів на просту життєву тематику вражають оригінальністю. Наприклад, на задану організаторами Всеукраїнського конкурсу учнівської творчості тему «*Ради тебе перли в душу сію, ради тебе мислю і творю...*» (В. Симоненко) були написали такі поезії (цитуюмо окремі рядки учнівських поезій).

Україна – наша рідна хата

*Україна – наша рідна хата,
Наше щастя і зоря в вікні.
Рідна мама, мудрий сивий тато...
І усе найкраще у мені!*

(Ігор Олійник)

Україна – це велична жінка

*Я пишаюсь тим, що українка,
Що живу на цій святій землі.
Україна – це велична жінка
Із вінцем страждання на чолі.*

(Діана Тіллаєва)

Ради тебе, моя Україно

*Ради тебе, моя Україно,
Закликаю: згуртуймося, брати,
За чудову, квітучу, єдину
Ми йдемо до святої мети.*

(Єлизавета Фоменко)

Україні

*Україна – матінка єдина,
Щедра, і красива, і свята.
Мова, мов дзвіночок, солов'їна,
Хутірці і села, і міста...*

(Владислав Чумаченко)

З теми «*Духовні святині рідного краю*» вихованці студії представили власні поезії: «Рідний край – це твоя земля» (Катерина Цибульняк); «Духовна святиня – мамине слово» (Альбіна Світайло); «Батьківська хата – святиня моя» (Ліза Фоменко); «Найбільша святиня» (Арсен Абдуллаєв); сенкани «Семінарія» та «Церква» (Ігор Олійник).

Козацька святиня

*Серед села святиня є – церквися,
Козацьким коштом зведена давно.
До неї сповідатись, помолитись
На свято, в будень йде усе село.*

(Владислав Чумаченко)

Як керівник студії я теж беру участь у кожному проекті, презентую свої вірші, власним прикладом заохочую дітей до творчості. Особисті поезії з цих тем: «Святині дитинства мого», «Духовність», «Дороговкази долі», «Промінчик моєї душі», «Святиня – рідний край».

Віршованою концепцією моєї власної збірки є рядки:

*Промінчик сонця в доньки в косах,
Шалені майські солов'ї...
І мамин двір у травах-росах –
Скарби духовності мої.*

Свої поезії на розсуд публіки презентують не лише учні Центру, а й працівники закладу: Едуард Козацький – поет, сценарист, піснетворець; Надія Панченко – поетеса, майстер виробничого навчання.

Отже, діяльність літературно-мистецької студії у закладі ПТО – це можливість для всіх учасників освітнього процесу розвинути не тільки власні літературні здібності, а й узяти участь у цікавих заходах та конкурсах, спілкуватися з поетами сучасності, емоційно насолоджуватись мистецтвом української поезії. Мудреці стверджують: «Людина перебуває на землі поетично».

УДК 377. 352

ОСОБЛИВОСТІ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ

Олександр СТРИЛЕЦЬ, директор Державного професійно-технічного навчального закладу «Дніпровський центр професійно-технічної освіти», м. Дніпро, аспірант Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

Розкрито актуальність, перспективність і переваги дуальної освіти. Висвітлено досвід навчального закладу в рамках соціального партнерства і перспектива створення на цій основі системи дуальної освіти. Висвітлено особливості професійної підготовки кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти, участь у Всеукраїнському експерименті за темою «Організація професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти».

Ключові слова: дуальне навчання, професійна (професійно-технічна) освіта, професійно-практична підготовка, ринок праці, роботодавці.

Oleksandr STRYLETS

FEATURES OF THE DUAL FORM OF EDUCATION

The article reveals the relevance, prospects and benefits of dual education. The experience of the educational institution within the framework of social partnership and the prospect of creating a system of dual education on this basis are presented. The peculiarities of professional training of skilled workers in the dual form of education, the participation of the educational institution in the All-Ukrainian experiment on the topic "Organization of professional training of future skilled workers in the dual form of education" are highlighted.

Keywords: dual obedient, professional (professional-thynic) offending, professional-practical circlosed, rynok labor, rabotodateles.

Виклад основного матеріалу. Нові виклики, які стоять перед професійною (професійно-технічною) освітою, кардинально змінюють вимоги до педагогів. Конкурентні фахівці, затребувані на ринку праці, повинні мати широкий спектр професійних компетенцій, деякі з яких можна опанувати лише на практиці. Наша мета – об'єднати зусилля ДПТНЗ «Дніпровський центр професійно-технічної освіти» та потенційних роботодавців для того, щоб майбутні випускники мали всі необхідні компетенції та відповідали сучасним вимогам. Одним із способів підвищення якості професійно-технічної освіти є дуальна підготовка, тобто підготовка висококваліфікованих фахівців у реальних виробничих умовах. Ця форма навчання, при якій практична частина навчання відбувається на робочому місці, а теоретична – на базі навчального закладу. Теорію, яку учні вивчають у навчальному закладі, вони можуть відразу протестувати на практиці, здобувши необхідні навички на ринку праці.

Навчаючись за дуальною формою здобуття освіти, наші учні вивчають необхідні методи-ки і технології під керівництвом наставників,

© Стрілець О., 2020

отримують практичний досвід і, що важливо, можливість подальшого працевлаштування. Спільними зусиллями влади, роботодавців, науковців, методичної служби та закладів професійної (професійно-технічної) освіти в Дніпропетровській області продовжується впровадження елементів дуальної форми здобуття професійної освіти. Система підготовки кадрів з елементами дуальної форми здобуття освіти впроваджується Дніпровським центром професійно-технічної освіти в рамках реалізації дослідно-експериментальної роботи всеукраїнського рівня «Особливості професійної підготовки кваліфікованих робітників машинобудівної галузі за дуальною формою здобуття освіти у ДПТНЗ «Дніпровський центр професійно-технічної освіти» на прикладі всеукраїнського експериментального майданчика» – тема міжнародного круглого столу на базі Центру. Захід було проведено у вересні 2020 року, у ньому взяли участь представники Департаменту освіти і науки облдержадміністрації, Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, Федерації організацій роботодавців Дніпропетровщини, німецької організації роботодавців NORDMETALL, навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області,

підприємств машинобудівної галузі, майстри виробничого навчання та викладачі навчального закладу.

Під час круглого столу розглянуто результати проведення експерименту всеукраїнського рівня за темою «Організація професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти» та досвід дуального навчання Німеччини, відзначили основні завдання та вимоги до підприємств, залучених до підготовки фахівців за дуальною формою навчання, необхідність забезпечення взаємозв'язку, взаємопроникнення та взаємовпливу різних систем (наука та освіта, наука і виробництво), які дають змогу вносити якісні зміни в систему освіти, висвітлили проблеми організації професійно-практичної підготовки в умовах дуальної форми здобуття освіти.

Основними завданнями дуального навчання є:

- удосконалення практичної складової освітнього процесу зі збереженням достатнього рівня теоретичної підготовки, що забезпечує дотримання стандартів освіти;
- підготовка кадрів, які максимально відповідають сучасним вимогам ринку праці та роботодавців;
- підвищення мотивації здобувачів освіти до отримання кваліфікації (спеціальності) та можливості працевлаштування;
- підвищення професійної мобільності та конкурентоздатності випускника на ринку праці;
- забезпечення взаємозв'язку, взаємопроникнення та взаємовпливу різних систем (наука та освіта, наука і виробництво), які дають змогу вносити якісні зміни в систему освіти;
- сприяння адаптації здобувачів освіти до умов виробництва.

Водночас існують проблеми в організації навчання за дуальною формою здобуття освіти, а саме:

- суперечності між необхідністю дотримання чинних нормативних документів Міністерства освіти і науки України щодо структури й змістових аспектів навчального плану закладу освіти та яскраво вираженою виробничою спрямованістю освітнього процесу, необхідністю його насичення максимальною кількістю потрібного для виробництва навчального матеріалу;
- організація робочого місця здобувача освіти на підприємстві, правове, матеріально-технічне та фінансове забезпечення його діяльності (питання заробітної плати, відпусток, підпорядкованості згідно з вимогами трудового законодавства тощо);

- якість юридичного забезпечення підготовки та функціонування тристороннього договору між підприємством, закладом освіти та здобувачем освіти (відповідність норм договору чинному законодавству, наявність та дієвість санкцій за порушення вимог договору однією зі сторін тощо).

На основі узагальнення матеріалів круглого столу було надано рекомендації:

- розширити та вдосконалити практичну частину програми із збереженням достатнього рівня теоретичної підготовки;
- забезпечити взаємозв'язок та взаємовплив різних систем (освіта і виробництво, освіта і наука та наука і виробництво) для впровадження важливих змін, спрямованих на підвищення якості освіти;
- підвищити якість підготовки фахівців відповідно до реальних вимог ринку праці та забезпечити підготовку кваліфікованих фахівців для національної економіки;
- посилити роль роботодавців та громадських об'єднань у системі підготовки кваліфікованих фахівців від формування змісту освітніх програм до оцінювання результатів навчання;
- підвищити рівень конкурентоспроможності випускників в умовах глобалізації та сприяння підвищенню рівня зайнятості молоді;
- скоротити період адаптації випускників закладу освіти до професійної діяльності;
- підвищувати мотивацію здобувачів освіти до навчання;
- проводити роз'яснювальну роботу з виробничими підприємствами про переваги дуального навчання;
- підготувати комплекс методичного забезпечення для дуальної системи навчання;
- пошук бізнес-партнерів і визначення критеріїв відбору підприємств для проведення практичної частини навчання.

Висновки. Дуальна форма навчання – це практико-орієнтоване навчання, побудоване на основі соціального партнерства, спрямоване на формування нової моделі професійної підготовки фахівців з обов'язковими періодами виробничого навчання і виробничої практики. Такий підхід впроваджується на базі підприємств та передбачає зміцнення зв'язків навчання з виробництвом, визначення провідної ролі та підвищення відповідальності роботодавців за якість підготовки кваліфікованих кадрів. Це величезна можливість повністю зануритися в обрану професію, гідно оцінити компетентність, перейняти досвід висококласних фахівців, взяти участь у різних курсах і проектах.

ПРІОРИТЕТИ ПРОФОРІЄНТАЦІЇ

Віталія КАМИШАНСЬКА, директор Державного навчального закладу «Сумське міжрегіональне вище професійне училище», м. Суми

Висвітлено сучасні напрями профорієнтаційної роботи у закладі професійної (професійно-технічної) освіти для створення умов професійного самовизначення учнівської молоді. Особливу увагу звернено на ефективні інструментарії проведення профорієнтаційної роботи у державному навчальному закладі «Сумське міжрегіональне вище професійне училище»: профорієнтаційний проєкт «Місто професіоналів», майстер-класи, курсова підготовка на базі навчально-практичних центрів з професій будівельного та енергетичного напрямку підготовки, позаурочні заходи спільно з учнями шкіл міста.

Ключові слова: профорієнтаційна робота, проєкт, самовизначення, учнівська молодь, інструментарії, курсова підготовка, позаурочні заходи.

Vitaliia KAMYSHANSKA

PRIORITIES OF CAREER GUIDANCE

The article highlights the areas of reformatting career guidance work in the institution of professional (vocational) education to create conditions for professional self-determination of student youth. Particular attention is paid to effective forms for career guidance work in the state educational institution "Sumy Interregional Higher Vocational School": career guidance project "City of Professionals", master classes, course training on the basis of educational and practical centers for construction and energy training, extracurricular activities together with students of schools of the city.

Keywords: career guidance work, project, self-determination, student youth, tools, course preparation, extracurricular activities.

Успішний фахівець – це правильний вибір професії

Профорієнтаційна робота в закладі професійної (професійно-технічної) освіти є пріоритетним напрямом роботи колективу, оскільки вона визначає подальше існування закладу. Вважаю, що час вимагає переформатувати роботу з профорієнтації, щоб вона мала системний характер і була спрямована на особистість. Необхідно змістити акценти з інформування на мотивування, збалансувати професійно-кваліфікаційний попит на освітні послуги відповідно до вимог регіонального ринку праці. Сьогодні колектив ДНЗ «Сумське міжрегіональне ВПУ» шукає нові форми роботи з випускниками шкіл та їх батьками.

Державний навчальний заклад «Сумське міжрегіональне ВПУ» здійснює підготовку за професіями: «Маляр», «Штукатур», «Лицувальник-плиточник», «Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів», «Електрогазозварник», «Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування», «Монтажник систем утеплення будівель», «Монтаж-

ник гіпсокартонних конструкцій», «Монтажник-складальник металопластикових конструкцій», «Кухар», «Кондитер».

Розуміємо: результат профорієнтації – це виконання регіонального плану набору, збільшення контингенту учнів, стабільна робота колективу. «Чим привернути увагу до закладу, до професій, за якими надаються освітні послуги?» – розмірковували ми на нарадах. Беремо участь у Фестивалі духових оркестрів «Сурми Конституції», і всі розуміють, що це масштабний захід у Сумах, у фестивалі «Схід-Рок» – це Тростянець. «Що зробити креативною візиткою училища, щоб за назвою було зрозуміло: що це і де?» – замислювався колектив.

Сьогодні ми досягаємо ефективності у профорієнтаційній роботі тому що:

- *по-перше*, створено Центр кар'єри на базі приймальної комісії, в якому є банк даних учнівської молоді, який постійно оновлюється; триває співпраця з місцевими органами влади, загальноосвітніми закладами, соціальними партнерами та підприємствами-виробниками сучасних будівельних матеріалів, інструментів, залучаються фахівці підприємств до участі у вечорах профорієнтації, диспутах, профорієнта-

Мал. 1. У Навчально-практичний центрі з професії «Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування»

Мал. 2. Майстер-клас здобувача освіти групи № 18 Максима Литвиновського на відкритті навчально-практичного центру з професії «Монтажник гіпсокартонних конструкцій» у Сумському міжрегіональному ВПУ

ційних ділових іграх, майстер-класах, ярмарках вакансій. Також плануються заходи та надається допомога молодим педагогам із питань профорієнтації, розробляються рекламні матеріали та створюються відеоролики професійного спрямування;

- *по-друге*, постійно забезпечується соціально-психологічний супровід (діагностичний, консультативний, корекційний) як абітурієнтів, так і здобувачів освіти з метою успішної їх соціалізації, тому що у складі контингенту учнів щорічно третина дітей із соціально незахищених категорій населення, дітей із девіантною поведінкою, з особливими освітніми потребами тощо;

- *по-третє*, формуємо позитивний імідж училища, оновлюючи навчально-матеріальну базу, відкриваючи навчально-практичні центри з професій, долучаючись до соціальних проєктів, інформуємо громадськість через засоби масової інформації, соціальні реклами (мал. 1, 2).

Важливе місце у профорієнтаційній роботі відводимо також офіційному сайту. Він містить інформацію для випускників шкіл, їх батьків, молоді, незайнятого населення.

На сучасному етапі розвитку інформаційно-комунікаційних технологій особливе місце посідають соціальні інтернетні мережі. Їх популярність зростає серед молоді, яка є отримувачем освітніх послуг. Зважаючи на це, на сторінках сайту та у соціальних мережах подаємо останні новини про заходи, які відбуваються в училищі, ознайомлюємо з досягненнями колективу, переліком освітніх послуг та навчально-виробничою діяльністю. Також ми вивчаємо досвід роботи інших закладів освіти та адаптуємо цікавинки під умови діяльності свого колективу, започатковуємо нові форми профорієнтаційної роботи, поєднуючи їх з історією училища, міста, держави.

Так, у 2017 р. за підтримки Валентини Кос, Олени Хачатрян, організаторів Всеукраїнського профорієнтаційного фестивалю «City Work fest», ми створили своє «Місто, де працюють діти». Ця подія стала стартовим профорієнтаційним проєктом у Сумській області. Колективом було проведено колосальну роботу, її результат – це участь більше 800 дітей від 3 до 17 років та їх рідних уже в перший рік. Захід викликав справжній фурор. Позитивні емоції дітей зашкалювали від майстер-класів професій в імпровізованому містечку, де були свої закони, інструкції, економіка, грошова одиниця. Колектив мав нагоду заявити про перспективи отримання професій в училищі значній кількості молоді.

У 2018 р. в училищі відбувся захід «PROFI CITY» («Місто професіоналів») – проєкт, що став візитівкою професійної орієнтації нашого училища, про який знають сьогодні і у школах, і у дошкільних закладах, на який намагаються потрапити першими. Завдяки реалізації цього проєкту, ми здійснюємо мрії наших майбутніх абітурієнтів: даємо можливість дітям спробувати себе в різних професіях, ознайомитися із навчально-матеріальною базою закладу, поспілкуватися з педагогами, майстрами.

Учасники проєкту-гри, отримали «трудоу книжку», «влаштувалися на роботу» і пройшли майстер-класи з професій будівельного, енергетичного, автомобільного напрямку та харчових технологій. Продемонструвавши набуті навички, отримали «заробітну плату» та придбали солодощі і подарунки в імпровізованій крамниці проєкту. Головною подією свята став розіграш суперпризів від спонсорів (мобільний телефон, флешки).

Розуміння структури та змісту профорієнтаційної роботи дає нам можливість добирати її відповідні форми, робити більш ефективною, цілеспрямованою.

Зустріч учнів та педагогічних працівників з ветеранами будівельної галузі у Сумському міжрегіональному ВПУ

З-поміж ефективних інструментів проведення профорієнтаційної роботи є святкування (відзначення) знаменних дат, професійних свят, а саме: зустріч з працівниками-ветеранами будівельної галузі, випускниками училища, тематичні курси за професійним спрямуванням, спортивно-масові заходи спільно з учнями шкіл міста, посвята в кухаря, екскурсії.

Особливе емоційне навантаження для гостей має всесвітньо відома виставка документальних графічних робіт Миколи Бондаренка (житель с. Успенка Буринського району), що експонується в училищі в рамках роботи Центру досліджень Голодоморів з 2017 р. і яка побувала на всіх континентах Землі, майже в усіх країнах світу «Україна-1933, кулінарна книга».

Майстер-класи наших учнів із приготування маторжеників періоду Голодомору 1932–1933 років за рецептами, зібраними Миколою Бондаренком, та порівняльна дегустація маторжеників – їжі років голодомору із сучасними борошняними і кондитерськими виробами, які є невід'ємною складовою української кухні і в будні, і в свята, не залишає байдужих до реальних подій життя українського народу, спонукає до переосмислення історичного минулого держави, формує активну громадянську позицію, ціннісне ставлення до життя і є вагомим аргументом у виборі професій «Кухар» та «Кондитер».

Педагогічний колектив постійно рухається вперед, орієнтується на технології майбутнього, аналізуючи динаміку ринку праці, осучаснює цей напрям діяльності.

Ще однією родзинкою нашої роботи стали майстер-класи з професій будівельного напрямку в приміщенні ТЦ «Епіцентр», проведені учнями закладу разом із майстрами виробничого навчання, де представлено новітні технології та сучасні матеріали в локаціях: декоративне оздоблення поверхонь, система утеплення будівель, монтаж гіпсокартонних конструкцій, барельєф, лицевальник-плиточник.

Престижність навчання в училищі – головна ідея кожного проведеного заходу. Підтримавши пропозицію обласного центру зайнятості щодо проведення «Ярмарку вакансій» на базі нашого училища, запросили соціальних партнерів – роботодавців, які пропонували випускникам професійне працевлаштування в будівельній галузі, на підприємствах промисловості та ресторанного бізнесу.

Ми постійно презентуємо професійні компетентності здобувачів освіти закладу у виставковому центрі «Іллінський». Використовуємо можливості міського конкурсу кондитерів, щоб заявити про професіоналізм як учнів, так і майстрів виробничого навчання, демонструючи свої кондитерські шедеври відвідувачам і журі.

Саме такі заходи дають можливість замислитися над тим, хто ти є і ким станеш. Від правильності обраного професійного шляху залежить, як складеться життя, які цінності будуть найважливішими для сучасної української молоді в майбутньому. Професія ж визначить і соціальний статус, і затребуваність у житті, і рівень матеріального добробуту.

УДК 159.9:37.015.3

ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ФАХІВЦЯ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ КОЛЕДЖУ

Ірина СТАДНІЙЧУК, кандидат педагогічних наук, викладач вищої категорії Відокремленого структурного підрозділу «Ладижинського фахового коледжу Вінницького національного аграрного університету», м. Ладижин, Вінницька область

Схарактеризовано зміст поняття «освітнє середовище». Доведено, що освітнє середовище – це основа будь-якого закладу освіти, у якому створено відповідні умови для виховання і формування особистості, захищеності і задоволення основних потреб всіх учасників освітнього процесу, їхнього професійного розвитку. Викладено основні функції, які реалізовує коледж (особистісно орієнтоване навчання, моніторинг психологічного стану студентів, практичне навчання студентів, заходи, спрямовані на підвищення рівня професійної грамотності).

Ключові слова: освітнє середовище, психологічна готовність, особистісні якості, професійна підготовка.

Iryna STADNIICHUK

FORMATION OF THE PERSONALITY OF THE SPECIALIST IN THE EDUCATIONAL ENVIRONMENT OF THE COLLEGE

The meaning of the concept "educational environment" is characterized. It is proved that the educational environment is the basis of any educational institution, which has created appropriate conditions for education and formation of personality, security and satisfaction of the basic needs of all participants in the educational process, their professional development. The main functions implemented by the college are described (personality-oriented education, monitoring of the psychological state of students, practical training of students, measures aimed at improving the level of professional literacy).

Keywords: educational environment, psychological readiness, personal qualities, professional training.

Освіта – це один з найдавніших соціальних інститутів, що має відповідно до потреб суспільства відтворювати і передавати знання, уміння, навички, готувати нові покоління для життя, готувати суб'єктів соціальної дії для розв'язання економічних, соціальних, культурних проблем, що стоять перед людством. У сучасному світі освіта – складне і багатоманітне суспільне явище, сфера передачі, засвоєння знань і соціального досвіду. Заклад фахової передвищої освіти, як функціональна освітня установа, має об'єктивні та обов'язкові взаємозв'язки з державними органами управління, органами виконавчої влади та самоврядування. Коледж виступає органічною складовою структури соціуму і водночас однією із важливих його ланок – системи освіти в країні, яка забезпечує фахову передвищу освіту кожному студенту.

Формування особистісної сфери фахівця здійснюється під впливом не тільки цілеспрямованого освітнього процесу, а й специфічного професійного середовища, до якого він адаптується, приступаючи до навчання в коледжі. Для створення сучасного освітнього середовища, яке справді надає можливості для реалізації особистісного потенціалу кожного студента, необхідно розуміння психологічних особливос-

тей студентського віку, властивих йому криз, знання психолого-педагогічних характеристик як студентства загалом, так і специфіки конкретного контингенту, орієнтація на вимоги, що висуваються до майбутнього фахівця аграрної сфери. Тому, освітнє середовище – основа будь-якого вищого навчального закладу. В ньому формуються умови для виховання і формування особистості, захищеності і задоволення основних потреб усіх учасників освітнього процесу, їхнього професійного розвитку.

Освітнє навчальне середовище О. Роганов розглядає як «сукупність умов, які забезпечують певний педагогічний результат» або як стверджує В. Сластьонін – «певну морально-психологічну обстановку, яка підсилена комплексом заходів організаційного, методичного, психологічного характеру» [4]. Досліджуючи освітнє середовище як цілісність, О. Артюхіна вказує на складність природи освітнього середовища, її багатофакторність і багатокомпонентність та виділяє три структурні рівні організації:

- освітнє середовище як динамічна цілісність, що інтегрує взаємодію просторових відносин архітектурного, матеріально-технічного, соціокультурного (гуманітарного), інформаційного, педагогічного середовищ;

- освітнє середовище як сукупність побудованих за концентричним принципом компо-

© Стаднійчук І., 2020

ментів: освітнє середовище відділення, курсу, групи, середовище установи, у якій реалізується навчально-виховний процес;

- освітнє середовище коледжу як духовна спільність, що постає в міжсуб'єктній взаємодії і сприяє професійно-особистісному становленню майбутнього фахівця. Причому своєрідним стержнем освітнього середовища є ціннісна спільність і традиції закладу фахової передвищої освіти [4, 59].

Отже, можна стверджувати, що педагогічне середовище у будь-якому його трактуванні передбачає розвиток особистості з урахуванням цілей навчання та оптимальних умов для їх реалізації.

Метою статті є аналіз освітнього середовища Відокремленого структурного підрозділу «Ладжинського фахового коледжу Вінницького НАУ», побудованого на основі системного підходу до проєктування навчально-виховного процесу, та висвітлення перспектив його розвитку для організації професійної підготовки майбутніх фахівців для аграрної сфери.

Психологія освітнього простору, яка розглядає людину як продукт середовища, що тісно з ним взаємопов'язаний, і дає можливість по-новому бачити психічні процеси та організацію обміну інформацією між людиною і середовищем, а отже, може запропонувати наукове підґрунтя для вирішення педагогічних проблем вищої школи. Оскільки молода людина, стаючи студентом, на тривалий час потрапляє у навчальний заклад, то вплив унікального освітнього середовища коледжу є пролонгованим у часі та може, на нашу думку, регулюватись у бажаному напрямі. Ми поділяємо погляди психологів Х. Штейнбаха та В. Єленського, авторів книжки «Психологія життєвого простору», які вважають, що ефект впливу середовища стає відчутним тільки після тривалого перебування у ньому [6, 3].

Освітнє середовище розглянемо як простір навчання і як простір навчального містечка. Простір навчання охоплює аудиторії, лабораторії, навчальні майстерні, бібліотеку, гуртожиток, спортивні споруди. Середовище навчання є частиною середовища навчального містечка. Воно містить усі навчальні середовища, у яких працюють студенти та викладачі і які мають важливий вплив на процеси викладання та навчання.

Освітнє середовище професійної підготовки техніків-електриків розглядаємо на основі моделі, запропонованої Н. Спічко [5]. Виокремимо чотири компоненти: *суб'єкти освітнього процесу*, якими є студент і викладач; *соціальний компонент*, який складають інші студенти, їхні ровесники, викладачі інших дисциплін, лаборанти та майстри практичного навчання, з якими студент взаємодіє під час навчальної практики;

просторово-предметний компонент, представлений аудиторіями та іншими приміщеннями, де студенти оволодівають змістом навчання, матеріалізованим у технічних та нетехнічних засобах (підручники, навчальні посібники, комп'ютерна техніка, електричне обладнання, інструмент); технологічний компонент, до якого належать прийоми і технології професійної підготовки.

Досягнення запланованого результату забезпечується соціальним і просторово-предметним оточенням, міждисциплінарним характером навчання, відповідними засобами та технологіями, а також проходженням практичного навчання. Таке освітнє середовище сприяє усвідомленню мети, завдань, змісту і специфіки організації навчання електротехнічній спеціальності. Студенти і викладачі взаємодіють як суб'єкти навчального процесу в навчальному та техногенному освітньому середовищі, оскільки предметом педагогічної взаємодії є електрообладнання та устаткування. З огляду на те, що розвиток особистості, яка перебуває серед технічного обладнання, здійснюється на основі власного світобачення та світорозуміння і передбачає сприймання та рефлексію власних цінностей і суспільних взаємозв'язків.

Особистісне зростання як важлива передумова професійного становлення є завершальним етапом соціалізації, одним із найважливіших компонентів якої постає психологічна готовність до обраної професії (І. Бех, І. Зубкова, Є. Кайрис, В. Киричук, О. Кучерявий, О. Орлов, Л. Петровська, Т. Печериця, Т. Резнік, Е. Салівон, О. Солодухова та ін.). Формуванню психологічної готовності до професії технік-електрик має передувати спеціальна підготовка, метою якої є насамперед самопізнання і саморозвиток. Питання розуміння життєвих цінностей, аналіз адаптивних можливостей студентів щодо майбутньої професії, сприймання ними майбутньої професії перебувають у компетентності психологічного супроводу педагогічного процесу.

Психологічний супровід у нашому коледжі передбачає психопрофілактичну, психодіагностичну, психокорекційну, консультативну та просвітницьку діяльність з роз'ясненням актуальних проблем та методів психології, основною метою яких є сприяння саморозумінню, самоусвідомленню, самопізнанню, особистісному і професійному саморозвитку. Коротко розкриємо її зміст.

Особистісно-орієнтоване навчання забезпечує перетворення студента з пасивного спостерігача, який засвоює знання та досвід, на активного співрозмовника та співробітника, суб'єкта навчально-виховної діяльності, продуктивної праці.

У процесі викладання технічних дисциплін викладачі з урахуванням основних принципів і умов особистісно орієнтованої технології навчан-

ня використовують різноманітні методи і форми організації навчальної діяльності, створюють атмосферу зацікавленості, стимулюють студентів до висловлювань, використання різних способів виконання завдань, право на помилку одержання неправильних відповідей, використовують на заняттях опорні схеми, мультимедійні презентації, що дає змогу студентам вибрати найбільш значущі для них види та форми навчального змісту, сприяють запровадженню принципу індивідуалізації навчання, створювати на заняттях педагогічні ситуації спілкування, які допомагають кожному студенту виявити ініціативу, самостійність, вибірковість у способах роботи.

Моніторинг психологічного стану студентів першого курсу, їх адаптації до умов навчання у ВНЗ; вивчення мотивів першокурсників щодо вибору ВНЗ, їхніх уявлень і шляхів інформування про майбутню професію, динаміки змінення у студентів ставлення до неї у процесі професійної підготовки; діагностика особистісних якостей студентів та відстеження характеристик їхнього особистісного і професійного саморозвитку.

Практичне навчання студентів коледжу є важливою складовою навчально-виховного процесу. Основна мета – закріплення та поглиблення знань, отриманих в процесі теоретичної підготовки та формування у студентів необхідних умінь й навичок з обраної спеціальності. Навчальна практика має бути безперервною протягом усього періоду навчання та проводитися за структурно-логічною послідовністю для одержання студентами необхідного й достатнього обсягу практичних знань і умінь.

Під час навчальної практики студенти ознайомлюються із особливостями майбутньої спеціальності, отримують необхідні уміння і навички з навчальних дисциплін. Для проведення таких практик у коледжі обладнано 26 аудиторій і 8 лабораторій, в повному обсязі використовуються навчально-виробничі майстерні.

Заходи, спрямовані на підвищення рівня професійної грамотності, самопізнання, самоаналізу майбутніх техніків-електриків. Тісна співпраця навчальних закладів з роботодавцями – це необхідна умова підготовки високопрофесійного фахівця та перспективний шлях розв'язання багатьох проблем, що виникають у процесі подальшого працевлаштування молодих спеціалістів. Основними формами співпраці Відокремленого структурного підрозділу «Ладизинського фахового коледжу Вінницького НАУ» із потенційними працедавцями для наших випускників є ознайомлення з діяльністю підприємств, лекції, консультації, проведення майстер-класів, участь представників підприємств у конкурсах фахової майстерності, участь роботодавців в організації професійно-практичної підготовки.

Адміністрація і педагогічний колектив коледжу розуміють, що мають працювати на випередження і швидку адаптацію випускників у виробничу сферу, а система соціального партнерства сприяє позитивним зрушенням у роботі навчального закладу та дає можливість здійснювати підготовку висококваліфікованого, конкурентоспроможного на ринку праці спеціаліста. Тому студенти коледжу є частими гостями на підприємствах міста. Це дає їм можливість наочно та більш детально ознайомитись із майбутньою виробничою діяльністю, оцінити переваги отримання даної професії, побачити реальну сучасну потребу роботодавців в кадрах

Гуртожиток. Студентське життя – особливий період для кожної молодої людини, яка вирішила здобути професійну освіту. Навчання в іншому місті передбачає вирішення житлового питання для студентів.

У молоді є два варіанти: жити в гуртожитку чи орендувати квартиру. Кожен з них має свої переваги і недоліки. У виховній роботі ми враховуємо, що певна частина студентів проживає в гуртожитку. Створення для його мешканців комфортних житлово-побутових умов, та необхідних умов для ефективної самопідготовки й успішної реалізації їх творчих здібностей є одним із пріоритетних напрямів нашої діяльності. Вихователі гуртожитків вивчають соціально-психологічних особливостей підлітків. Це допомагає їм ефективніше здійснювати виховний процес, який в умовах гуртожитку передбачає опікування у вільний час, у побуті, особистому житті юнаків та дівчат. Для ефективної реалізації виховного процесу вихователі застосовують методи переконання, стимулювання, оцінки та самооцінки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Выготский Л. С. Педагогическая психология / Л. С. Выготский; под ред. В. В. Давыдова. – Москва : Педагогика, 1991. – 480 с.
2. Ларисова И. А. Педагогически комфортная среда как средство формирования творческой самореализации подростков во внеурочной деятельности / И. А. Ларисова // *Фундаментальные исследования*. – 2011. – № 12. – С. 493–497.
3. Новиков В. Н. Образовательная среда вуза как профессионально и личностно стимулирующий фактор / В. Н. Новиков // *Электронный журнал «Психологическая наука и образование»*. – 2012. – № 1. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.psyedu.ru
4. Роганова М. В. Виховання духовної культури у студентів вищих навчальних закладів в інтегрованих групах навчання: теорія і практика: монографія / М. В. Роганова. – Краматорськ, 2010. – 426 с.
5. Спичко Н. А. Образовательная среда в обучении иностранным языкам / Н. А. Спичко // *Иностранные языки в школе*. – 2004. – № 5. – С. 44–48.
6. Штейнбах Х. Психология жизненного пространства / Х. Штейнбах, В. Еленский. – Санкт-Петербург, 2004. – 240 с.

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС В УМОВАХ КАРАНТИНУ

Наталія ДЯКУНЧАК, заступник директора з навчально-виховної роботи Люботинського професійного ліцею залізничного транспорту, м. Люботин, Харківська область;

Тетяна РОЖКОВА, методист Люботинського професійного ліцею залізничного транспорту, м. Люботин, Харківська область

Розглянуто актуальні питання проведення вступної кампанії, забезпечення освітнього процесу, виконання навчальних програм, професійно-практичної підготовки та сучасні підходи до підготовки майбутніх кваліфікованих робітників залізничного профілю в умовах дистанційного (змішаного) навчання на прикладі Люботинського професійного ліцею залізничного транспорту.

Ключові слова: вступна кампанія, дистанційне навчання, освітнє середовище, ІКТ, навчальний контент, онлайн-інструменти, інтернет-ресурси, STEAM-освіта, дуальна форма навчання, соціальне партнерство, сучасні технології навчання.

Natalya DYAKUNCHAK, Tatiana ROZHKOVA

ORGANIZATION OF THE EDUCATIONAL PROCESS DURING QUARANTINE

Main questions of academic year are: entering campaign, ensuring the Educational Process, implementing educational programs, vocational training and modern approaches for studying future qualified railway workers in the distance learning as example Lubotyń professional lyceum of railway transport.

Keywords: entering campaign, distance learning, learning environment, ICT, educational content, online tools, Internet resources, STEAM education, dual education, social.

Пошук нових, неординарних шляхів в умовах карантину. Виконання регіонального замовлення – завжди випробовування на міцність системи профорієнтаційної роботи закладу освіти, це постійний пошук нових, неординарних шляхів проведення вступної кампанії. Ліцей проводить заходи щодо вступу на навчання протягом усього навчального року. Це безперервний процес, який триває постійно. Карантинні заходи внесли свої корективи не тільки в освітній процес, а й у проведення профорієнтаційної роботи. Дистанційне навчання в закладах освіти обмежило спілкування із випускниками шкіл, стало причиною скасування Днів відкритих дверей. Але, незважаючи на всі обставини, адміністрація ліцею докладала чимало зусиль для організації та проведення вступної кампанії.

Співпрацюємо із закладами загальної середньої освіти як міста Люботина, так і багатьох районів Харківської області та інших областей за допомогою електронного зв'язку, а саме: звернулися до директорів закладів з проханням розмістити наші профорієнтаційні матеріали на сайтах закладів. Це дало можливість випускникам шкіл ознайомитися із професіями, якими можна оволодіти у нашому ліцеї. Мабуть, найефективнішою формою роботи є створення відеороликів, які популяризують професії, дають уявлення про саму професію, дають змогу

© Дякунчак Н., Рожкова Т., 2020

майбутньому абітурієнтові ознайомитися із закладом освіти, підприємствами, де можна влаштуватися на роботу після отримання професії. Також інформацію про вступну кампанію у ліцей розміщено в різних групах у соціальних мережах, що є ефективним інструментом просування освітніх послуг.

Абітурієнти мають змогу заповнити електронну форму онлайн-заяви, ознайомитися зі списком необхідних документів та критеріями, за якими відбувається відбір, що розміщені на сайті ліцею за посиланням <https://lplzt.ptu.org.ua>.

Роботу приймальної комісії було організовано за змішаною формою:

- **дистанційно:** телефонне спілкування з абітурієнтами та їхніми батьками, які подали електронні заяви для вступу; консультування щодо необхідних документів для вступу, визначення часу зустрічі або отримання необхідних документів (їх копій) для вступу за допомогою різних месенджерів Viber, Telegram, засобів зв'язку (Укрпошта, Нова пошта);

- **очно:** зустрічі з абітурієнтами та їхніми батьками проводяться в індивідуальному порядку в попередньо визначений час, усі сторони дотримуються безпечної дистанції та маскового режиму.

Наразі за кількістю сформованих особистих справ лідерами з-поміж залізничних професій, які мають бажання отримати абітурієнти є «Слюсар з ремонту рухомого складу. Помічник машиніста тепловоза, електровоза, електропоїзда» як

на базі базової загальної середньої освіти, так і на базі повної загальної середньої освіти.

Інструменти забезпечення освітнього процесу в умовах дистанційного (змішаного) навчання – запорука успішної підготовки кваліфікованих робітників. Нині інформаційні технології та різноманітні гаджети стали невід'ємною частиною нашого життя. В умовах карантину ми відчули значення інформаційної та цифрової компетентностей для повноцінного існування в сучасному суспільстві. Головне завдання педагогічних працівників – зберегти якість надання освітніх послуг в умовах дистанційного навчання.

Ми запровадили ІКТ у всі види освітньої діяльності:

- створили онлайн-платформу з навчальними й методичними матеріалами для здобувачів освіти та педагогів;
- використовуємо електронні підручники, контент-бібліотек, смарт-комплексів, нові ІТ-технології, мультимедійні засоби навчання, соціальні професійні мережі.

Розробили мобільне освітнє середовище, що відповідає структурі освітнього процесу, зрозуміле у використанні та має можливість своєчасного наповнення навчального контенту. Наші педагоги активно використовують всі можливості Google disk.

В умовах дистанційного навчання розроблено та працює сайт «Дистанційне навчання», на якому розміщуються: розклад занять та матеріали до кожного уроку. Для зручності користування передбачена проста система навігації. Матеріали до уроків містять: презентації, конспекти, опорні схеми, посилання на інтерактивні вправи LearningApps, тестові завдання в Google формах, QR-коди, відеозаписи демонстрацій практичних робіт; посилання на джерела інформації; відеоуроки та посилання на відеоматеріали, відзняті викладачами; зв'язок з Classroom; зворотний зв'язок (особисті e-mail, viber викладача тощо). Для проведення професійно-практичної підготовки розроблено сайти майбутніх залізничників з професій «Слюсар з ремонту рухомого складу», «Касир квитковий, касир вантажний», де розміщені матеріали для проведення уроків виробничого навчання (інструкції, технологічні картки, креслення та відеозаписи з покроковим виконанням слюсарних операцій). Електронні версії підручників, посібників, навчальних матеріалів з професій розміщені в онлайн-бібліотеці ліцею. Викладачі та здобувачі освіти мають доступ до електронних ресурсів, незалежно від місця перебування.

Педагогічні працівники ліцею активно використовують технологію BYOD (англ. Bring Your Own Device – Принеси Власний Пристрій). Суть цієї концепції полягає в тому, що здобувачі освіти під час навчання активно використовують власні

пристрої – переважно смартфони, комп'ютери, ноутбуки або планшети. Педагоги ознайомилися з новими для них інтернет-ресурсами та онлайн-інструментами для здійснення освітньої діяльності під час дистанційної роботи із здобувачами освіти. Активно користуються такими сервісами: Google Classroom, Moodle-платформа, Zoom-сервіс та проводять онлайн-уроки, відеоконференції, онлайн-зустрічі тощо.

Сучасні підходи у підготовці кваліфікованих робітників. 2020 р. – рік упровадження STEAM-підходу в Україні. Ми не залишилися осторонь. У ліцеї створили два сучасних кабінети та обладнали їх відповідною сучасною матеріально-технічною базою для вивчення природничо-технічних предметів: хімії, фізики та електротехніки. Одна з основних новацій для ліцею – соціальне партнерство.

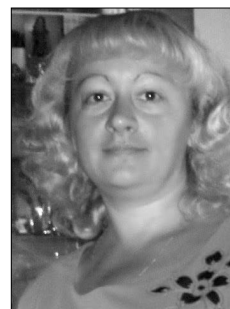
Завдяки розвитку соціального партнерства підвищився інтерес до навчання залізничних професій. Відвідування музеїв, проведення професіографічних екскурсій, уроків професійної підготовки у виробничих підрозділах регіональних філій АТ «Укрзалізниця» сприяє формуванню та подальшому розвитку професійних компетентностей майбутніх кваліфікованих робітників. Є групи, які навчаються за програмами з елементами дуальної форми навчання. У підготовці здобувачів освіти з професій «Провідник пасажирського вагона», «Слюсар з ремонту рухомого складу», «Помічник машиніста тепловоза, електровоза, електропоїзда» педагоги ліцею плідно співпрацюють з висококваліфікованими фахівцями під час організації та проведення занять на базі виробничих підрозділів філії «Пасажирська компанія» та регіональної філії «Південна залізниця» АТ «Укрзалізниця». Здобувачі освіти мають можливість зробити перші кроки професійного становлення безпосередньо на робочих місцях у трудових колективах.

Майбутні помічники машиністів мають змогу отримати початкові практичні навички управління тепловозом на дитячій залізниці «Мала Південна». Уже стало традицією проведення ліцейних конкурсів фахової майстерності. Наші здобувачі освіти беруть активну участь у галузевих конкурсах фахової майстерності та посідають призові місця. Вимоги сучасного суспільства до кваліфікованого робітника спонукають до пошуку нових педагогічних підходів, форм і способів освітньої діяльності. Наші педагоги активно запроваджують в освітній процес сучасні технології навчання: технологія «переверненого» навчання; BYOD (принеси свій власний пристрій); кейс-технології; коучинг. Розроблено сучасне забезпечення предметів та професій. Постійно ведеться робота з оновлення освітнього середовища.

УДК 377

ДИСТАНЦІЯ – НЕ ПЕРЕШКОДА

Тамара НЕЧИПОРЕНКО, заступник директора з навчальної роботи Криворізького навчально-виробничого центру, м. Кривий Ріг;
Світлана СНІЖИНСЬКА, викладач Криворізького навчально-виробничого центру, м. Кривий Ріг

Здійснено аналіз основних ресурсів глобальної комп'ютерної інформаційної мережі Internet для організації дистанційного навчання, розглянуто прості інформаційні сервіси, корисні для освітнього процесу. Описані умови застосування і можливості Google Classroom.

Ключові слова: дистанційне навчання, освітнє середовище, Інтернет – ресурси, педагогічні працівники, здобувачі освіти (учні), Google-класи.

Tamara NECHIPORENKO, Svetlana SNEZHINSKAYA
THE DISTANCE IS NO INTERRUPTION

For the organization of distance learning the analysis of the main resources of the global computer information network Internet is given, the simple information services useful for the educational process are considered. Google Classroom terms and conditions are described.

Keywords: distance learning, educational environment, online resources, teaching staff, educational providers (students), Google classes.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Головними тенденціями розвитку світової сучасної освіти є відкритість і доступність. Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій дає можливість реалізувати вказані освітні тенденції і в Україні. Сучасний світ регулярно ставить перед нами нові виклики, тож дедалі актуальнішими стають навички і вміння швидко пристосовуватися до змін і бути гнучкими. Для галузі освіти це питання особливо актуальне. Карантин у закладах освіти і потреба миттєво перейти на дистанційне навчання – це насправді серйозний виклик для української системи освіти. Але кожна проблема – це нові можливості й гарний привід, щоб нарешті почати робити щось нове. Для здобувачів освіти – навчитися вчитися самостійно. Для викладачів – використовувати технології дистанційного і змішаного навчання.

Якість дистанційного навчання залежить від кожного викладача – наскільки він виявиться готовим гнучко і швидко перебудувати свою роботу, наскільки якісним є доступ до інтернету у викладачів та здобувачів освіти, і наскільки вони вміють ним користуватися. Головне – усвідомити, що «дистанційно» – означає «на відстані», а не «самостійно» з делегуванням обов'язків викладачів на здобувачів освіти. Викладач і далі виконує домінуючу роль, лише робить це за

посередництва сучасних гаджетів та технологій. Йому у поміч – необмежені ресурси інтернету і навіть телебачення.

Виклад основного матеріалу. Закритий на карантин заклад освіти не є свідченням відсутності навчальних занять і необхідних для повноцінного освітнього процесу заходів. Організувати дистанційне навчання може кожен викладач. Онлайн – це зручно, все що потрібно, щоб розпочати – бажання та доступ до інтернету. Здобувачі освіти (надалі учні) отримують усі необхідні матеріали та мають змогу повернутися до них у будь-який момент; завжди мають онлайн-зв'язок з викладачами, які контролюють виконання завдань та допомагають у їх розв'язанні. Викладачі, що займаються педагогічною діяльністю дистанційно, можуть приділяти увагу більшій кількості учнів і працювати більш ефективно. Можна навести багато переваг онлайн-навчання: зростання інтересу учнів до нового цікавого методу навчання, економія ресурсів усіх учасників освітнього процесу, автоматизація контролю виконання завдань тощо.

В умовах карантину педагоги працюють з учнями, що перебувають вдома, шляхом використання технологій дистанційного навчання згідно з рекомендаціями МОН України. Від перших днів карантину педагоги і майстри виробничого навчання нашого закладу створили освітнє середовище за допомогою сер-

вісів: Viber, електронна пошта Gmail; Google Classroom, ZOOM. Педагогічні працівники використовують різноманітні можливості вищезгаданих сервісів. Наприклад, Viber застосовується для оперативного інформування і коротких консультацій учнів та їх батьків, але для отримання виконаних завдань використання згаданого месенджера є недоцільним. Для отримання від учнів виконаних завдань краще використовувати електронну пошту Gmail, адже, по-перше, вказану поштову скриньку мають майже усі користувачі смартфонів, по-друге, використання електронної пошти є найпростішим способом отримання педагогами, які лише починають опановувати інтернет-сервіси дистанційного навчання, учнівських виконаних завдань.

Google Classroom об'єднує сервіси Google в зручну систему для підтримки навчального процесу. Google Classroom доступний як комп'ютерному варіанті, так і у варіанті мобільного додатку до телефону. Користуючись вищезгаданою перевагою, наші педагогічні працівники створили Google-класи як для загальноосвітнього, так і для виробничого навчання. Ознайомитись із створеними Google-класами можна в електронному методичному кабінеті за посиланням http://www.kr-nvc-ek.edukit.dp.ua/distancijna_osvita/ у розділі «Завдання для дистанційної освіти...».

Робота з сервісом Google Classroom дає можливість нашим педагогам надсилати навчальні матеріали; збирати роботи онлайн; створювати тести за допомогою Google-форм, оцінювати виконані учнівські роботи, моніторити статистику виконання учнями завдань, генерувати результати в електронні Google-таблиці.

Google-класи успішно використовують майстри виробничого навчання для організації навчання та практики. Професії легкої промисловості та сфери побуту, які здобувають наші учні, дозволяють ефективно дистанційне опанування. З цією метою здобувачі освіти забезпечені матеріалами, які дають можливість відпрацьовувати власну майстерність удома. У Google-класах учні отримують завдання та, переглядаючи відео-уроки, відпрацьовують певні навички (згідно з програмою), наприклад: приготування їжі (групи кухарів); виконання різноманітних зачісок (групи перукарів); розробка віртуальних маршрутів для мандрівок (агенти з організації туризму); виготовлення захисних масок (кравці) тощо.

Під опікою нашого навчального закладу навчаються діти-сироти, які під час карантину проживають у гуртожитку. Для них створені сприятливі умови для успішного збереження здоров'я, навчання та повноцінного життя. Ця

категорія учнів для успішного дистанційного навчання забезпечена комп'ютерною технікою та доступом до мережі Інтернет. Успішний педагогічний та психологічний супровід дітей-сиріт забезпечують класні керівники, майстри виробничого навчання, викладачі, психолог, соціальний педагог у режимі онлайн, а за нагальної потреби – особисто з дотриманням санітарних норм карантинних заходів.

Педагогічний колектив закладу у Viber постійно проводить роз'яснювальну роботу з батьками здобувачів освіти щодо правил поведінки під час карантину. Психологічна допомога учням та їхнім батькам також організована в онлайн-режимі на платформі Google Classroom. Наш заклад також проводить профорієнтаційну роботу із майбутніми абітурієнтами за допомогою мережі Інтернет. Для майбутніх абітурієнтів ми надаємо рекламну інформацію у вигляді відеороликів, майстер-класів, консультацій у месенджері Viber та на офіційному сайті ДПТНЗ «КНВЦ».

Не залишаються поза увагою і педагоги, адже їм надається методична допомога як методичним центром НМЦ ПТО у Дніпропетровській області, так і методистом Криворізького навчально-виробничого центру. Методисти НМЦ ПТО надають слушні поради щодо оптимального використання інтернетних ресурсів для дистанційного навчання. Так, наприклад, пройшовши за покликанням http://nmc-pto.dp.ua/2020/2020_03_29.htm, усі бажаючі зможуть ознайомитися з добіркою безкоштовних освітніх платформ для організації навчальної взаємодії суб'єктів освітнього процесу. Для педагогічних працівників, які відчувають деякі труднощі в організації дистанційного навчання в умовах карантину, методисти НМЦ ПТО організували курси навчання з використання хмарних технологій та онлайн-сервісів. Методист нашого навчально-виробничого центру надає рекомендації і потрібну допомогу всім педагогам і майстрам на платформі Google Classroom та на сайті «Електронний методичний кабінет ДПТНЗ «Криворізький навчально-виробничий центр»» (kr-nvc-ek.edukit.dp.ua).

Висновки. На основі отриманих результатів можемо з упевненістю сказати: «Дистанція – не перешкода!», адже існує достатня кількість простих сервісів, які можуть бути використані для організації та підтримки навчального процесу. Отже, застосування електронних ресурсів допомагає нашим педагогічним працівникам дистанційно надавати здобувачам освіти достатній рівень знань без скорочення навчальних тем, тому карантинні заходи не стали на заваді освітнього процесу в підготовці майбутніх кваліфікованих робітників.

МІЖНАРОДНІ ТА ВІТЧИЗНЯНІ ТРЕНДИ РОЗВИТКУ ЦЕНТРІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ДОСКОНАЛОСТІ

Людмила ПУХОВСЬКА, доктор педагогічних наук, професор, провідний науковий співробітник лабораторії зарубіжних систем професійної освіти і навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, м. Київ;

Сніжана ЛЕУ-СЕВЕРИНЕНКО, кандидат педагогічних наук, старший менеджер з розвитку трудового потенціалу проєкту USAID «Економічна підтримка Східної України», FHI360/Global Education, Employment, and Engagement

Здійснено аналіз міжнародного досвіду діяльності Центрів професійної досконалості, їх форматів та впливу на модернізацію системи професійної освіти. Сформульовано рекомендації для використання конструктивних ідей зарубіжного досвіду в розбудові Центрів (професійної) досконалості в Україні.

Ключові слова: центр професійної досконалості, тренди розвитку, міжнародний досвід, професійна (професійно-технічна) освіта.

Людмила ПУХОВСЬКА, Сніжана ЛЕУ-СЕВЕРИНЕНКО

INTERNATIONAL AND NATIONAL DEVELOPMENT TRENDS FOR CENTRES OF VOCATIONAL EXCELLENCE

The article represents the analysis results for international experience on activities, forms and effects of Centers of Vocational Excellence on modernizing the system of vocational education and training. It provides the developed recommendations on implementing the ideas of foreign experience in building-up the Centers of Vocational Excellence in Ukraine.

Keywords: Center of Vocational Excellence, development trends, international experience, vocational education and training.

У міжнародний досвід сфери освіти стабільно увійшло поняття «центр досконалості», яке здебільшого асоціюється з високою якістю, стимуляцією інновацій, зміцненням зв'язків провайдерів освіти і промисловості, майстерністю педагогічного персоналу тощо. Щодо сфери професійної освіти і навчання (ПОН) у європейських країнах уперше це поняття використано в документі «Зробити Європу сильнішою» (2018), який містить пропозиції щодо створення центрів професійної досконалості (Centres of Vocational Excellence – CoVE), покликаних активно сприяти реалізації традиційного «трикутника знань» (професійна освіта–дослідження–ринок праці) [3]. Першим кроком у реалізації цих пропозицій стало формування доручення новій програмі «Еразмус» на 2021–2027 рр. щодо підтримки платформ центрів професійної досконалості (ЦПД) як «партнерств в інтересах досконалості» [2]. Вони мають об'єднати провайдерів ПОН, їх мережі та торгово–промислові палати для розроблення стратегій інтернаціоналізації, спільного використання ноу–хау, ресурсів і обладнання, прогнозування потреб в уміннях з урахуванням цифровізації, упровадження інноваційних методів і методик навчання, реалізації прикладних інноваційних проєктів тощо.

Європейський курс на інноваційний розвиток сфери ПОН знайшов вираження в появі нових

можливостей і перспектив щодо реформування цієї сфери в Україні: для вітчизняних профтехосвітян відкрила двері програма Еразмус+. У її межах у 2021–2027 рр. Україні в статусі країни–партнера програми буде відкрито доступ до низки нових напрямів, зокрема доступ до напрямку мобільності для обміну працівниками й учнями закладів професійної (професійно-технічної) освіти та збільшення фінансування і можливостей усіх напрямів у сфері молоді. Головний меседж нової Програми Еразмус 2021–2027: «Інвестування в людей, їхні навички та знання, що допоможуть реагувати на глобальні виклики, підтримувати соціальну справедливість та підвищувати конкурентоспроможність Європи» [2].

Іншим напрямом є підписання й реалізація Угоди між Україною та Європейською Комісією про фінансування програми «EU4Skills: кращі навички для сучасної України» (2018) загальним обсягом фінансування 58 млн євро [8]. Чільне місце в програмі займає компонент 3, пов'язаний з оновленням обладнання у закладах семи пілотних областей (Вінницька, Полтавська, Запорізька, Миколаївська, Рівненська, Львівська та Чернівецька), а також з модернізацією інфраструктури, зокрема за рахунок створення в цих регіонах сучасних багатофункціональних закладів – Центрів професійної досконалості [5]. Здійснення аналізу міжнародного досвіду діяльності ЦПД, їх форматів та впливу на модерні-

зацію системи професійної освіти є нагальним питанням для використання в Україні конструктивних ідей зарубіжного досвіду відповідно до європейських та світових тенденцій розвитку людських ресурсів та трудового потенціалу.

У міжнародному дискурсі термін «центр досконалості» не завжди пов'язується із закладом освіти. Аналіз зарубіжного досвіду показав, що в різних національних контекстах цей термін може використовуватися як до команди фахівців з різних галузей народного господарства, так і до спільного закладу або організації. Метою створення і діяльності центрів досконалості є забезпечення спільних послуг/ресурсів для реалізації лідерства, кращих практик, досліджень, упровадження передових технологій, нових бізнес-концепцій, а також підтримку і навчання (перенавчання важливих, підвищення кваліфікації перенавчання, підвищення кваліфікації) різних цільових груп населення. Так, цей термін вказує на комплексний та інклюзивний характер діяльності з надання доступу до формування умінь високої якості й асоціюється з інноваційністю, навчанням упродовж життя, високою якістю, зміцненням зв'язків провайдерів освіти і промисловості, майстерністю педагогічного персоналу тощо.

У сфері ПОН різних країн подібні сучасні центри мають різні назви, такі як «Центр управління, підготовки і зайнятості молоді» із символічною назвою – «Відкриті двері в майбутнє» (Італія), «Професійні центри компетентності» (Латвія), кампуси професій і кваліфікацій (Франція), «Партнерства для досконалості» (Словенія) тощо. Наприкінці 2018 – на початку 2020 рр. ці центри стали об'єктом вивчення європейських експертів з наступним аналізом і рекомендаціями у спеціальних доповідях. Так, у міжнародному дослідженні ЄФО «Центри професійної досконалості – двигун розвитку професійної освіти і навчання» (2020) зроблено спробу дати визначення ЦПД та його основних характеристик, зокрема місії, функцій, різних типів, передового досвіду, який добре працює в різних національних контекстах [1].

Набуло поширення визначення, обґрунтоване Європейською асоціацією з питань професійної освіти і навчання (European Vocational training Association (EVTA), а саме: Центр професійної досконалості – це заклад професійної освіти, що постійно розвивається, має низку відмінностей за показниками, послугами та умовами у порівнянні з закладами професійної освіти середнього рівня та відстежує і вчасно *реагує на технологічні й інноваційні зміни*. То ж, ЦПД передбачає: а) інноваційну інфраструктуру, структурну організацію та сучасні технології/обладнання; б) встановлення та розвиток ста-

більних взаємозв'язків із найбільш інноваційними компаніями з питань компетентностей, підготовки та працевлаштування; в) постійне оновлювання відповідних чи дотичних профілів професій, навчальних планів та програм підготовки; д) забезпечення технологічної, методологічної та педагогічної модернізації (підвищення кваліфікації/професійне вдосконалення) викладацького та тренерського персоналу [7].

У зарубіжному досвіді вже напрацьована та активно використовується низка **основних характеристик ЦПД**. *Мережевість або належність до освітньої (навчальної) екосистеми*. У такому разі для повноцінної взаємодії партнерських закладів освіти важливу роль відіграє державно-приватне партнерство. *Дотримання національних пріоритетів у сфері промислового та економічного розвитку*. За таких умов ЦПД, спрямовує зусилля на підготовку кадрів для технологічних та інноваційних галузей або багатoproфільну підготовку. *Смарт-спеціалізація*, що полягає у збалансуванні регіонального та галузевого підходу для створення унікальних ресурсів та можливостей на основі унікальних промислових, галузевих структур та відповідної бази знань. Головним завданням смарт-спеціалізації є підвищення конкурентоспроможності країни та регіону(ів) у світовій економіці. *Різноманіття назв та форматів*, як, наприклад: професійно-технічний інститут, професійно-технічний навчальний центр, центр професійно-технічної підготовки, спеціалізований чи багатофункціональний центр, багатoproфільний центр професійної освіти тощо. *Надання широкого спектра освітніх послуг*, де ключову роль відіграє високоякісна підготовка для кваліфікацій вищого рівня (5–8 рівні ЄРК), а також високоякісне надання початкової та подальшої професійної освіти, різноманіття програм навчання на робочому місці, послуги наставництва та навчання на основі проєктів. Особливим аспектом програм навчання ЦПД може бути зв'язок з програмами середньої та вищої спеціалізованої підготовки. ЦПД також можуть надавати послуги менторської підтримки процесу навчання фахівця *Розвиток та впровадження інновацій* за принципами, підходами, методами й улаштуванням діяльності бізнес-інкубаторів чи інноваційних хабів. Інноваційним хабом вважається місце (окремий корпус, кімната, крило тощо), яке забезпечує можливості для розвитку нових ідей та допомагає розвинути чи втілити у життя нові погляди чи пропозиції молоді. Інноваційний хаб, зазвичай, виконує роль «плацдарму» для нових ідей та інновацій. Вони допомагають суспільству та економіці протистояти майбутнім викликам, відповідати

на потреби і втілювати прагнення населення, що невинно зростають¹.

Створення умов для постійного професійного розвитку викладачів потребує залучення значних коштів та ресурсів за рахунок *сталих моделей фінансування* на основі партнерства бізнесу й громади, генерування доходу тощо [4].

За умови ефективної діяльності ЦПД може відігравати *стратегічну роль* для підвищення привабливості професійної освіти завдяки власним здобуткам на основі використання передового досвіду й інновацій. Великі можливості ЦПД у сфері *оптимізації* за рахунок збалансування мережі закладів професійної освіти відповідно до потреб та можливостей регіону чи сектору економіки. Не менш важливою є роль *інтернаціоналізації* професійної освіти, як центрів використання кращих практик та передового досвіду для розвитку та впровадження інновацій [1].

Як показують дослідження, у багатьох країнах європейського союзу концепція ЦПД має на увазі *співробітництво на регіональному або на галузевому рівні*. Яскравим прикладом такої моделі є Кампуси професій і кваліфікацій, які об'єднують (зводять разом) інституції ПОН, які готують кадри для певної галузі промисловості – професійні і загальні ліцеї, виробничі навчальні центри учнівства, різні органи професійної підготовки, заклади вищої освіти, інженерні школи, дослідницькі центри і компанії тощо. Вони пропонують молоді низку загальних і технологічних професійних курикулумів різних рівнів, зокрема найвищий, з наголосом на інноваціях у різноманітних сферах господарської діяльності як у промисловості, так і в сфері послуг.

Окреме місце у досвіді країн ЄС посідає модель – *багатопрофільного/галузевого навчального закладу* – OMNIA (Фінляндія). Ця модель базується на наданні закладом широкого спектра послуг не лише за критерієм доступності для наймолодших і дорослих студентів, а й з точки зору охоплення малодоступних географічних регіонів. Тому ЦПД моделі багатопрофільного/галузевого навчального закладу пропонує інноваційні формати навчання та вигідні формати партнерства у проектах розвитку освіти на національному і міжнародному рівнях. Співзвучна модель багатопрофільних центрів/коледжів професійної освіти в Албанії не передбачає наслідування однієї моделі і видо-

змінюється залежно від особливостей регіону, де вона реалізується [4].

Модель *філіалу іншого навчального закладу* використовується в Білорусі (Міжнародний інноваційний парк зі спеціалізацією на відновлювальній енергетиці), Нідерландах (регіональні центри освіти і навчання), Канаді (Центр нафти і газу), В'єтнамі (коледжі технологій та машинобудування), Республіці Кореї (Школа логістики Азійсько-Тихоокеанського регіону при Університеті Інґа) та інших країнах. Така модель передбачає надання статусу ЦПД після процедури акредитації, оцінювання чи контролю якості та знаходиться переважно у галузевій сфері повноважень [4].

Дослідження українських і зарубіжних учених, ЄФО визначають ще й моделі самостійних ЦПД, як, наприклад, модель *незалежного навчального центру* – на базі закладів ПОН, але з ширшими функціями (Молдова, Вірменія) та моделі *новоствореного й незалежного навчального закладу* (Марокко, Бангладеш, Сінгапур). Перші, зазвичай, активно співпрацюють з іншими закладами мережі професійної освіти, другі – з галузевими об'єднаннями та організаціями [1; 4; 7]. Здебільшого, останні створюють ЦПД «з нуля» для задоволення потреб галузі у кваліфікованих спеціалістах та розроблення й упровадження інновацій.

Так, на основі аналізу ми дійшли **висновку** щодо різноманітності та різноаспектності феномену Центру досконалості у сфері ПОН у європейському і світовому освітніх просторах. Різноманітні інноваційні центри, які створюються у світі, об'єднує орієнтація на регіональний розвиток, інновації і галузеві стратегії. Найуспішніші центри вносять вклад у регіональний розвиток і передові стратегії спеціалізації, будучи драйверами інновацій і створення нових знань.

Діяльність центрів досконалості у сфері професійної освіти відрізняється від інших організацій та інституцій у цій сфері поглибленою взаємодією з бізнесом і формуванням синергетичних моделей підготовки кадрів. Максимальне залучення роботодавців до усіх процесів та етапів професійної підготовки є обов'язковою умовою та запорукою відповідності рівня кваліфікації та майстерності випускника потребам, вимогам та умовам роботодавця вже з перших днів його/її професійної діяльності. Наявність ЦПД у професійній освіті кожної країни сприяє підвищенню статусу та популяризації робітничих професій, «омолодженню» робітничого потенціалу галузі та оновленню професійних знань і вмінь досвідчених працівників з багаторічним стажем роботи.

Завдяки сприянню ЄФО в Україні відбуваються аналогічні процеси для розбудови вітчизняної мережі ЦПД [4]. Діяльність зі створення ЦПД

¹ В Україні, за підтримки НУО «Асоціація Ноосфера», вже існує мережа університетських інноваційних хабів на базі семи університетів України, а саме: НТУ «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Дніпровський національний університет, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Національний університет водного господарства та використання природних ресурсів, Київський інститут космічних досліджень, Черкаський державний технологічний університет та Житомирський національний агроекологічний університет. Вивчення досвіду та напрацювань вітчизняних інноваційних хабів може стати відмінним підґрунтям для організації та діяльності ЦПД у секторі професійної освіти України.

передбачена Планом заходів на 2020–2027 роки із запровадження Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти (П(ПТ)О) «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта на період до 2027 року» [6]. Зокрема, на 2020–2021 рр. заплановано два заходи державного рівня: 1) розроблення та затвердження порядку надання закладу професійної (професійно-технічної) освіти (ЗП(ПТ)О) статусу ЦПД, підтвердження чи позбавлення цього статусу; 2) забезпечення проведення конкурсного відбору проєктів та утворення ЦПД, зокрема за рахунок коштів проєкту Європейського Союзу «EU4Skills: «Кращі навички для сучасної України» і міжнародних фінансових установ та організацій» [8]. Очікується, що в результаті в системі П(ПТ)О України будуть функціонувати сучасні багатофункціональні, багатопрофільні заклади із статусом ЦПД. У фокусі завдань нинішнього періоду було обґрунтування і прийняття положення про статус ЦПД та підтвердження чи позбавлення цього статусу. Передусім, визначено, що *статус Центру професійної досконалості надається такому закладу, який здатний забезпечити отримання якісної первинної та безперервної, формальної і неформальної професійної освіти для всіх вікових категорій населення, а також здобуття професійних кваліфікацій 3–5 рівнів Національної рамки кваліфікацій* [5].

Триває формування і правового підґрунтя для створення та діяльності ЦПД в Україні. Міністерство освіти і науки підготувало та провело громадське обговорення проєкту Постанови Кабінету міністрів України щодо порядку та критеріїв надання ЗП(ПТ)О статусу ЦПД, підтвердження чи позбавлення цього статусу. Особливо бурхливі обговорення відбулися в семи пілотних областях (Вінницька, Полтавська, Запорізька, Миколаївська, Рівненська, Львівська та Чернівецька), де на конкурс було висунуто по декілька ЗП(ПТ)О.

Для перемоги в конкурсі (форма заявки надається в проєкті Постанови) вирішальну роль відіграла найбільша відповідність критеріям відбору – обов'язковим, порівняльним та преміальним. Тож обов'язкові критерії стали основою апікаційних форм ЗП(ПТ)О, а до порівняльних критеріїв належать:

- ✓ загальна кількість учнів – не менше 800 осіб;
- ✓ загальна кількість слухачів, які проходять перепідготовку та підвищують кваліфікацію – не менше 500 осіб;
- ✓ кількість випускників, які працюють понад 1 рік після закінчення навчання за професією (спеціальністю), у % до загальної кількості випускників має становити не менше 70 %;

✓ загальна кількість освітніх програм – не менше як 20;

✓ частка випускників закладу освіти, які отримали за результатами зовнішнього незалежного оцінювання 140 і вище балів – не менше як 20 %;

✓ педагогічні працівники, які пройшли сертифікацію упродовж останніх двох років, у % до загальної кількості педагогічних працівників ЗП(ПТ)О – не менше як 10 %;

✓ наявність навчально-практичних центрів (НПЦ), утворених на базі закладу освіти;

✓ кількість педагогічних працівників, які проходять підвищення кваліфікації (стажування) на базі НПЦ упродовж року – не менше як 100 осіб;

✓ наявність центру розвитку професійної кар'єри.

Преміальні критерії надали обраним ЗП(ПТ)О додаткові можливості збільшити свої шанси на перемогу в конкурсі, а саме:

✓ кількість педагогічних працівників, яким протягом останніх 10 років було присвоєно почесні звання України;

✓ кількість педагогічних працівників, яким присуджено науковий ступінь, вчене звання;

✓ кількість випускників ЗП(ПТ)О, яким протягом останніх 10 років було присвоєно почесні звання України;

✓ кількість випускників ЗП(ПТ)О, які працюють за здобутою професією протягом трьох років, у % до загальної кількості випускників;

✓ кількість випускників ЗП(ПТ)О, які продовжили навчання у закладах вищої освіти, у % до загальної кількості випускників;

✓ кількість здобувачів П(ПТ)О, які навчалися (стажувалися) за кордоном, у % до загальної кількості здобувачів П(ПТ)О;

✓ створення та діяльність наглядової ради у ЗП(ПТ)О [5].

Подальші кроки розбудови вітчизняної мережі ЦПД передбачають залучення відповідного фінансування на основі визначених потреб і можливостей регіонів та результатів процесу оптимізації мережі ЗП(ПТ)О.

Отже, у контексті поточного реформування вітчизняної системи П(ПТ)О, нинішній етап розвитку ЦПД на теренах нашої країни є сприятливим для поширення конструктивних ідей зарубіжного досвіду. Для повноцінної реалізації запланованого, на нашу думку, бажано обґрунтувати стратегію розвитку у форматі ближніх і дальніх цілей, а саме:

- розробити методики оцінювання ефективності діяльності ЦПД та вдосконалити вимірювані показники оцінки якості надаваних послуг у мережі ЗП(ПТ)О;

- розробити та впроваджувати робочі моделі багаторівневої координації та партнерства;
- визначити формати і завдання взаємодії центрів з місцевими підприємствами та іншими зацікавленими сторонами і розробити та впровадити смарт-стратегії асигнувань та (місцевого) партнерства;
- вводити в штат Центру співробітників підприємств;
- відшукати консенсус щодо інституційного механізму між партнерами всередині країни та міжнародними партнерами;
- виробити комплексне бачення «екосистеми» та стимулювати ефективне залучення роботодавців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Centres of Vocational Excellence. An engine for vocational education and training development. AN INTERNATIONAL STUDY – European Training Foundation, 2020 – 168 p.). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.euneighbours.eu/sites/default/files/publications/2020-07/ETF%20publication.pdf>
2. Commission adopts proposal for the next Erasmus programme 2021–2027. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/news/commission-adopts-proposal-next-erasmus-programme-2021-2027_en
3. Committee of the regions Building a stronger Europe: the role of youth, education and culture policies – Brussels: European Commission, 2018 – 11 p.). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/news/commission-adopts-proposal-next-erasmus-programme-2021-2027_en

4. Setting up VET Centres of Excellence and Innovation in Ukraine: Learning practices for policy implementation. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.etf.europa.eu/en/news-and-events/events/setting-vet-centres-excellence-and-innovation-ukraine-learning-practices>

5. МОН пропонує для громадського обговорення проект постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку та критеріїв надання закладу професійної (професійно-технічної) освіти статусу центру професійної досконалості». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proyekt-postanovi-kabinetu-ministriv-ukrayini-pro-zatverdzhennya-poryadku-ta-kriteriyiv-nadannya-zakladu-profesijnoyi-profesijno-tehnichnoyi-osviti-statusu-centru-profesijnoyi-doskonalosti>

6. Про затвердження плану заходів на 2020–2027 роки із запровадження Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/508-2020-%D1%80#Text>

7. Професійні навчальні заклади в країнах Європейського Союзу: практ. посіб. / Л. П. Пуховська, О. В. Бородієнко, С. О. Леу, О. В. Мельник, М. М. Шимановський, Ю. І. Кравець; за заг. ред. В. О. Радкевич. – Київ: ІНТОНАПН України, 2017. – 219 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/721251/1/Final-%D0%B4%D1%80%D1%83%D0%BA.pdf>

8. Угода про фінансування заходу «EU4Skills: Кращі навички для сучасної України». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_005-18#Text

УВАГА, ПЕРЕДПЛАТА!

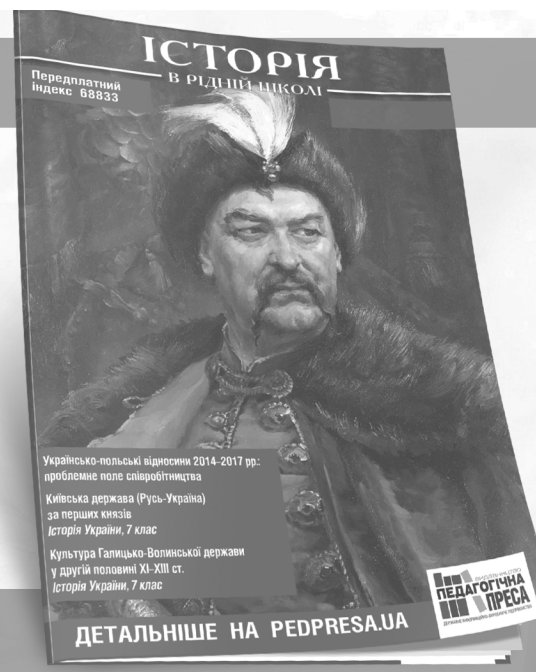
ІСТОРІЯ В РІДНІЙ ШКОЛІ

Науково-методичний журнал

У виданні публікуються офіційні інформаційні матеріали МОН України, висвітлюються питання з методики, практики і досвіду у галузях історії і суспільствознавства, коментарі та статті провідних науковців галузі, тестові завдання ДПА і ЗНО, друкуються розробки уроків з історії України, всесвітньої історії, правознавства, етики, курсу «Людина і світ».

ВИХОДИТЬ 6 РАЗІВ НА РІК

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС 68833

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Тетяна **ГЕРЛЯНД**, завідувач лабораторії технологій професійного навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, м. Київ

29 жовтня 2020 року в Інституті професійно-технічної освіти НАПН України відбулася III Міжнародна науково-практична конференція «Професійна освіта в умовах сталого розвитку суспільства» у відеоформаті. Метою конференції передбачалося обговорення інноваційного досвіду діяльності закладів професійної (професійно-технічної) освіти, визначення нагальних проблем та перспектив модернізації освітньої галузі відповідно до Стратегії сталого розвитку.

У роботі конференції взяло участь понад 150 науковців, освітян, роботодавців, представників Міністерства освіти і науки України, науково (навчально)-методичних центрів (кабінетів) професійно-технічної освіти, громадських організацій України. Також до обговорення актуальних питань долучилися представники Білорусі, Польщі та Німеччини.

Під час конференції обговорювалися такі питання: цілі сталого розвитку професійної освіти і навчання в контексті глобалізаційних та євроінтеграційних процесів; розвиток людського капіталу в умовах суспільних та економічних трансформацій; формування сучасних кваліфікацій і стандартів професійної освіти; забезпечення якості професійної освіти з урахуванням вимог сучасного ринку праці відповідно до потреб «Індустрії 4.0»; цифровізація суспільства, економіки, освіти; управління розвитком закладів професійної (професійно-технічної) освіти на засадах проектного менеджменту; професійне зростання та саморозвиток педагогічних працівників закладів професійної освіти; соціальне партнерство для сталого розвитку професійної освіти та його кращі практики.

Під час пленарного засідання було підбито результати Стратегії розумного, сталого та всеохоплюючого зростання «Європа – 2020», визначено можливі сценарії розвитку постіндустріального і постпандемічного суспільства, запропоновано нові підходи до реалізації у професійній освіті 17-ти ухвалених на Саміті ООН зі сталого розвитку глобальних Цілей на період до 2030 року. Зазначено, що Стратегія сталого розвитку України має бути оновлена, в ній мають бути відображені національні цілі, реалізація яких сприятиме переходу до інтегрованого економічного, соціального та екологічного розвитку країни до 2030 року.

© Герлянд Т., 2020

У виступах порушувалися також питання щодо: необхідних змін у системі освіти в контексті наближення умов і змісту професійної підготовки фахівців до потреб ринку праці; неможливості забезпечення високої продуктивності праці фахівців і їхньої повної зайнятості у зв'язку з невідповідністю існуючих кваліфікацій вимогам сучасних виробництв; удосконалення наявного освітнього законодавства та розроблення необхідних для модернізації системи професійної освіти нормативно-правових документів; якісної підготовки педагогів-новаторів для системи професійної освіти; здійснення інноваційної діяльності; організація дуальної форми здобуття освіти та створення інформаційно-освітнього середовища в закладах професійної освіти, спрямованих на реалізацію Цілей сталого розвитку; внутрішньої і зовнішньої систем оцінювання якості професійної підготовки фахівців у закладах професійної освіти; регіональних особливостей управління професійною підготовкою майбутніх фахівців та залучення до цього соціальних партнерів; формування кар'єрної компетентності майбутніх фахівців і їхньої підготовки до підприємницької діяльності.

Секційні засідання відповідали таким напрямкам: «Цілі сталого розвитку професійної освіти і навчання в контексті глобалізаційних та євроінтеграційних процесів», «Розвиток людського капіталу в умовах суспільних та економічних трансформацій», «Формування сучасних кваліфікацій і стандартів професійної освіти відповідно до потреб «Індустрії 4.0», «Забезпечення якості професійної освіти з урахуванням вимог сучасного ринку праці», «Цифровізація суспільства, економіки, освіти», «Управління розвитком закладів професійної освіти на засадах проектного менеджменту», «Професійне зростання та саморозвиток педагогічних працівників закладів професійної освіти», «Соціальне партнерство для сталого розвитку професійної освіти: кращі практики».

Онлайн-трансляція конференції уможливила максимальне залучення освітян до обговорення та розв'язання суперечливих і важливих питань, що постали перед системою професійної освіти.

З виступами учасників конференції можна ознайомитися на сторінці конференції за покликанням: <https://ivet.edu.ua/events/iii-mizhnarodna-naukovo-praktychna-konferentsiia>

ПЕРСПЕКТИВИ СПІВПРАЦІ

Світлана КРАВЕЦЬ, старший науковий співробітник лабораторії дистанційного професійного навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

16 грудня 2020 р. науковці Інституту професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України спільно із представниками Всеукраїнської асоціації працівників професійно-технічної освіти України в рамках реалізації компонента «Професійні кваліфікації» проекту GIZ «Реформи у галузі енергоефективності в Україні» провели онлайн-засідання круглого столу щодо обговорення питань, пов'язаних із енергоефективністю в професійній освіті України. У роботі круглого столу взяли участь понад 50 представників центральних органів виконавчої влади, державної служби зайнятості, наукових установ, професійних асоціацій, громадських об'єднань, навчально-методичних центрів і закладів професійної (професійно-технічної) освіти та роботодавців.

Під час круглого столу президент Всеукраїнської асоціації працівників професійно-технічної освіти України К. Б. Мірошніченко окреслила нормативно-правові засади розроблення та впровадження компетентнісно-орієнтованих освітніх програм з метою отримання додаткових/часткових кваліфікацій у сфері енергоефективності та енергозбереження в закладах вищої, фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти. Директор Інституту професійно-технічної освіти НАПН України В. О. Радкевич акцентувала увагу на важливості

реалізації цілей Стратегії сталого розвитку України до 2030 року, зокрема тих, що стосуються виконання програм у сфері енергоефективності. На основі аналізу результатів опитування стейкхолдерів щодо визначення професій, оцінювання потреб, компетентностей, пов'язаних із енергоефективністю, представлено пріоритетні професії будівельної галузі, які потребують доповнення компетентностями, пов'язаних із енергоефективністю та їх зміст. У підсумку В. О. Радкевич наголосила на необхідності реалізації потенціалу закладів освіти для забезпечення здобуття кваліфікацій, спрямованих на формування компетентностей у сфері енергоефективності шляхом модернізації матеріально-технічного та навчально-методичного забезпечення освітнього процесу, створення передумов для підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників; налагодження комунікаційних процесів та укріплення зв'язків із місцевою владою, професійними асоціаціями та приватними компаніями тощо.

На основі спільного обговорення питань у межах тематики круглого столу було окреслено пропозиції щодо назви, тематичного змісту, структури навчальних курсів/освітніх програм у сфері енергоефективності та енергозбереження, які у перспективі необхідно розробити та впроваджувати в закладах вищої, фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти.

© Кравець С., 2020

Вимоги до оформлення авторських рукописів до журналу «ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА»

1. До журналу приймаються статті наукового, методичного характеру з актуальних проблем, розвитку професійної освіти і навчання в Україні і за кордоном (рубрики: РИНОК ПРАЦІ І ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА, ДИДАКТИКА, ІННОВАЦІЇ, НАВЧАННЯ НА ВИРОБНИЦТВІ, ПЕДАГОГ ПРОФЕСІЙНОЇ ШКОЛИ, ПСИХОЛОГІЧНА СКАРБНИЧКА, З ДОСВІДУ, ВИХОВНА РОБОТА, МЕТОДИЧНА РОБОТА, ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД, які раніше не публікувалися та не були передані для публікації в інші видання, а також відомості про цікаві події у професійно-технічній освіті (рубрики: ХРОНІКА, КНИЖКОВА ПОЛИЦЯ, ВІТАЄМО) тощо.

Статті друкуються за умови передплати журналу на рік, копія бланка про передплату додається до статті.

2. Структура наукової статті має відповідати вимогам ВАК України за № 1-02/3 від 5 січня 2003 р. До рукопису наукової статті автора, який не має наукового ступеня, обов'язково додається рецензія, підписана особою, що має науковий ступінь, засвідчена печаткою за місцем роботи рецензента (може бути сканована та надіслана у графічному форматі).

3. **Оформлення статті:** обсяг – до 7 сторінок тексту формату А4 українською мовою, через півтора інтервали, шрифт Times New Roman, кегль 14, поля – по 2 см, збережено у редакторі MSWord 97-2003 у форматі *.doc. Зверху пишеться назва статті, прізвище та ім'я, вчений ступінь, наукове звання, посада автора (авторів) статті. У наукових статтях обов'язково додається коротка анотація до статті (2 – 3 рядки) та ключові слова, індекс УДК. Також у наукових статтях назва статті, дані про автора, анотація та ключові слова даються трьома мовами (українською, російською та англійською). Бібліографія до статті має бути складена за правилами стандарту, розміщена за алфавітом і ретельно перевірена автором. Посилання на джерела в тексті треба надавати в квадратних дужках, наприклад [1, 3]. Ілюстративний матеріал у статті має бути високої якості, малюнки і таблиці – бути прив'язаними до тексту, мати порядковий номер і назву.

4. Окремими файлами надсилаються: інформація про автора (авторів) прізвище, ім'я, по батькові (повністю), місце роботи, посада, науковий ступінь, звання, електронна адреса, контактні телефони; якісні фото автора та (за бажанням) фото до матеріалів статей (можуть бути розміщені на обкладинці та на зворотах обкладинки або у тексті статті), копія бланка про передплату журналу.

5. За достовірність фактів, цитат, власних імен, географічних назв та інших відомостей відповідають автори публікацій.

6. Редакція залишає за собою право на незначне редагування і виправлення статті (зі збереженням головних висновків та стилю автора), перенесення статті до наступного номеру чи відмову від публікації (якщо недотриманні вимоги). За необхідності стаття може повертатись автору на доопрацювання.

3 приводу публікування матеріалів у журналі звертатися до відповідального секретаря члена редакційної колегії старшого наукового співробітника лабораторії професійної кар'єри Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, кандидата педагогічних наук ГРИЦЕНКО ІНИІ АНТОНІВНИ за телефоном 097-562-22-22, матеріали надсилати на електронні адреси: grichenokinka@ukr.net, 2345255@ukr.net, ipito_info@ukr.net з поміткою: для журналу «ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА».

ДЕРЖАВНЕ ІНФОРМАЦІЙНО-ВИРОБНИЧЕ ПІДПРИЄМСТВО ВИДАВНИЦТВО «ПЕДАГОГІЧНА ПРЕСА»

В. о. директора видавництва
Костянтин КОРНІЄНКО

Головний редактор
редакції журналів
Ніна БЕРІЗКО

Адреса редакції журналу:
02094, м. Київ, вул. Попудренка, 54
8-й поверх, кім. 802
Тел.: 099-712-86-27

Над номером працювали:
Леся ЯВОРСЬКА
Олена КОНЄЄВА
Віктор ДЯЧЕНКО

На с. 1 обкладинки: Завідувач науково-організаційного відділу Інституту професійно-технічної освіти НАПН України Андрій Кононенко та учні групи № Т-2 (слюсар з ремонту колісних транспортних засобів) Навчально-наукового центру професійно-технічної освіти м. Києва Вікрам Сімгх, Володимир Микитин у новій майстерні для діагностики та ремонту автомобілів.

Листи й матеріали для публікації можна надсилати електронною поштою: 2345255@ukr.net з поміткою «Професійна освіта»

Підписано до друку 22.12.2020 р.
Формат 60x84 1/8. Папір газетний.
Друк офсет. Умов.-друк. арк. 6,5.
Зам. № 16466

Видруковано
ТОВ «Принтстор Груп» 03190,
м. Київ, вул. Данила Щербаківського, 4

Державний комітет зв'язку та інформації України ф.СП-1

ПВ	місце	літер.
----	-------	--------

ДОСТАВНА КАРТКА — ДОРУЧЕННЯ

На газету
журнал

48764

«ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА»

найменування видання

Вартість	передплата	кількість комплектів	1
	переадресування		

на 2021 рік по місяцях

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
×			×				×			×	

поштовий
індекс

місто

код вулиці

село

буд.	корп.	кв.

область

район

вулиця

прізвище, ініціали

Читайте в наступному номері

✓ У Міністерстві освіти і науки України

* * *

✓ У Всеукраїнській асоціації працівників професійно-технічної освіти

* * *

✓ Експериментальна робота

* * *

✓ Стандарти фахової передвищої освіти